

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GÖÇÜN EĞİTİME ve EĞİTİM YÖNETİMİNE
ETKİLERİ (DİLOVASI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül NAR

**Enstitü Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı: Eğitim Yönetimi ve Denetimi**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ

HAZİRAN-2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖÇÜN EĞİTİME ve EĞİTİM YÖNETİMİNE
ETKİLERİ (DİLOVASI ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül NAR

Enstitü Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı: Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Bu tez 05/06/2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY
Jüri Başkanı

Yrd.Doç.Dr.Hasan Basri GÜNDÜZ
Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr.Erkan YAMAN
Jüri Üyesi

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Betül NAR

29.04.2008

ÖNSÖZ

Eğitimin herkesi ilgilendiren ve eğitimin ilk basamağını oluşturan ilköğretim okulları birçok sorunla iç içedir. Sınıflardaki yüksek mevcut, birleştirilmiş sınıflarda eğitim, okulsuz yerleşim birimleri, araç-gereçsiz dersler, okullardaki maddi sıkıntılar bazı öncelikli problemler arasındadır.

Ancak önemli bir sorun daha var; özellikle göç bölgesinde bulunan ilköğretim okullarında, eğitim ve öğretim sağlıklı yapılamamaktadır. Ülkemizde uzun yıllardan bu yana süregelen bu göç, yukarıda sayılan bazı sorunlarla birlikte pek çok problemin de nedeni sayılmaktadır. Göç bölgesindeki ilköğretim okullarında sorunun üç tane saç ayağı bulunmaktadır: öğrencilerin yaşadıkları sorunlar, öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve yöneticilerin yaşadıkları sorunlar.

Yapılan bu araştırma ile öğretmen, öğrenci ve yöneticilerinin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşler belirlenerek bu sorunların nedenleri ve sonuçlarına dikkat çekilmeye ve çözüm üreilmeye çalışılmıştır.

Gerek araştırmanın tüm aşamalarında, gerekse lisansüstü eğitimimde kendisinden çok şey öğrendiğim, değerli hocam, danışmanım; Sayın Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ'e gösterdiği yakın ilgi, yardım ve destek için sonsuz teşekkür eder, saygı ve sevgilerimi sunarım.

TÜBİTAK–Bideb'e sağladığı burs desteğinden dolayı teşekkür ederim.

Lisansüstü eğitimimin ilk gününden tezin bitimine kadar her konuda yanımda olan sevgili eşim Osman NAR'a ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Betül NAR

29.04.2008

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: GÖÇ	5
1.1.Göçün Tanımı.....	5
1.2.Göçün Çeşitleri.....	5
1.3.Göçün Nedenleri	6
1.4.Türkiye’de Göç	7
1.5.Kentleşme Ve Gecekondulaşma	8
1.6.Kentlileşme	10
1.7.Göçün Ortaya Çıkardığı Sorunlar	10
1.7.1.Kültürel Boşluk	10
1.7.2.Göçmen Ve Toplum İlişkisi	12
1.7.3.İşsizlik Ve Altyapı Sorunları.....	13
1.8.Göç Ve Çocuk Suçluluğu.....	14
1.8.1.Göçün Çocuk Suçluluğuna Etkisi	14
1.8.2.Okul Ve Suçluluk.....	16
1.9.Göçün Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığına Etkileri.....	17
1.10.Göç ve Eğitim İlişkisi.....	19
1.10.1.Uyum Sorunları.....	19
1.10.2.Sosyal Tabaka Ve Dil Sorunu	20
1.10.3.Çalışan Çocuklar Sorunu.....	22
1.10.4.Öğrenci Velilerinin Kentlileşme Sürecini Tamamlamamış Olması Ve Eğitime İlgisizlikleri Sorunu	23
1.10.5.Ailelerdeki Ataerkil Yapısı ve Babaların Çalışması Dolayısıyla Veli Toplantılarına Annelerin Katılması.....	24

1.10.6.Ailelerdeki Çocuk Sayısının Yüksek Olmasının Çocuk Başına Düşen Eğitim Harcamalarını Azaltması.....	25
1.11.Gebze.....	26
1.11.1.Gebze’de Göç Ve Kentleşme	26
1.11.2.Dilovası’nda Göç Ve Nüfus Hareketleri	28
BÖLÜM 2: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	34
BÖLÜM 3: YÖNTEM	39
BÖLÜM 4: BULGULAR VE YORUM	43
4.1. Öğrenci Görüşlerine Göre Elde Edilen Bulgular	43
4.1.1.Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre Okullarında Yaşadıkları Sorunlar	43
4.1.2.Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre Okul Arkadaşlarıyla İlişkilerinde Yaşadıkları Sorunlar	48
4.1.3.Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre Ailelerinde Yaşadıkları Sorunlar.....	51
4.2. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Elde Edilen Bulgular.....	54
4.2.1.Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin Okullarında Yaşadıkları Sorunlar	54
4.2.2.Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin Okul Arkadaşlarıyla İlişkilerinde Yaşadıkları Sorunlar.....	56
4.2.3.Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin Aileleriyle Yaşadıkları Sorunlar	59
4.2.4.Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Mesleksel Olarak Yaşadıkları Sorunlar ..	64
4.3. Yönetici Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular	66
4.3.1.Yönetici Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle Ve Öğretmenlerle Yaşadıkları Sorunlar	66
4.3.2.Yönetici Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar	72

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
KAYNAKLAR	82
EKLER.....	88
ÖZGEÇMİŞ.....	94

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dilovası'nın nüfus değişimi ve yıllara göre nüfus miktarı.

Tablo 2: Yıllara göre nüfus yoğunluğu değişimi.

Tablo 3: Nitel araştırma desenlerinden olgubilim

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1:** Hane halkı bireyleri cinsiyet durumu
Şekil 2: Hane halkı bireyelerinin yaş grupları
Şekil 3: Hane başkanları doğum yerleri
Şekil 4: Hane başkanlarının geldikleri yerler
Şekil 5: Hane halkı bireyelerinin eğitim durumu

Tezin Başlığı: Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri (Dilovası Örneği)	
Tezin Yazarı: Betül NAR	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ
Kabul Tarihi: 05 Haziran 2008	Sayfa Sayısı: vii (ön kısım)+ 87 (tez)+ 7 (ekler)
Anabilimdalı: Eğitim Bilimleri	Bilimdalı: Eğitim Yönetimi ve Denetimi
<p>Türkiye’de az gelişmiş bölgelerden iş olanaklarının daha geniş olduğu sanayi ve ticaret merkezlerine yoğun bir göç yaşandığı görülmektedir. Yoğun göç alan ilçelerden biri de Gebze’dir. Bu araştırmanın amacı, Dilovası beldesine göç etmiş ailelerin çocuklarının yaşadığı sorunları, bu öğrencilerin öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ve okudukları okulda ortaya çıkan sorunları belirlemektir. Araştırmada öğrenci, öğretmen ve okul yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular içerik analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.</p> <p>Araştırmada öğrenci görüşlerine göre elde edilen sonuçlardan bazılarına göre, göç eden öğrenciler yaşadıkları yeri güvenli görmemektedirler. Bölgesel ve kentsel ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Dil ve kendini ifade konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar. Diğer arkadaşları tarafından alaya alınmakta ve dışlanmaktadırlar. Öğrencilerin bazılarının evinde Türkçe konuşulmadığı hatta bazı annelerin Türkçeyi hiç bilmediği belirlenmiştir. Bu öğrencilerin okuma-yazma öğrenmeleri okula uyum sağlamaları diğerlerine göre daha zor olmaktadır.</p> <p>Öğretmen görüşlerine göre elde edilen sonuçlardan bazılarına göre, öğrenciler uyum sorunu yaşamakta ve bunun sonucunda saldırgan ve içe kapanık davranışlar göstermektedirler. Öğrencilerin şiddet eğilimli oldukları belirlenmiştir. Göç eden aileler maddi sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu yüzden çocukları küçük yaşta çalıştırmaktadırlar. Çalışan çocuklar okula devamsızlık yapmakta ve başarıları düşmektedir. Yaşanan sorunlar öğretmenlerin iş doyumunun azalmasına ve bu bölge okullarından tayin isteyip ayrılmalarına neden olmaktadır.</p> <p>Yönetici görüşlerine göre elde edilen sonuçlardan bazılarına göre, velilerin eğitim düzeyinin düşüktür. Velilerin çoğunun okuma yazma bilmemesi ve Türkçe’yi iyi konuşamaması gibi nedenlerle velilerle diyalog eksiklikleri yaşanmaktadır. Öğretmenler bu okullarda kalmak istememektedirler, bu nedenle performansları düşebilmektedir.</p> <p>Araştırmanın önerilerinden bazılarına göre, öğretmenler için sosyal merkezler açılmalı ve şartlar daha cazip hale getirilmelidir. Öğrencilerin sosyalleşmesinde aileden kaynaklanan dezavantajlar güvenilir, resmi ve özel aracı kurumlarla desteklenerek ortadan kaldırılmalıdır. Öğretmenler sınıfta sıcak bir ortam oluşturmalı, öğrencilerin kültürel farklılıklarını bir zenginlik olarak görmelidir. Öğrencilerin uyum ve iletişim sorunlarını azaltmak için düzenlenen sosyal faaliyetler arttırılmalıdır.</p>	
Anahtar kelimeler: Göç, Dil, Eğitim Yönetimi, Uyum Sorunu	

Title of the Thesis: The Effects Of Migration To Education And Education Management (The case of Dilovasi)	
Thesis: Betül NAR	Supervisor: Assist Prof. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ
Date: 05 June 2008	Number of pages: vii (p.t) +87 (m.b)+7 (a)
Department: The Sciences Of Education Subfield: The Education Administration and Inspection	
<p>In Turkey there is an intensive immigration from the less developed regions to the industry and commerce centers where more job opportunities are available. Gebze is one those places where people commonly immigrate.</p> <p>The aim of this research is to determine the problems of the children who have moved to Dilovasi Municipality with their families, the problems of the teachers of these children and the problems that appear in their schools. Therefore interviews are made with students, teachers and school administrators. In these interviews “half-structured” interview forms have been used. The results of these interviews have been analyzed and interpreted using content analyze method.</p> <p>According to the results that have been obtained from the student interviews, the immigrant students don't feel their new place safe. They face regional and urban discrimination. They are having difficulties with the language and difficulties about expressing themselves. Other people are making fun of them and they are being isolated. It has been observed that some families are not speaking Turkish at home and some mothers cannot speak Turkish. It is being harder for these students to learn how to read and write and they are having problems in getting adapted to school.</p> <p>According to the results that have been obtained from the teacher interviews, students are having adaptation problems and therefore they are being aggressive and showing schizoid behaviors. It has been observed that the students have tendency for violence. The families that have immigrated are having financial problems therefore their children are starting to work at young ages. Working children don't go to school regularly and as a result they are being unsuccessful at school. These problems make the teachers unsatisfied about their job so they want to move away form the schools in these regions.</p> <p>According to the results that have been obtained from the school administrator's interviews, the education level of the parents is low. Most of them cannot read and write and they can't speak Turkish well so there is a dialog problem with the parents. Teachers do not want to stay in these schools therefore their performance is being low.</p> <p>According to the some of the suggestions made in this research, there must be social centers for the teachers and the circumstances must be more attractive for them. The social problems that the students are having because of their families must be solved through official or custom associations. Teachers must form a warm atmosphere in the classes and must see the cultural differences of the students as wealth. In order to solve the problems that the students are having with adaptation and communication, more social activities must be organized.</p>	
Keywords: Migration, Language, Education Management, Adaptation Problem	

GİRİŞ

Problem Durumu

Göç tarihi insanlık tarihi kadar eskidir ve dünyada göç her zaman gündemde olmuştur. Tarih boyunca meydana gelen göçler, dünyanın bugünkü nüfus dağılımını, sosyo-ekonomik yapısını, ekonomik ve kültürel gelişimini şekillendirmiştir (Gün, 2000: 2). 1950'den sonra daha da hızlanmaya başlayan sanayileşme hareketleri Türkiye'de iller arası göçün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gelişmemiş bölgelerden gelişmekte olan ve gelişmiş bölgelere nüfus hareketleri başlamıştır. Böylece ülke iç göç kavramıyla tanışmıştır. Göç; kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen yahut geçici bir süre için bir iskân ünitesinden (şehir, köy gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayıdır. Göçün, bir yer değiştirme olayı olması, bireyin bazı değişikliklerle karşı karşıya gelmesine neden olur. Birey geldiği yeni yer ile eskiden oturduğu yer arasındaki farklılığa ve benzerliğe göre çeşitli uyum problemleri yaşar (Kılıçkaya, 1988:1).

Çocuğun gittiği yerin kültürü ve toplumsal çevresine uyabilmesi için rollerini algılayabilmesi ve her şeyden önce dili algılayabilmesi gerekmektedir. Bir kültür bocalaması yaşayan bu öğrencilerin uyum sorunları mutlaka olacaktır (Kılıçkaya, 1988:4).

Toplumsal göçebe veya yerleşik olması ile köyde ve kentte yaşıyor olması bireyin davranış biçimleri için önemli belirleyicilerdir. Çok hızlı bir iç göçle büyük kent mahallelerine eklenen taşra insanının derin ruhsal sıkıntılarının dışavurumu, özünde toplumsal problemleri sıklıkla tek tek vakalar hâlinde kent gündemine taşımaktadır. Demografik etkenlerin ekonomik ve kültürel etkenlerle iç içe bulunması suç olgusunu ortaya çıkarmakta ve suçluluğun artışına sebep olmaktadır (Balcıoğlu, 2005: 1).

Çarpık yapılanmış bir kentte yeni gelen kişi geleneklerini sürdüremez. Göç edilmiş yerle içine girdiği yeni ortam arasında bir bağdaşıklık göremez. Çaresizlik ve mahrumiyet çekmekte, çoğu zaman farklı derecelerde bunalımlara düşmektedir. Kentteki köylü bağlanabileceği insancıl bir şeyler bulabilmek için derin bir istek duyar. Kişiliğini ifade etmek ve kendi adına davranışta bulunmak için, güçlü bir tutku duyan bu insan çoğu kez aradığına ulaşamamakta ve mutsuz olmaktadır. Psikososyal ve

ekonomik sıkıntılarının büyük bir kısmını bu bocalama durumunun bir etkeni olarak görebiliriz (Sencer, 1970).

Toplumdaki bireylerin normal dışı davranışlar içinde olmalarında kırdan kente göçün rolü, daha geçen yüzyılın başında kesin çizgilerle ortaya çıkmıştır. Ülkemizde 1970'lere kadar yapılan araştırmalar daha çok köy problemlerine yöneliktir. Çatışan rollerin heyecan birikimine yol açtığı, izole hayatın ise uyumsuzlukla sonuçlandığı kentteki hayatın, davranış bozukluklarını artırıcı olduğu ilgili meslek çevrelerince kabul edilmektedir (Kıray, 1982: 58).

Kırsal alanlardan kente göç, birçok şey gibi gencin kişilik oluşumunu da etkileyecektir. Yeni yetişen genç çevre ile kuvvetli bağlarının olduğu bir devrede ortam değişikliği ile karşı karşıya bırakılırsa kişilik oluşumunu yıpratıcı etkiler ortaya çıkacaktır (Balcıoğlu, 2005: 1).

Göçün bu etkileri göz önünde tutulduğunda, yoğun göç alan bölgelerdeki ilköğretim okullarında yaşanan sorunlar önem kazanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, göç eden ailelerin çocuklarının eğitimde yaşadığı sorunları ve göç edilen yerleşim yerlerindeki ilköğretim okullarında yaşanan sorunları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Araştırmada göç eden çocukların okulda yaşadıkları sorunlar, arkadaşlarıyla ilişkileri ve aileleriyle ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ile yöneticileri yaşadığı sorunlar ele alınmıştır.

Problem Cümlesi

Gebze ilçesi Dilovası beldesindeki ilköğretim okullarında 2007–2008 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan ve son beş yıl içinde göç yaşamış çocukların eğitimsel sorunları ile okudukları okulların yaşadığı eğitimsel, yönetsel sorunları nelerdir?

Problem cümlesi doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranmıştır:

Alt Problemler

1. Göçmen öğrencilerin,

- a) okullarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- b) okul arkadaşlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- c) ailelerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

2. Öğretmenlere göre,

- a) göçmen öğrencilerin, okullarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- b) göçmen öğrencilerin okul arkadaşlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- c) göçmen öğrencilerin aileleriyle yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- d) mesleksi olarak yaşadıkları sorunlar nelerdir?

3. Göç bölgesinde bulunan okul yöneticilerinin;

- a) velilerle ve öğretmenlerle yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- b) yönetim sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Göç eden öğrencilerin velilerinin eğitime katkısını, öğrencilerin göç etkisi altında davranışlarındaki değişimleri incelemek ve bu değişimlerin olumsuz yönlerini belirleyip, öğrencilerin başarısı için yapılması gerekenleri gösteren bir araştırma olması bakımından önemlidir.

Araştırma ile göç olgusunun eğitim üzerinde ve özellikle ilköğretim okullarında ortaya çıkardığı sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma, göçle ilgili ilköğretim sorunlarına dikkat çekmesi ve çözüm için öneriler geliştirmeye çalışması açısından da önem taşımaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden araştırmanın doğasına uygun olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu araştırmada görüşme yöntemi kullanılmış ve içerik analiz tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini, Gebze İlçesi Dilovası beldesine son beş yıl içerisinde göç eden öğrenciler ve bu öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu okullarda çalışan öğretmen ve yöneticiler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu 10 öğrenci, 10 öğretmen ve 5 yönetici oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, 2007–2008 öğretim yılında İzmit ili, Gebze İlçesi Dilovası Beldesine son beş yıl içerisinde göç etmiş öğrenciler ve bu öğrencilerin öğretmenleri, okul yöneticileri ve onlardan elde edilen görüşme kayıtları ile sınırlıdır.

BÖLÜM 1: GÖÇ

1.1. Göçün Tanımı

Göç, kişinin, yeni koşullara daha iyi uyum sağlayabilmek amacıyla ya da doğal, ekonomik, siyasal, v.b. zorunluluklar sonucunda, yaşadığı toplumu değiştirmesi olayına verilen genel addır (Anabritanica, 1986: 571). Bir başka tanımda göç, “Belirli bir sosyal yapı içindeki birey ve grupların sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel nedenlerden dolayı bir yerden başka bir yere gitmeleri” şeklinde tanımlanır (Ozankaya, 1971: 235). Göç olayının temelinde bulunan ana faktör insanların geçimlerini sağlamak için daha uygun yerlere gitmek ve burada iş bulmak, çeşitli imkânlardan faydalanmak ve yerleşmektir (Atalay, 1994: 295).

Bu tanımlardan şu sonuçları çıkarabiliriz: Göç, ya kişinin mekânın değişikliği ya da bir sosyal grubun mekân değişikliği olabilir. Göç, yakın bir yere olabileceği gibi uzak bir yere de olabilir. Göç, geçici bir süre olabileceği gibi geri dönmek üzere de olabilir.

1.2. Göçün Çeşitleri

Göçün oluşmasında rol oynayan, nüfus hareketini sağlayan faktörler açısından probleme baktığımızda göçleri genel olarak iki grupta toplamak mümkün olabilir (Akkayan, 1979: 22):

a- Serbest Göç: Fertlerin daha iyi hayat şartları, iş imkânları, mali olanakları, güvenlik, istikrar ve çeşitli sosyal imkânlar elde edebilmek arzusu ile serbestçe yer değiştirmelerine serbest göç diyoruz.

b- Gündümlü Mecburi Göç: Devletlerin çeşitli sosyal, ekonomik, güvenlik v.b. konularda aldıkları kararların uygulanması sonucunda veya bir yerdeki bireyler veya gruplar arasındaki çatışmaların yarattıkları sorunlar sebebiyle göç hareketleri ortaya çıkabilir. Bu çeşit göçlere gündümlü mecburi göç denir.

Gündümlü göçler de kendi içlerinde zorunlu ve zorlama göç (Gündüz ve Yetim, 1997: 110) olarak ayrılır.

Zorunlu göç, insanların içinde yaşadığı şartların mecbur kılmasıyla; zorlama göç ise otoriter bir gücün insanların kendi isteği dışında yer değiştirmesi ile gerçekleşen göçlerdir.

Bir diğer göç sınıflaması da nüfus hareketlerinin yöneldiği sayasal alanlar itibariyle klasikleşmiş göç tasnifidir (Akkayan, 1979: 23):

a- İç göç: Bir ülkenin milli sınırları içinde yer alan göçlerdir.

b- Dış göç: Bir ülkenin milli sınırların dışında yer alan göçlerdir.

Bu araştırma Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Gebze ilçesi Dilovası beldesine göç eden aileler üzerine yapılan bir "iç göç" araştırmasıdır.

1.3. Göçün Nedenleri

İnsanların bir ülkeden diğerine, bir bölgeden başka bir bölgeye göç etme sebepleri çeşitlidir. Genellikle bu sebepleri; "Nüfus Problemleri, Ekonomik Problemler, Çevre Şartlarındaki Bozulmalar, Eğitim Şartlarındaki Yetersizlikler, Siyasi Problemler ve Savaşlar" olarak sıralayabiliriz (Tümertekin ve Özgüç, 1998: 307).

Sosyologlar göçün sebepleri ile ilgili yaptıkları araştırmalarda ekonomik sebeplerin diğer bütün sebeplerden daha ağırlıklı bir yer tuttuğu görüşündedirler (Ersoy, 1985: 8-13).

Göçe yol açan ekonomik sebepler daha ziyade son iki yüzyıldaki göçlerde görülür (Gezgin, 1994: 18). Kır ve kent arasındaki mevcut olan ücret farklılığı (Üner, 1986: 371) önemli sebepler olarak göç olayını beslemektedir.

Aile fertleri arasındaki geçimsizlikler kan davası ve sosyal çevre ile olan anlaşmazlıklar göç sebebi olabilmektedir. Şehir hayatının cazibeleri, şehir hayatının sağladığı sağlık, konfor, eğlence, eğitim v.b. imkânlar önemli göç sebepleri arasındadır (Yörükan ve Yörükan, 1966: 6).

Dini ve siyasi sebepler tarih boyunca göçün önemli nedenleri arasında yer almıştır (Gezgin, 1994: 18). Bunun yanında bireysel ve ailevi sebeplerle de insanlar göç etmektedirler. Eğitim görmek, evlilik dolayısıyla aile bütünleşmesi v.b. nedenlerle göç edilmektedir.

1.4. Türkiye’de Göç

Göç olgusu, temelinde sosyal bir hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan kültüre kadar hayatın her yönünü etkileyen temel bir değişim aracıdır. Ülkemizde kırdan kente göç, 1950’li yıllardan itibaren başlayıp, 1960’lı yıllarda giderek hız kazanmıştır. 1950 sayımında % 25 olan kent nüfusu; 1980’de %44’e, 1990 nüfus sayımında ise % 59’a yükselmiştir. 2000 nüfus sayımına göre ise şehirde yaşayanların toplam nüfus içindeki oranı; % 64.90, köyde yaşayanların % 35.10 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2006).

Göçler kırsal kesimlerin şehre açılmasına, şehrin etkilerinin ailenin yapısına girmesine imkân veren en önemli toplumsal olaylardan biridir. Göç gerçeği ile yüz yüze gelen aileler, gidilen bölgelerde farklı bir kültürel ortam içine girmektedir. Girilen bu yeni ortama adaptasyon süreci aileler üzerinde değişik şekillerde etkilere neden olmaktadır. Göçler toplumdaki pek çok değer gibi aile yapılarını etkilemekte geleneksel geniş ailemiz gittikçe çekirdek aileye doğru dönüşmektedir (Erder, 2001: 296).

Göç ile beraber yaşanan uyum süreci, aile ve akrabalık ilişkileri önemli bir yer tutmaktadır. Göç eden aile temelde çekirdek aile yapısı gösterir; buna rağmen kente uyum sağlayabilmek için kendini çeşitli biçimlerde yeniden düzenlemektedir. Öyle ki 1960’lardan bu yana her on yıl içinde, göç edenin evi, işi ve kent ortamındaki göreceli yeri değişmiştir. İş yaşamı, marjinal işlerden küçük çaplı işletmelere veya çevre işlere doğru kaymıştır; evi kentin organik bir parçası haline gelmiştir; seçimlerdeki oy potansiyeli siyasal partiler için önem kazanmıştır. Ama o sorunlarını hala, akrabaları, hemşerileri ve mezhep gruplarıyla (cemaatler ile) kurduğu enformel ağ içinde, temel olarak bir patronaj ilişkisi çerçevesinde çözümlemektedir (Kıray, 1999: 334).

Güneydoğu’dan özellikle 1990’lı yıllarla beraber yaşanan kitlesel göç, birçok açıdan Türkiye’de yaşanmış önceki göç deneyimlerinden farklılık taşımaktadır. Öncelikle bu kesim, kelimenin tam anlamıyla kente hazırlıksız göç etmek durumunda kalmıştır. Öncekilerin tersine kent ile önceden tanışıklık kurmalarını sağlayacak herhangi bir irtibata giremeyen Güneydoğulu kitle, kopuş niteliğinde bir göç süreci yaşamıştır. Travmatik adı verilen bu göçle eğitimsiz, uysal ve kentte karşılaşacaklarına kendisini

hazırlama olanağı bulamamış büyük bir kitle kentlere akmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 173).

Bugün, bu göçmenlerin gelişinin deprem etkisi fazlasıyla hissedilmektedir. Göç edenler, günlük yaşamın güvenliğinin dayandığı temeli çatlatmaktadır. Uzaklardan gelmekte, yerel varsayımları paylaşmamakta ve “neredeysse girdiği grubun üyelerine sorgulanamaz görünen her şeyi sorgulayan kişi haline gelmektedir” (Bauman, 1997: 20).

Türkiye’de yaşanan son göç dalgası “güvenlik” nedenine dayanmasıyla, esas olarak ekonomik nedenlerden kaynaklanan evvelki göç dalgalarından farklılık göstermektedir. 1993 sonrasında bölgede yaşanan siyasi gelişmeler sonucunda ‘zorunlu’/‘isteğe bağlı’ olarak göç edenlerin sayısında büyük bir artış gözlenmiştir (Yılmaz, 2003: 97).

Zorunlu göç, köy sakinleri tarafından güvenliğe dayalı ve/veya ekonomik nedenlerle köylerinin terk edilmesine bağlı pek çok pratiği kapsamaktadır. Bu şekilde yaşanan göçe kesin bir rakam vermek mümkün değildir, zira bu nüfus hareketleri sağlıklı bir biçimde kayda geçirilmemiştir. Diğer yandan da gönüllü ile zorunlu göçlere yol açan nedenler birbirinin içine geçmiştir. Terörist faaliyetlerin ağırlık kazandığı yıllardan bu yana göç eden toplam insan sayısı farklı kaynaklarda farklı verilmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden başka bölgelere yönelen ekonomik nitelikli gönüllü göçler eskiden beri var olmuşlarsa da, söz konusu terör ortamı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan köy boşaltmaları neticesinde zorunlu bir niteliğe bürünmüşlerdir (Yılmaz, 2003: 97).

1.5. Kentleşme Ve Gecekondulaşma

Nüfus, idari, sosyo-ekonomik veya ekonomik faaliyet ölçütlerine göre farklı şekilde tanımlanan kent, Kartal (1978: 5) tarafından, “tarımsal olmayan üretim yapılan ve tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği; belirli teknolojinin beraberinde getirdiği büyüklük, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış yerler” olarak tanımlamıştır. Kenti tarihsel ve toplumsal açıdan tanımlayan Kılıçbay (2000: 41)’ a göre kent, “kendi kendini yöneten ve bir arada oturan bir topluluğun işgal ettiği ve bu işgalden ötürü iskan ettiği, buna bağlı olarak örgütlendiği mekan” demektir.

Kentleşmenin nedenleri çok farklıdır. Genellikle bu nedenler itici-çekici nedenler, iletici nedenler ve siyasal nedenler olarak sıralanabilir. İtici nedenlere; insanları kırsal alanlardan şehirlere doğru iten nedenlerdir. Bunlar kırsal alanlarda görülen ve yaşamı zorlaştıran; gelir eksikliği, sağlık ve eğitim şartlarının, sosyal güvence ve iş sahalarının yetersizliği, yetersiz konut, su, elektrik yokluğu gibi problemlerle birlikte topraksızlık, doğa koşullarının zorluğudur. Tarımda verimin düşüklüğü, tarımsal gelirin azlığı, gelirin ve toprağın dengesiz dağılımı, tarım topraklarının parçalanmış olması ve tarımsal makineleşmeyle birlikte iş gücündeki azalma köylünün tarımdan ve köyden kopmasını hızlandırmıştır. İnsanları kent hayatına çeken nedenler ise yeterli iş sahası ve çalışma imkânlarının bulunması, eğitim, sağlık, kent hayatının sunduğu elektrik, su, iletişim ve ulaşım gibi kamu hizmetlerinin varlığı, renkli sosyal bir yaşam gibi nedenlerdir (Tüfekçi, 1999).

Gecekondular genelde kentlerin kenarlarında alelacele inşa edilmiş kulübelerden oluşan bir yığın olarak görünür; bunlar tek odalı konutlardan, toprağın mevcut oluşuna bağlı olarak, küçük bir bahçesi olan ya da bahçesiz tam boyutlu evlere kadar farklılıklar gösterir (Karpaz, 2003: 38).

Yasa (1970: 10)'a göre gecekondu ailesi denilince Türkiye'nin belirli bir döneminin toplumsal yapı koşullarında ortaya çıkmış ve yine bir süre sonra ortadan kalkması beklenen kendine özgü nitelikleri olan uzun bir toplumsal tarih göz önüne alınınca, yaşamı kısa sürecek mutsuz bir aileyi yansıtmaktadır.

Bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kamusal ya da özel kişilerin toprakları üzerinde, onların bilgisi dışında yapılan kaçak konutlar gecekondu olarak adlandırılmaktadır. Gecekondu bölgelerinde yaşayan insanlar tam anlamıyla kentleşmiş olmamakla birlikte, köylülük özelliklerinin bir bölümü değişikliğe uğramıştır. Gecekondu topluluklar bir nevi kentleşmenin ön aşamasıdır. Aydınlanmacı yaklaşıma göre formel olan esastır ve toplumsal yaşamında ulaşılmak istenen özelliklerini uhdesinde barındırmaktır. Enformel olan ise pek de istenmeyen geleneksel özellikleri içinde yeşerten ve dolayısıyla dönüştürülmesi gerekli olan bir toplumsal kesimi ifade etmektedir. Gecekondu, her yönüyle enformel bir olgudur. Gecekondu, formel olarak adlandırılan ekonomik ve toplumsal ilişkilerin dışında enformel süreçlerde doğmakta ve gelişmekte; yine enformel süreçler vasıtasıyla

şakinlerine kentte bir yaşam sunmaktadır. Gecekondu toplulukları, kaçak yapılaşma olarak enformel konut piyasasının ve yaşamak için gerekli ücretin kazanılmasını sağlayacak enformel işgücü piyasasının oluşması ile gerçekleşmektedir.

1.6. Kentlileşme

Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması süreci olarak görülür (Ozankaya, 1999: 71).

Kırdan kente göç birden bire gerçekleşen bir olay olmadığından değişimde aşamalı olarak gerçekleşmektedir. Birinci aşamayı kente ilk geliş oluşturur. İkinci aşama kente gidiş-dönüş dönemi ve üçüncü aşama ise kente tamamen yerleşme dönemidir. Kente gidiş-dönüş kişi kentteki durum ve olanakları karşılaştırmakta, ön hazırlıklar yapıp, bunlara göre göç konusundaki kesin kararını vermektedir. İkinci kuşağın oluşturduğu bu dönemden sonra kentlileşme süreci tamamlanabilmektedir (Keleş, 2000: 70).

Kentlileşme süreci kırdan kente göç sonucu kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış kalıplarını benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönünde bir değişimdir. Kente göçen insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımlardan kentlileşmektedirler. Ekonomik bakımdan kentlileşme, kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlamasıyla gerçekleşmektedir. Sosyal bakımdan kentlileşme ise, kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir (Emin, 1989).

1.7. Göçün Ortaya Çıkardığı Sorunlar

1.7.1. Kültürel Boşluk

Toplumun temelini oluşturan kültür, insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı ve yarattığı tüm birikimi içerir. Kültürü meydana getiren maddi ve manevi kültür unsurlarının uyum içerisinde olması gerekir (Bayhan, 1995: 99). Kültür değişmesi sürecinde, maddi kültürün manevi kültürden daha hızlı değişmesi ve kültürün iki unsuru arasındaki uyumsuzluk, Ogburn'un ifadesiyle "kültürel boşluk" ya

da "kültürel gecikme" (Cultural Lag) meydana getirmektedir. Kültür gecikmesi sosyal problemler doğurur (Leslie vd., 1986: 125).

Kırdan kente göçen ve gecekondularda yerleşenlerde de "kültürel boşluk" görülmektedir. Gecekondular üzerinde yapılan araştırmalara göre, "göç edenin" kentle bütünleşmesi daha çok maddi kültür yolu ile gerçekleşmekte, sosyal ve davranışsal bütünleşme ise daha yavaş gelişmektedir. Özellikle kadınlara ilişkin davranış normları ve geleneklerdeki değişme daha da yavaş olmaktadır. Gecekonduda yaşayanlar "alt kültür" oluşturmaktadırlar (Gökçe vd., 1993: 2).

Maddi kültür değişimleri; fiziki yerleşme mekânının değişmesi, ev şeklinin değişmesi, günlük hayatta kullanılan ev eşyalarının değişmesi ve meslek değişmesini içerir. Manevi kültür değişimleri ise; değer hükümlerindeki değişimler, zihniyet ve davranışlardaki değişimler ile sosyal ilişkilerdeki ve davranışlardaki değişimleri ihtiva etmektedir. Bu anlamda, köyden kente göçenler, maddi kültür değişimini -tam kentli kültürü boyutlarıyla olmasa da- yaşamakla birlikte; manevi kültür değişimini gerçekleştirememektedirler. Kent hayatının tüketim kalıplarını benimsemeleri için değer hükümlerinin değişmesi gereklidir (Sezal, 1992: 87- 88). Kente uyum sürecinde, değer yargıları, kent tüketim normlarını medyanın reklâm dürtüsü ile benimsese ve arzu etse bile, gecekonduluların gelir düzeyi düşük olduğu için isteklerini karşılamaları mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla, kültürel boşluk, kent kültürüne yabancılaşmaya neden olabilmektedir.

Oktik (1997: 81)'e göre; göç eden bireylerin geldikleri yerlerle bağlantıları kesilmediğinden, göç edilen ve varılan yerlerin kültürlerini taşıyan, ara kültüre sahip bireyler oluşmaktadır. Böylece kentlerin nüfus potansiyelini oluşturan geniş kitlelerin sahip oldukları değerler kentlere yayılmaya başlamıştır. Sonuçta kentler gün geçtikçe büyüyüp köyün değerlerini taşımakta iken, köylerde de nüfus azalarak kentin ve teknolojinin oluşturduğu gelişimlere açılmaktadır.

Ülkemiz kentleşmenin getirdiği bir kültür şoku yaşamaktadır. Kırsal alanlardan büyük kentlere göçen milyonlarca kişi için, kırsal kültür işlevini kaybetmektedir. Ancak bu kişiler kentsel kültürü de yeterince benimseyememektedir. Kentleşme ile ortaya çıkan kültür boşluğunu ortadan kaldırmak ve geleneksel topluluktan kent çevresine geçişi sağlamak amacı ile yeni kentliler, değişik

yöntemlerle kent koşulları içinde geleneksel toplumun bazı ilişki biçimlerini ve davranış kalıplarını geliştirme eğilimi göstermektedirler. Bu geçiş mekanizmaları ile aşamalı bir şekilde kentle uyum sağlanmakta ve geleneksel toplulukla kent arasında bir köprü kurmak suretiyle kentle bütünleşmeye ulaşılmaktadır (Keleş, 1995).

1.7.2. Göçmen ve Toplum İlişkisi

Giddens'a atfen iki güven mekanizmasının işleyişinin hayati olduğu belirtilmelidir. Bunları basitçe pasif ve aktif güven mekanizmaları olarak ifade edebilmekteyiz. Pasif güvenle kastedilen, kurumsal güvendir ve bireylerin toplumun kurallarına ve kuramsal yapısına duyduğu güven olarak kabul edilmektedir. Diğer bir deyişle, modernite projesinin yaratmayı amaçladığı, birbirini tanımayanlar arasında oluşacak anonim bir güvendir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 54).

Aktif güven ise, pasif güvenin aksine birbirini tanıyanlar arasında oluşan, dayanışmayı sağlayan bir güven biçimidir. Yine pasif güvenin aksine aktif güvenin, enformel ilişkilerin işlenmesini sağlamakta önemli işlevleri bulunmaktadır. Yaşanılan çağda aktif güvenin varlığı birçok noktada hayati görünmektedir. Mesela hukuksal sistemin iyi işlediği varsayılan ülkelerde bile sosyal ilişkilerin hızı karşısında pasif güven tam bir garanti sağlamamaktadır. Bu nedenle, enformel güven mekanizmalarının pasif güveni desteklemesi gerektiği düşünülmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 55).

Göçmenlerin haneleri, hüner ve mesleklerinin verdiği olanaklarla “güvence” sorununu düzenli ve görece olarak düzenli prestijli işlerle çözümlenmiş; konut gereksinmelerini, formel ya da enformel piyasadan, sadece kullanım amacıyla karşılayan hanelerdir. Bu hanelerin ortak özellikleri, sağlık, emeklilik gibi sosyal güvence sağlayan kurumlar dışında, formel ya da enformel örgütlenmeler üzerinden kendi çabalarıyla sağladıkları sınırlı olanakların ancak kendi dar çevrelerini ayakta tutmaya yetebilmesidir. Bu nedenle, söz konusu hanelerin içe kapalı, az kişiyle ilişkili günlük yasaları vardır (Erder, 2001: 293).

Göçmen, yaşadığı şoku en aza indirebilmek ve ötekilikten kurtulabilmek için değişik uyum mekanizmaları geliştirmektedir.

İlk yıllardan itibaren, ötekilerin bakışını içselleştirerek kimliği sorgulayan birey,

çoğunlukla aidiyetini kanıtlamaya yönelik davranış biçimleri edinmektedir (Beaud ve Noiriel, 2003: 21).

Göç eden işgücünün kırsal kökenli oluşu ve genellikle niteliğinin düşük olması onları “razı olucu karar verme” ye zorlamaktadır. Kırdan kente göç edenler maliyet fayda analizi yapmaktadırlar. Kendi hünerlerine uygun bütün fırsatlardan haberleri olmamaktadır. İş bulmada “akraba çoğaltanı” etkili olmaktadır. Beklenti düzeyi düştükçe razı olma davranışı ön plana çıkmaktadır. Bu durumda sigortasız, düşük ücretle çalışma doğal olarak kabul edilmektedir (Bal, 1999: 64).

Göçün ardından gelen uyum göçmen için önemli olmakla beraber göç edilen kentte yaşayanlar için de önemlidir. Bu noktada Sartre’ın otobüs kuyruğu örnek olarak verilebilir. Göç eden ve göç edilen kentte yaşayanlar için çok farklı bir gözlem yapan Sartre’a göre; “herkesin tek başına olduğu, herkesin bir diğeri için fazlalık olduğu” durum için kullandığı model, otobüs kuyruğudur. Bir kuyruğun üyeleri kuşkusuz birbirinin farkında bile değildir, yalnızca nicel bir dizinin rakamları olarak görürler birbirlerini. Sartre’a göre otobüs kuyruğundaki bireyler, “Birbirlerinin iç dünyaları arasında herhangi bir bağlantı kurmayı karşılıklı olarak reddederler”. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: birbirlerini yadsıyan iki taraf da aslında uyum mekanizması olarak çatışmamayı seçmişlerdir. Yadsıma da bir uyum mekanizması olarak görülmektedir. Kente her yeni gelen göçmen, ötekinin bu yadsımasını uzunca bir süre kavrayamamakta ve birbirinin farkında olmamakla “reddetmek” arasındaki, “bir bağlantı kurmayı reddetmekle” “ötekiliğini” yadsımak arasında muazzam farkı görmektedir. Kaldı ki, akli başında bir insan açısından bu yadsımayla öldürme, işkence ve köleleştirme arasında da hayli uzak bir mesafe bulunmaktadır (Arendt, 2003: 21).

1.7.3. İşsizlik Ve Altyapı Sorunları

Köyden kente göçenlerin, birincil göç nedeni işsizliktir. Kitleler "iş bulmak" amacı ile alıştıkları hayat tarzından koparak kente göç etmektedirler. İşsizlik, Türkiye'nin temel problemlerinden birisidir. Nüfusunun genç yapısı, sanayileşmeye paralel olarak gerçekleşmeyen kentleşme, köyden kente göçenlerin kentte iş bulamamaları ve marjinal sektörde çalışmalarına, aynı zamanda gizli işsizlik oranının kentlerde artmasına neden olmaktadır.

İşsizlik; bireyin, ailesinin ve toplumun varlığını, refah ve mutluluğunu tehdit eden bir sosyal problemdir. İşsizlik; intiharlara, boşanmalara, alkolizme, hırsızlığa, silahlı soygunlara, cinayetlere, kişilik sisteminde ve sosyal sistemde çözümlere neden olan önemli faktörlerden biridir (Erdoğan, 1985: 162).

Gökçe vd. (1993: 344-345)' nin araştırma bulgularına göre, gecekondu oturanların büyük çoğunluğu kentin alt gelir gruplarını oluşturmaktadır. Bu nüfusun büyük bir kısmı gelir ve beceri seviyesi düşük işlerde çalışmaktadır. Eğitim seviyeleri düşüktür. Büyük ölçüde sosyal hareketlilik imkânlarından yoksundurlar. Ailelerin en büyük harcama kalemi yiyecektir. Eğitim, sağlık gibi ileriye yönelik güvence yatırımı yapma imkânları kısıtlıdır. Tasarruf imkânları azdır. Gecekondu oturanlar alt gelir grubunu oluşturmalarına ve sosyal hareketlilik imkânının kısıtlı olmasına rağmen, bir sefalet yuvası olma eğiliminde de değildir. Şehirde geçen yıllar, gecekondu nüfusun örgütsüz marjinal işlerden, örgütlü sürekli işlere geçmesine, aynı zamanda güvencesinin de artmasına yol açmaktadır.

1.8. Göç ve Çocuk Suçluluğu

1.8.1. Göçün Çocuk Suçluluğuna Etkisi

Yetişkin bireyler içinde buldukları çağın özellikleri çerçevesinde çevreyle olan ilişkilerini sürdürürler. Gençlerin çevreden gelen her türlü yeniliğe açık olmaları nedeniyle kentleşme süreciyle ortaya çıkan değişikliklerden en çok onların etkilendiği söylenebilir. Köyden kente göç eden ailelerin sorunlarının başında (göçle gelen çocukların suç oranındaki artış nedeniyle) çocuklarının yetiştirilmesi gelmektedir (Ünal, 1999: 32).

Kente göç ile birlikte, ailenin çocuklar üzerindeki denetimi azalmaktadır. Ayrıca, aile içinde de yeni kent toplumunun istediği kişiliği verecek şekilde otorite ve sevgi ilişkileri gelişmemiştir. Buna karşın kentlerde çocukların sosyalizasyonunu sağlayan aile dışındaki kurumlardan, söz konusu küçükler, yeterince yararlanamaz. Göç eden anne baba köydeki davranış biçimlerini hemen değiştirememektedir. Bu durum kentin özgür havasında bulunan gencin aile ile sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Kıray, 1982).

Kırsal alandan kente göç, birçok şey gibi, gencin kişilik oluşumunu da etkileyecektir. Bu etkileşim süreci doğal gelişime uygun düştüğü sürece, kişilik sisteminin bütünlüğü ve dengesi korunacak aksi halde değişimin olası sonuçları, kişiliğin bütünlüğünü zedeleyici bir takım öğelerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Yeni yetişen bir genç çevreyle kuvvetli bağlarının olduğu bir devrede ortam değişikliği ile karşı karşıya bırakılırsa kişilik oluşumunda yıpratıcı etkiler ortaya çıkacaktır. Okula devam etmeyip çalışma olanağı bulamayan ya da iş yerindeki koşullara uyum yapamayan gençlerin suçluluğu hazırlayıcı bir ortam içinde yaşadıkten söylenebilir (Ünal, 1999: 33).

Büyük kentlerde sık rastlanan suçların nedeninde ailedeki armoninin bozulması yatmaktadır. Köylerde normal canlılığından ötürü aile kurumuna aykırı düşen her türlü anormal davranışlar sıkı bir denetim altındadır. Sosyal kontrol fazladır. Köylerde aile sosyal sistemin vazgeçilmez unsuru iken kentteki aile asıl olarak, toplumun sorunlarına katılan, sorumluluk taşıyan kitle insanı yetiştirmektedir. Bu bakımdan aile, kentteki sosyal sistemin en vazgeçilmez unsuru değildir. Kültürün hızlı değişimi karşısında, bireyler hayatlarının çok erken yaşlarında, geniş ölçüde topluma katılma sürecine uyarlar. Ana babalarından farklı olarak grup kültürünü öğrenirler. Kent, ferdileşmeyi zorunlu kılar. Kentte bir diğer önemli sorun işsizlik ve geçim sıkıntısıdır. Toplumsal ekonomik düzeyin düşüklüğü, bir yandan maddi yaşama koşullarım ağırlaştırdığı için doğrudan; bir yandan da toplumsal güçlükleri yoğunlaştırması nedeniyle dolaylı olarak kentsel uyum açısından olumsuz bir etkide bulunmaktadır (Akt: Ünal, 1999: 34).

Şehir bölgelerine göç olayında gerek fertlerde gerek ailenin yapısı içinde çevre karşısında kültürel intibaksızlık görülmektedir. Bunun yanı sıra kırdan gelenler işsiz kalmaları halinde sosyal dayanışma şuurunu yitirerek kendi sosyal grupları içine çekilmeleri söz konusudur (Kingsley, 1940: 525).

Özellikle tarım kesiminde gizli işsiz durumunda olan genç, iş arayışı içinde ya da şehrin cazibesine kapılma gibi sebeplerle evden kaçar. Ailesinden ayrı, tek başına şehir merkezine gelir. Bu durumdaki genç, aile desteğinden yoksundur. Sosyal sınıf farklarının ve suç yaratıcı etkenlerin şehirlerde yaygınlığı, intibaksızlık içinde olan gencin suç işlemesi açısından iyi bir ortamdır. Hırsızlık suçunun şehirlerde, ilk sırada yer alan suç türü olmasını bu görüş çerçevesinde değerlendirebiliriz (Kingsley, 1940: 533).

1.8.2. Okul ve Suçluluk

Victor Hugo, "Bir okulun yapılması bir hapishanenin kapanması demektir" sözüyle, eğitim ve suçluluk arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu vurgulamıştır. Bir sosyal kurum olarak okulun bireyin toplumsallaşma süreci içinde iki önemli işlevi vardır. Birincisi, okul herkesçe bilineni öğretme görevini üstlenir. Her bireye iş ya da bilim dünyasında gerekli sayısal yetenek, sembol ve kavramlarla, değerleri kazandırır. Okul düşünme alışkanlığının yanında, uyguladığı öğretim programıyla pozitif bilim kavramlarını öğretir. İkincisi, aile ve arkadaş çevresi çocuğa öteki bireylerle çalışma alışkanlığı kazandırırken, okul bir toplumsal kurum olarak bu alışkanlığı sürdürür, iyi planlanmış bir okulun bu düzeydeki faaliyetleri, genellikle sosyoekonomik açıdan düşük düzeyde ve duygusal etkileşim açısından yetersiz olan aile şartlarını telafi etme amacına yöneliktir. Bir başka deyişle, ailenin parçalanmış olması ya da bütünlüğünü koruduğu halde çeşitli nedenlerle işlevini gerçekleştirememesi, çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyacını karşılayamaması durumunda bu görevi okul üstlenir (Akt: Ünal, 1999: 23).

Kuzuoğlu (1980: 20), okuldan uzaklaşma ile karşı karşıya gelen bir çocuğun durumu için şöyle demektedir. Okuldan uzaklaşma özellikle yeni yetişen gencin hayatında ani bir değişim ve kesintiye oluşturur. Böyle bir uzaklaştırma çocuğu aile hayatı içinden koparmakta ve bir krizin patlak vermesine yol açmaktadır.

Kuzuoğlu (1980: 28)'nin, 278 suçlu ve 200 suçsuz denek üzerinde gerçekleştirdiği araştırmaya göre, suçlu çocuklar gerçekten "olumlu" bir eğitim görmemişlerdir. Okula yaşlarına göre geç başlamışlardır. Okula başlama yaşının gecikmesi çocuk için önemli bir engeldir. İki yılı aşan gecikmeler tüm eğitim hayatını olumsuzlaştırır. Bir şekilde arkadaş çevresine uyum sağlayamamışlar, çoğunlukla sınıfta kalmışlardır. Suçlu çocuklar okula devam konusunda da gereken sorumluluğu göstermemişlerdir. Sonuç olarak, önemli bir toplumsallaştırma kurumu olan okulun işlevi büyüktür. Sosyal bir kurum olarak okul, ailede yakın çevrenin veremediği olumlu etkileşim ortamını hazırlayan, boşluğu dolduran kuruluştur. Bu önemli işlevini gereği gibi yerine getirebildiği ölçüde başarılıdır. Bu anlamda okulda istenilen kalitenin tutturulması, çocuk suçluluğunun önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Dönmezer (1964), "Sosyolojik bakımdan bütün ilkel grupların ortaya koyduğu fonksiyonları, oyun gruplarının da yerine getirdiğini ve bu fonksiyonların en önemlisinin sosyalleştirme" olduğunu belirtiyor.

Araştırmalar, çocuğun hayatında, arkadaş grubu ile gelişen evrenin temel özelliğini; büyüklerin standartlarını reddetmek, buna karşılık arkadaş grubunun standartlarını kabul etmek olduğunu gösteriyor (Yavuzer, 1980: 42). Çocuk, mevcut standartları kabul ederken, arkadaş grubunun görüş çerçevesi dahilinde olayları kavramaya ve yerini arkadaş grubu içinde belirlemeye çalışır.

Çocuğun gerçek hayatta öğrendiklerinin bir tür uygulama alanını oluşturan oyun grubu, çocuğun sosyal ilişkilerinde ve sosyal hayata uyumunda önemli bir rol oynar. Bunun yanında aile içi düzensizlikler ve okulda başarısızlıklar gibi durumlarda arkadaş grubu, çocuğun kendini bir grup içinde kabul ettirmesi bakımından etkin bir role sahip olur. Arkadaş seçiminde deneyimsiz olan çocuk için grup içindeki hatalı davranış örneklerini model alma ve bunları kabullenme kolay olacaktır. Aynı zamanda çocuk diğer yaşlılarıyla etkileşerek suç olan davranışı kolaylıkla benimseyip uygulayacaktır. Çocukların 3-5 kişilik gruplar halinde suç işlemeyi tercih ettikleri gözlenen bir husustur. Çocuklar ve gençler tarafından işlenen suçlarda iştirak oranının yüksek olması, çocuk suçluluğu ile oyun grubu arasında bir neden-sonuç ilişkisinin var olduğunu göstermektedir (Yarsuvat, 1980: 28).

1.9. Göçün Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığına Etkileri

Göç yaşayan ailelerde ve bireylerde birçok psikiyatrik sorun ortaya çıktığı, özellikle; depresif bozukluklar ve uyum bozukluklarının sık görüldüğü belirtilmiştir. Göç nedeninin kişilerin kendi istekleri dışındaki sebeplerle ilişkili olmasının psikolojik sorunları arttırdığı bilinmektedir. Göç öncesi oturma yeri ile yeni yerin sosyal ve kültürel farklılığındaki fazlalığın psikolojik sorunları arttırdığı da saptanmıştır (Hastürk, 2007: 1).

Göç sürecine erken gelişim dönemlerinde olan çocukların verebileceği tepkiler açısından bakarsak, öncelikle benlik kimliği kavramına dikkatle bakmamız gerekir. Benlik kimliği bireyde bebeklik çağından beri oluşan aynılık ve süreklilik duygusuyla birlikte, başkalarının kendisini nasıl gördüğü, toplum içinde nasıl değerlendirildiği ve

kabullenildiği algısının ergenlik ve delikanlılık çağında benliğe yerleştiği ve benliğin bir parçası olarak özümsemişi benlik ögesi olarak tanımlanmıştır. İlk çocukluk çağında aile içinde ve toplumsal çevrede önemli olumsuz değişikliklerin çocuktaki aynılık ve süreklilik duygusunu olumsuz etkilediğini bilmekteyiz. Göç olayı kişilik yapısındaki temel öğelerden olan toplumsal değerlendiriliş ve kabulleniş algısını derinden sarsabilmektedir. Birey içinde yaşadığı yeni toplumda dışlanmasa bile, bir yandan kendi ülkesinden ve toplumundan kopmuş olmanın verdiği kaygılar, özlemler ve suçluluk duyguları, bir yandan da nasıl algılandığına ilişkin kaygıları ve korkuları ile ister istemez ruhsal sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ülkemizde göç yaşayan çocuk ve ergenlerde yapılan çalışmalarda ise; göç yaşayan grubun alkol ve madde kullanımının yerleşik gruba oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Güneydoğu kökenli olup iç göç yaşayan ergenlerle yapılan çalışmalarda ise kontrol grubuyla iç göç yaşayan grup arasında benlik saygısı, yaşam doyumu ve depresyon açısından farklılık olduğu saptanmıştır (Hastürk, 2007: 2).

Göç eden ergenlerde gözlenen; düşük benlik algısı, kişilik çatışması ve ebeveynlerle yaşanan problemlerin yalnızca göç eden ergenlerde gözlemlenen problemler olmadığı ve genelde tüm ergenlerde gözlemlenebildiği bilinmektedir. Ama ergenler için normal olduğu bilinen gelişimsel kritik süreçler, göç deneyimleri ve kültürel değişme ile daha da şiddetlendiği düşünülmektedir. Örneğin, Mailonen ve arkadaşlarının (1998) bildirdiklerine göre, boylamsal bir araştırmada, ergenlikten önce yerli yaşlılarından farklı boyutlarda depresyon belirtileri göstermeyen göç etmiş çocuklar ergenlik döneminde göç etmemiş yaşlılarından daha fazla depresyon belirtileri göstermişlerdir (Akt: Gün, 2002: 63).

Göç etmiş ergenler göçle beraber, kendilerini yeni ye eski kültürleri bir arasında seçim yapmak zorunda oldukları bir pozisyonda bulmaktadırlar. Bu zor seçimler, ergenlerde davranış problemlerinin gelişmesine neden olabilir. Göç eden ergenlerin uyumlarıyla ilgili iki faktör önemli olarak öne çıkmaktadır; dil güçlükleri ve okul başarısızlığı (Sam, 1991).

Berry ve Sam'e (1995) göre, göç eden ergen ve çocuklarda en sık rastlanan problemler şunlardır; davranım bozukluğu, benlik çatışması, benlik algısında düşüklük, dil problemleri ve okul başarısızlığı. Moilonen ve arkadaşlarına (1998) göre ise, göç eden

ergen ve çocuklarda en çok rastlanan problemler şunlardır, davranım bozukluğu, kişilik çatışması, okul başarısızlığıdır (Akt: Gün, 2002: 64).

1.10. Göç Ve Eğitim İlişkisi

Ülkemizde iç göç hâlen önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Göç, sadece bölgeler arası değil, aynı bölge, hatta aynı il içinde taşradan merkeze doğru devam etmektedir. Bu durum şehirler için alt yapı, konut, sağlık, işsizlik gibi sosyal ve ekonomik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Göçler dolayısıyla bu sorunlar, her kademedeki fizikî alt yapı, derslik, donanım, öğretmen açığı şeklinde kendini göstermektedir. Buna bir de hızlı nüfus artışı eklendiğinde, öğretim alanındaki yatırımlar AB standartlarına yetişmemizi zora sokmaktadır. Fizikî yetersizlik, kalabalık sınıflar, ikili öğretim, öğretmen ve öğretim elemanı yetersizliği ve dengesiz dağılım, eğitim ve öğretim alanında çözülmesi gereken problemler olarak görülmektedir (Birinci, 2003: 1)

Göç sürecinden en fazla etkilenen ise şüphesiz çocuklar olmaktadır. Göç, çocuk ve ergenlerin ruh sağlığında çeşitli tahribatlara sebep olabilmektedir yani göç, çocuk ve ergen açısından risk içermektedir. Göçe maruz kalan çocuk ve ergenlerde uyum sorunları oluşabilmektedir. Bu durum çocukların eğitimlerine de yansımaktadır ve bu çocuklar göç ettikleri yerlerdeki okullarda çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. İlköğretim çağındaki çocukların yaşadıkları eğitim sorunları aşağıda sıralanmıştır.

1.10.1. Uyum Sorunları

Uyum, bireyin sahip olduğu özelliklerin kendi benliği ile çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir (Köknel, 1989: 9). Uyumlu kişilik özellikleri, gerçeği yeterli biçimde algılamak, gerçeklerle rahat bir ilişki içinde olmak, endişesiz olarak kendini kabul etmek, davranışlarında doğal olmak, olumlu arayış gösteren motivasyonlara sahip olma, davranışlarında esnek olmak, kendine güveni olmak, rolünü bilmek, gelecekte beklenen ve amaçları olmaktır (Tufan, 1987).

Ailenin sosyo-ekonomik şartları aile hayatının ruh sağlığını etkilediği gibi çocuğun kişiliğini de etkiler. Arzularına doyum bulamayan veya somut olarak açlığa ve kötü hayat şartlarına mahkûm olan çocuklarda yoğun bir endişe görülür. Bu kişiliğinde derin izler bırakır ve çocukta sürekli bir güvensizlik hâli oluşturur (Kağıtçıbaşı, 1998).

Göç eden ailelerin birçoğunun göç önceliğini ekonomik problemler oluşturmaktadır. Bu aileler çocuklarının eğitimini ikinci planda düşünmektedir. Oysaki sık sık okul değiştiren bir çocuğun yeni gittiği her okulda, o çevrenin yaşamına uyabilmek için sıkıntı çektiği herkesçe bilinmektedir. Çocuğun maddi, manevi ve toplumsal çevresinin değişmesi, çocuk ta çok kez olumsuz etkiler bırakır. Böyle bir çocuk güçsüz kaldığı durumlarda okuldan ve derslerden soğuyarak tembellik yapma yoluna sapabilir. Bu nedenle öncelikle çocuğun okulu gereksiz yere değiştirilmemelidir (Binbaşıoğlu, 2004: 130).

1.10.2. Sosyal Tabaka Ve Dil Sorunu

Sosyalleşme bakımından sosyologlar başlıca iki tabakayı karakteristik saymışlardır: orta ve alt tabaka. Orta tabakada genellikle memurlar, serbest meslek sahipleri ve kalifiye eleman olarak çalışanlar; alt tabakada ise kalifiye olmayan işçiler, az kalifiye hizmet meslekleri, önemsiz ve üretim gücü düşük bazı işyerlerinde çalışan kişiler bulunmaktadır. Okullarda verilen eğitim orta ve üst tabakaların sosyal karakterlerine daha uygundur; bu nedenle alt tabaka çocuklarının okulda çok başarılı olmaları oldukça zordur. Onlar da bu nedenle babalarının mesleklerinde yetişme yolunu tutarlar (Ergün, 2000).

Farklı sosyal çevrelerin, çocukların sosyalleşmesine nasıl farklı etkiler yaptığı en iyi şekilde iletişim davranışları ve dil yetenekleri alanında gözükür. Çocukların dillerinde, mensup oldukları sosyal tabakalara göre önemli farklar olduğuna bilimsel metotla ilk işaret edenlerden biri Basil Bernstein'dır (Akt: Ergün, 2000: 4).

Alt ve orta tabakalardaki dil farklılıkları çocukları küçüklükten itibaren etkilemektedir. Orta tabakada sevgi dilsel ifadelerle açıklanmaya başlar, çocuklar dil ile sevilir, azarlanır, yönetilir; bu da onlarda dil gelişimini hızlandırır. Somut göstermelerden fazla sorulan sorulara dil ile açıklamalar getirilir. Alt tabakada ise, iletişim sisteminde dil pek kullanılmaz, daha doğrusu cümle ve kelimeler yerine sesler ve vurgular kullanılır. İstekler dil ile ifade edilmez. Alt tabakadaki anneler çocuklarının davranışlarının neden doğru veya yanlış olduklarını söz ile açıklamazlar. Alt tabakalar arasındaki fark, dil farkı değil iletişim biçimi farklılığıdır. Sosyal tabakalar, sosyo-kültürel ortam çocukların dilini zekâdan bağımsız olarak etkilemektedir. Aile içindeki dil kalıplaması da çocukta daha sonraki kavram gelişimini etkiliyor (Ergün, 2000).

Bernstein'in araştırmalarına göre alt tabaka çocukları sınırlı dil becerilerin ("Restringerter Kode") sahiptir; soyutlama ve plnlı konuşma yetenekleri zayıftır, daha ziyade jest ve mimiklerin yardım ettiği, tam olmayan kısa cümlelerle konuşurlar. Buna karşılık orta tabaka çocuklarında işlenmiş bir dil ("Elaborierter Kode") vardır; gramere, sentaksa ve sözlüğe uygun, yüksek düzeyde bir dili plnlı olarak konuşabilirler ve yazabilirler (Akt: Ergün, 2000).

Tezcan (1997: 154)'a göre; öğretmenlerin çoğu da toplumun orta tabakalarından geldikleri için ya da öğrenimleri ve meslekleri nedeni ile sonradan bu tabakaya ye olduklarından orta tabakaların kullandığı dili kullanmaktadırlar. Bu nedenle alt tabaka, sosyo-ekonomik yönden yoksul olan sınıf, onların kullandıkları dili anlamakta büyük zorluklar yaşayacaktır. Öğretmen de onlarla iletişim sağlayamayacaktır. Bu durumda onların başarı oranı dricektir. Evinde kurallara uygun bir dil kullanan orta sınıf çocuklar ise okulda aynı dille karşılaşırlar ve okula kolay uyum sağlarlar. Bu ifade kolaylığı derslerindeki başarıyı da arttırır.

Sosyal hayatta insanlar arasındaki eşitliği sağlamada okula çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Okula başlangıçta, çocuklar arasında birçok eşitsizlikler vardır. Okul, bu eşitsizlikleri daha da artırıcı yönde değil kapatıcı yönde çalışmalı; okul ğretiminde geri kalanlar veya başarısız öğrenciler çeşitli tedbirlerle desteklenmelidir. Coleman'ın fikrine göre, okulun dış hayattaki eşitsizlikleri kaldıracabilmesi için çok etkili bir çalışma yapması gerekmektedir. Bunun için, okuldaki öğrencilerin zekâ ve motivasyonlarının eşit olarak değerlendirilmesi gerekir; cinsiyet, ırk, sosyal menşe gibi doğuştan olan ve çocukların elinde olmayan faktörlerin okul hayatına etki etmesi önlenmelidir. İnsanlığın daha önceki toplumsal gelişiminden gelen birçok sosyal eşitsizlikler vardır; bundan sonra da, insanın yetenek ve çalışmasına göre-sosyal yaşayışın bir gereği olarak bu tür eşitsizlikler gene var olacaktır. Ama okul, her çocuğu bütün haklara sahip bir varlık olarak alıp, deta her neslin çalışmasına, zekâ ve yeteneklerine göre bir toplum oluşurmaya çalışmalıdır. Sosyal, politik ve kültürel hayat bütün vatandaşlara aynı oranda açık tutulmalı, çocuklar bütün okullara kendi zglerine göre girebilmelidirler (Ergün, 2000).

Çocukların okul başarılarında ailedaki iletişim ile anne-babanın iş hayatı, ailenin mensup olduğu sosyal tabakaya has eğitim teknikleri çok önemlidir. Soruna genel

olarak bakıldığında, aile içinde daha çok cezalandırılan ve çok sıkı kontrol edilen, elverişsiz bir eğitim ortamında yaşayan alt tabaka çocukları, diğer tabakalara göre okulda daha başarısızdırlar. Bu arada, aile ile okul başarısı arasındaki bağlantıyı çok etkileyen bir başka faktör de ailelerin, çocukların ders çalışmasına, ev ödevlerini hazırlamasına yardım edip etmemeleri, sordukları sorulara cevap verip vermemeleridir. Burada eğitim ve kültür düzeyi düşük işçi ailelerinin çocuklarına hemen hiç yardım edememeleri ile anne-babası memur, öğretmen ve öğretim üyesi olanların çocuklarının okul çalışmalarına yardım etmeleri, okul başarıları bakımından çocuklar arasında büyük farklar yaratmaktadır. Alt tabaka çocukları, özellikle dil yapıları ve buna bağlı vaziyet alışları bakımından okul içi başarılarında ve okullar arası geçişlerde orta tabaka çocuklarından daha geride kalırlar (Ergün, 2000).

1.10.3. Çalışan Çocuklar Sorunu

Hızlı nüfus artışı, köyden kente yoğun göç, ekonomik yetersizlik gibi nedenler de önceki yıllardaki zorunlu eğitimin çok kısa olmasının olumsuz sonuçlarını artırmaktadır. Aile, kentte barınabilmek için zorunlu eğitimini tamamlayan her çocuğu para kazanmaya zorlamıştır. Hatta aile çocuğu gelir getirme aracı olarak gördüğünden daha çok çocuk sahibi olarak nüfus plânlamasına da olumsuz etkide bulunmuştur. Baştaymaz (2001) tarafından yapılan bir çalışmada kentlerde çok çocuklu aile reislerinin çalışma eğilimlerinin düştüğü tespit edilmiştir. Aile reisi, çalışan çocukların gelirlerini toplayan ve bunlarla ailenin geçimini sağlayan bir organizatör durumuna gelmektedir.

Çocuğun uzun süreli ve ayakta, soğukta, havasız ortamda, tehlikeli makinelerle korumasız olarak çalışması beden sağlığını olumsuz olarak etkilediği gibi sosyal ve ruh sağlığının da bozulmasına neden olmuştur. Ayrıca “sağlam kafa sağlam vücutta bulunur” özdeyişi çocuğun zihinsel etkinliklerinin sağlıklı olmasının da büyük ölçüde beden sağlığına bağlı olduğunu göstermektedir. Öğrenmeyle ilgili yapılan araştırmalar, beynin seçkisiz bir biçimde birbiriyle ilişkililmiş bir sinir ağıyla doğduğunu; bu sinirsel ağın çocuk döneminde biçimlendiğini; yetişkinlikte ise daha çok çocuklukta biçimlenen bu hücre kümelerinin kullanıldığını göstermektedir. Bu durumda çocuklukta öğrenmeler, gelecekteki öğrenmelerin çerçevesini çizmekte, onları zenginleştirmekte ya da sınırlandırmaktadır. Diğer bir deyişle, yetişkin öğrenmesi yeni

hücre birleşimleri geliştirmekten çok, çocuklukta geliştirilenlerin yeniden düzenlenmesi, organize edilmesini kapsar (Hergenhahn, 1988).

Uyarıcı bakımından sınırlı ve sağlıklı bir çevrede çalışan çocuk, tekdüze, rutin işleri uzun saatler boyunca yapmak durumunda kaldığından kazanacağı yaşantılar da sınırlı kalmaktadır. Sonuçta tüm öğrenmelerin temelini teşkil eden anadilini etkili olarak kullanma, okuduğunu anlama, sayısal işlemlerde yeterlik uzamsal yetenek (mekânda-konum) vb. yeterlikler bakımından sınırlı kalan çocuğun gelecekteki öğrenmelerinde başarısız olma olasılığı yüksektir (Senemoğlu, 2001:3).

1.10.4. Öğrenci Velilerinin Kentleşme Sürecini Tamamlamamış Olması Ve Eğitime İlgisizlikleri Sorunu

Göç alan bölgelerde öğrencilerin yaşadığı en önemli sorunlardan birisi, öğrenci velilerinin okula ve öğrencilerinin eğitim sürecine karşı ilgisizliğidir. Özellikle büyük kentlerde, son yirmi yıl içerisinde gerçekleşen göçlerle oluşan mahallelerde yer alan okulların, bu sıkıntıyı daha çok yaşadığı bilinen bir gerçekliktir. Kentleşme sürecini tamamlayamayan ailelerde, temel sıkıntı kaynakları arasında ilk sırada yer aldığı düşünülen “geçim sıkıntısı” bazı durumlarda oldukça sık olarak okul yönetimi ve öğretmenlerin karşısına bahane olarak sunulmakta ve ilgisizliğin temel nedeni olarak “eleştirilemez fakirlik olgusu” ileri sürülmektedir. Bu yaklaşım, öğrenci velilerinin tam anlamı ile kentleşme sürecini tamamlayamadıklarının da bir göstergesidir. Bu mahallelerde yaşayan ailelerin çocuk sayısı oldukça fazladır. Okulların eğitim politikalarının tek elden çıkması neticesinde, çevreye uygun eğitim politikaları geliştirme imkânı yoktur. Bu bağlamda, okulun başat sorunu, öğrenci velilerinin okula ilgisizliği olarak görülmektedir (Sarı, 2003: 15).

Göç alan bölgelerdeki okulların bulunduğu mahalleler 15–20 yıllık süreç içerisindeki göçlerle oluşmuştur. Doğal olarak bu süre, mahalle halkının kentleşme süreci için yeterli değildir. Bu bölgelerde oturan halkın göç öncesi buldukları bölgelerdeki yaşam koşulları incelendiğinde, önceki dönem yaşam koşullarının mevcut yaşam koşullarından daha da düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde oluşan mahallelere göç veren bölgeler incelendiğinde, bu bölgelerin ülkenin değişik yörelerinden olması ortak bir kültür ikliminin de olmadığını ortaya koymaktadır. Bu durum bölge üzerinde

etkili olacak iyileştirme politikaları açısından da bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tür mahallelerde halkın ortak noktası; göç öncesi yerleşik buldukları bölgelerin kırsal kesiminde yaşamış olmalarıdır. Bu durum ailelerin eğitime ilgisizliğinin temel gerekçesi olarak görülebilir. Hatta bu durumun beraberinde getirdiği bir diğer sorun da ailelerin çok çocuklu olmasıdır.

Kente göç ile birlikte, ailenin çocuklar üzerindeki denetimi azalmaktadır. Ayrıca aile içinde yeni kent toplumunun istediği kişiliği verecek şekilde otorite ve sevgi ilişkileri gelişmemiştir. Buna rağmen kentlerde çocukların sosyalizasyonunu sağlayan aile dışındaki kurumlardan söz konusu küçükler, yeterince yararlanamaz. Göç eden anne baba köydeki davranış biçimlerini hemen değiştirmemekte, bu durum kentin özgür dünyasında bulunan gencin aile ile sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Kıray, 1982).

1.10.5. Ailelerdeki Ataerkil Yapısı ve Babaların Çalışması Dolayısıyla Veli Toplantılarına Annelerin Katılması

Ataerkil ailede erkek esastır. Bu ailelerde babanın sözü geçer. Doğudaki aile yapısına baktığımızda ise ataerkil aile yapısının baskın olduğunu görmekteyiz.

Tatlıldil'in Kayseri'de gecekondu üzerine yaptığı araştırmada da aile reislerinin çocuklarının devam ettikleri okul ile ilişkilerinin okul-aile-öğrenci etkileşimi içinde yok denecek kadar az yer tuttuğu, hane reislerinin okul yönetimi ve öğretmenlerle karşılıklı ilişkiden kaçındıkları saptanmıştır (Tatlıldil; 1989:115-121).

Oldukça ilginç ve önemsiz gibi görülecek bu düşünce pratikte bakıldığında, sorunumuzun temel gerekçelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür yerleşim bölgelerinde, velilerin genel taraması yapıldığında, erkeklerin çalıştığı, kadınların ise ev kadını olduğu görülmektedir. Bu durum okulda yapılan veli toplantılarına annelerin katılımı sonucunu doğurmaktadır. İlk bakışta annelerin çocuklarını daha iyi tanıdığı ve onların üzerinde daha etkili olacağı düşünülebilir. Kaldı ki babalar çalıştığı için annelerin öğrencilerle geçirdiği zamanlar daha çok gibi görünmektedir. Ancak sorun etraflıca ele alındığında bu görüşün çok iyimser bir yaklaşımı ifade ettiği anlaşılmaktadır. Gerçek durum ise oldukça farklıdır. Aileye veli görüşmelerinde iletilen ve öğrenciye davranış kazandıracak unsurlar bazen bir etkinlik bazen de

yaptırım gerektirmektedir. Bu durum, ailelerin ataerkil yapısı düşünüldüğünde, babanın karar sürecinde etkisinin daha fazla olduğu sonucunu bize göstermektedir.

Çoğu zaman, öğrenciye davranış kazandırması amacıyla düzenlenecek olan (yetiştirme kursu, gezi vb.) sosyal etkinliklerde son kararı baba vermektedir. Babanın okula gelmemesi ve toplantılara iştirak etmemesi dolayısıyla öğretmenlerin babayı etkilemesi de mümkün olmamaktadır. Bu amaçla, veli toplantılarının “mutlaka” pazar günlerine alınarak veya babalara özel mektup göndererek toplantılara anne ile birlikte katılmaları istenmeli ve bu sağlanmalıdır. Bu başarıldığı takdirde, öğrenci lehine alınan kararların sadece aileden çıkması sağlanmayacak, aynı zamanda ailenin demokratikleşmesi yolunda da baba etki altına alınabilecektir (Sarı, 2003).

1.10.6. Ailelerdeki Çocuk Sayısının Yüksek Olmasının Çocuk Başına Düşen Eğitim Harcamalarını Azaltması

Göç eden ailelerin çocuk sayısı 3-5 arasında değişmektedir. Bunun nedeni, ailelerin kırsal motifler dolayısıyla çocuğun hâlâ istikbal garantisi olarak görülmesidir. Bu durum zaten düşük olan gelir seviyesinin kişi başına harcamalar baz alındığında daha da düşmesine neden olmaktadır. Sonuçta aile, öğrencilerinin belli eğitsel aktivitelere katılmasını biraz da maddi nedenlerle kısıtlamakta, bundan daha da önemlisi eğitimlerini yarıda kesmek ve liseye göndermemek gibi bir yöntem izlemektedir. Çocuk sayısının yüksek olması, anne ve babanın çocuklarına ayırabileceği zamanın da azalmasını beraberinde getirmektedir. Bu durumun yarattığı şartların sonunda veli, eğitim etkinliklerine öğrencisini göndermekte güçlükler yaşamaktadır.

Aslına bakıldığında, okul bu konuda da pek çok imkâna sahiptir. Bunlar: Konferans salonu, görsel ekipman ve halk arasında devlet kurumu olması dolayısıyla oluşturduğu güven duygusudur. Bu konuda yerel yönetimlerle de işbirliği yapılarak uzmanların işe koşulması sağlanabilir. Tabii ki bu sorunun çözümü uzun zaman alacak, sonuçların iyileşmiş olarak okula ve topluma yansması da bir o kadar geç olacaktır. Ancak sonunda elde edilecek yararın büyüklüğü düşünüldüğünde konunun önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

Göç eden ailelerin %50'sinin okul çağına gelmiş çocukları okula gidebilmektedir. Geri kalan %50'sinin yarısına yakını hiç okul yüzü görmemiş ya da okulu terk etmek

zorunda kalmıştır. Mevcut eğitim hizmetinden ise gerekli verim alınamamaktadır. Büyük çoğunlukla, ebeveynin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve psikolojik koşulların getirdiği gerginlik yoğun bir şekilde çocuğa yansımaktadır. Bu da çocuğun bütün ilişkilerinde bir anlamda belirleyici ve yönlendirici olmaktadır. Çocuklar eğitim araç ve gereçlerinden yoksun olduğu gibi barındıkları mekânların konumu ve ailenin kalabalıklığı açısından da ders çalışma imkânları bulunmamaktadır (Aslan, 2001:2).

1.11. Gebze

1.11.1. Gebze’de Göç ve Kentleşme

1955’ten 1990’lı yıllara kadar Gebze’nin Kocaeli ili içindeki nüfus oranı düzenli olarak artmıştır. Örneğin, 1955 yılında Gebze’nin nüfusu Kocaeli’nin %10’unu oluştururken, 1990 yılında %28’ini, 2000 yılında ise %35’ni teşkil etmektedir. 1927 yılında Gebze’nin şehir nüfus oranı %7,52 iken, 1990 yılında %61,89’a ulaşmış, bu oran azalarak 2000 yılında ise %57,14’e gerilemiştir. Böylece 1927 yılından bu yana ilk defa Gebze’nin kırsal nüfus artış oranı kentsel nüfus artış oranını aşmış bulunmaktadır. 2000 yılında ülke genelinde kentsel nüfus oranı %65 civarında iken, Gebze’de bu oranın %57,14 civarında olması, Darıca, Dilovası, Tavşancıl, Güzeltepe ve Şekerpınar beldelerinin kırsal nüfus içinde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. 1990 yılından önce belediye olan Darıca(1926), Dilovası(1987), Tavşancıl(1989) beldelerine ilave olarak, 1992 yılında kurulan Çayırova Belediyesi ile, 1999 yılında belediye olan Şekerpınar beldesinin nüfusu kırsal nüfus içerisinde değerlendirildiğinden, kırsal nüfus oranı epey bir yüksektir. 1985 yılından itibaren sanayileşmenin yoğun olarak yaşandığı Güzeltepe (eski adı Akse köyüdür) hızlı nüfus artışına maruz kalmıştır. Güzeltepe belediyesi yeni ismiyle Çayırova belediyesi olmuştur. 1990 yılı itibariyle belediye konumunda olan Darıca, Dilovası ve Tavşancıl (3 beldenin toplam nüfusu 75.843) beldelerinin nüfusunu Gebze merkez şehir nüfusuyla birleştirerek değerlendirdiğimizde şehirleşme oranı %61,89’dan %91,39’lara çıkmaktadır. Bu şehirleşme oranı 1997 için %59,39’dan %96,24’e, 2000 için %57,14’ten %95,50’ye ulaşmaktadır (Ukuşlu, 2004: 80).

Kocaeli ve İstanbul arasında yer alan Gebze, zengin bir tarihi geçmişe sahip, ekonomisi başlıca sanayi ve ticarete dayalı, Türkiye’nin hızla gelişen ve büyüyen bir ilçesidir. Osmanlı Dönemi’nde Gebze, ana ulaşım yolları üzerindeki konumu nedeni

ile uzun yıllar Anadolu'dan İstanbul'a göç eden Anadolu halkının, İstanbul'a ulaşmadan önce uğradığı bir yer olmuştur. Bugün Gebze kara, deniz, demir ve havayollarının birbirleriyle kesiştiği önemli bir kavşak noktasında bulunmaktadır. 1960'lı yıllara kadar sakin bir belde olan Gebze, Türkiye genelinde yaşanan göçe paralel olarak diğer şehirlerden nüfus almaya başlamış ve sanayinin de etkisi ile hızla kentleşme yolunda ilerlemeye başlamıştır (Ukuşlu, 2004: 82-83).

Gebze'nin bu nüfus hareketlerinden fazlasıyla etkilenmesi ancak onun bulunduğu konum ve takip edilen politikalarla açıklanabilir. Konum itibarıyla kara, deniz, demir ve hava ulaşım bakımından her türlü imkana sahip olması, İstanbul'a yakın olması, Gebze'yi sanayi kuruluşları için aranıp da bulunamayan yer haline getirmiştir. 60'lı yıllardan itibaren yaşanan hızlı sanayileşme, kent yerleşim yerinin hızlı bir şekilde hem ekonomik hem de demografik açıdan gelişmesine olanak sağlamıştır. 1960'lı yıllarda başlayan bu göç dalgası, 1970'li yılların sonu ile 1980'li yılların başından itibaren öne geçilemez bir hal almıştır. Nitekim kentleşme hızının sanayileşmenin önüne geçtiği bu yıllar kentin gecekondulaşması, plansız-çarpık yapılaşma, çevre sorunları ile tanışmasına neden olmuştur. Kısa bir değerlendirme yapacak olursak, Gebze, bugün hâla kırsal ile birlikte yaşayan bir sanayi-işçi kentidir. Gebze sınırları içinde yaşayan halkın çoğunluğu başta işçiler, serbest meslek sahipleri ve memurlardan oluşmaktadır. Halkın önemli bir bölümü fabrikalarda çalışarak hayatını kazanmaktadır. Bulduğu konum açısından kavşak bir noktada bulunmasına rağmen henüz gelişimini tamamlayamamıştır. Türkiye'nin en sanayileşmiş bölgesinde bulunan Gebze'deki kentleşme süreci üç aşamada gerçekleşmiştir. 1970'li yıllara denk gelen ilk aşamada, yolların doğu-batı istikametinde olması nedeniyle kentsel alanı ve sanayisi bu doğrultuda geliştirmiştir. 1980'li yıllarda, sanayi ilçe merkezinden uzak doğu bölgelerinde gelişirken, yerleşme kentin kuzey alanlarına doğru kaymıştır. Üçüncü döneme denk düşen 1990'lı yıllara doğru yerleşme, daha önceden yerli ve göçmen kişilerce kurulmuş merkez ve çevre merkezleri etrafında gelişme meyli göstermiştir. Diğer tarafta, sanayi kuruluşları Organize Sanayi Bölgeleri'nde kurulmaya başlanmıştır (Ukuşlu, 2004: 82-83).

Çevre yerleşme birimleri ile yaklaşık 500.000 kişilik bir nüfusa sahip olduğu tahmin edilen Gebze'nin en önemli sorunlarından biri bilinçsiz ve altyapısız gelişimdir.

Plansız kentleşme bugün sanayi ile konut alanlarının iç içe girmesine neden olmuştur. Gelişigüzel sanayileşme ve yapılaşma ileride, metropolitan alanda olduğu gibi bir kaos yaratması olasıdır. Hızlı ve düzensiz sanayi gelişmesinin meydana getirdiği çarpık kentleşme Gebze'nin karşı karşıya olduğu en önemli sorundur. Hızlı kentleşme beraberinde birtakım problemler getirmiştir. Çarpık kentleşme, konut açıklığı ve bunun neticesinde gecekondulaşma, altyapı ve üstyapı problemleri bunlardan sadece ilk akla gelenlerdir. Gecekondulaşma Gebze için artık kanayan bir yara durumundadır. Aynı şekilde şehir içindeki cadde ve sokakların dar olması, otomobil vb. araçlar için park alanların yetersizliği, kültürel ve sosyal alana yönelik ihtiyaçları karşılamak için yeterli imkanların ve yerlerin olmayışı, dinlenme ve eğlence yerlerindeki eksiklik, içme-kullanma suyunun ve kanalizasyon altyapısının mevcut ihtiyaçları karşılamada çaresiz kalışı, hava ve çevre kirliliği ve konut açıklığı Gebze'nin karşı karşıya olduğu diğer kentleşme problemleridir. Plansız ve çarpık yapılaşma ekonomik problemler ortamında sağlıklı bir toplumsal hayatın devamına imkan veren sosyal tesislerden yoksun bir kent yapısı ortaya çıkarmıştır (Ukuşlu, 2004: 84).

1.11.2. Dilovası'nda Göç Ve Nüfus Hareketleri

Cumhuriyet'in ilk yıllarında küçük bir köy iken 1965 yılından sonra teşvik tedbirlerinden faydalanması dolayısıyla sanayi ağırlıklı işgücü akımının bir sonucu olarak, Dilovası'nın nüfusunda da aşırı bir artış gözlenmeye başlamıştır. İkinci kalkınma hareketi olarak 1980 yılındaki serbest piyasa düzenlemesi ve özel sektör yatırımlarına dayalı sanayileşme ile birlikte kentin nüfusu daha da artmış ve adeta İstanbul'u göçten koruyan ya da İstanbul'a göç etmek için yola çıkan insanların ilk durağı olarak kaldıkları ve sonradan istihdam olanaklarının geniş olmasının sonucunda yerleştikleri bir ayak olma görevini Gebze ile birlikte paylaşmaya devam etmektedir.

Tablo 1. Dilovası'nın Nüfus Değişimi Ve Yıllara Göre Nüfus Miktarı.

DİLOVASI	1985 yılı	1990 yılı	DEĞİŞİM (%)	1997 yılı	DEĞİŞİM (%)	2000 yılı
(Kişi sayısı)	10.600	19.780	87	36.267	83,34	51.862

Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere kentin nüfusu 1985 yılında 10.600 iken, 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre 19.780'e ulaşmıştır. Nüfus değişimi 1985-1990 yılları arasında % 87'ye kadar varmıştır. 1997 yılı sayımı sonuçlarına göre nüfus 36.267 kişidir. 1990 -1997 yılları arasındaki nüfus artış hızı % 83.34' ü bulmuştur. 10.711 nüfusa sahip olan köylerle birlikte bu rakamın 46.978'e ulaştığı hesaplanmıştır. 1997 yılı nüfus sayımına göre nüfusun % 22'si köylerde, % 78'i kentte yaşamaktadır. Bu oran % 54 olan köylerde yaşayan nüfusun Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında da, kentleşme oranı daha iyi anlaşılmaktadır. 2000'li yıllarda ise nüfus hızla artarak 50.000'e ulaşmıştır.

Tablo 2. Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu Değişimi.

	1985 Kişi/km ²	1990 Kişi/km ²	Önceki döneme göre artış(%)	1997 kişi/km ²	Önceki döneme göre artış(%)
TÜRKİYE	65	73	12,3	81,0	10,9
KOCAELİ	205	258	25,8	329,0	27,5
GEBZE	251	426	69,7	665,5	56,2
DİLOVASI	71	132	86	313	137

Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Tablodaki nüfus yoğunlu değişimlerine bakıldığında ise 1985 yılında Dilovası'nda km²'ye düşen insan sayısının Türkiye ortalaması olan 65 kişi/km²'den daha büyük olduğu, fakat Kocaeli ve Gebze ortalamalarının gerisinde olduğu görülmektedir. Burada gözden kaçırılmaması gereken önemli nokta ise buraların hızla göç alıp nüfus yoğunluğunun artması sonucu, hızlı sanayileşme ile birlikte nüfusun Dilovası'na kaymaya başlamış olmasıdır. Nitekim 1990 ve 1997 Türkiye ortalamaları çok üstünde bir nüfus yoğunluğu yaşayan Dilovası, gelecekte de devam eden liman yatırımları ve

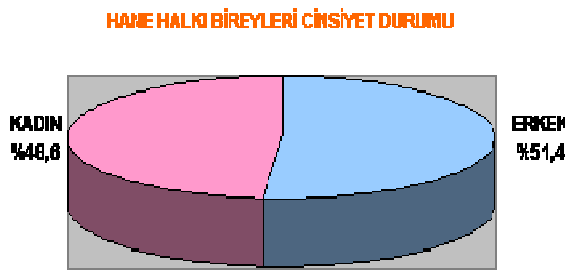
organize sanayi bölgeleri nedeniyle daha hızlı bir nüfus artışı ve yoğunluğu ile karşı karşıya kalacaktır. 1990-1997 yılı nüfus artış yoğunluğu değişimine baktığımızda Dilovası'nda ki sözünü ettiğimiz değişimin Türkiye ortalamasından 13 kat Kocaeli değişiminden 5 kat ve Gebze değişiminden de 2,5 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Dilovası, sanayi ağırlıklı bir insan kaynağına sahip olarak hızla göç almaya devam ederken, limanların ve diğer sanayi oluşumlarının bitirilmesiyle nüfus artışı daha da artacaktır.

Beldenin İstanbul, Kocaeli ve Gebze'ye yakın ve ulaşım kolaylıklarından da iyi yararlanması nedeniyle, gününbirlik nüfus hareketi yaşamaktadır. Bu nedenle işverenlerin büyük bir kısmının ve çalışanların da bir kısmının İstanbul, Gebze ve İzmit'te ikamet ettiği görülmektedir.

1.11.2.1. Nüfusa Yönelik İstatistiksel Veriler

Analitik çalışma sonucunda Dilovası'nın % 51.4'ü erkek % 48.6'sı kadın nüfusedir. Türkiye ortalaması ile bu yönde paralellik gözlenirken 1990 nüfus sayımına göre erkek nüfus oranı % 50.4 kadın nüfus oranı % 49.6'dır (<http://www.dilovasi.org/> 15.02.2008).

Şekil 1. Hane Halkı Bireyleri Cinsiyet Durumu

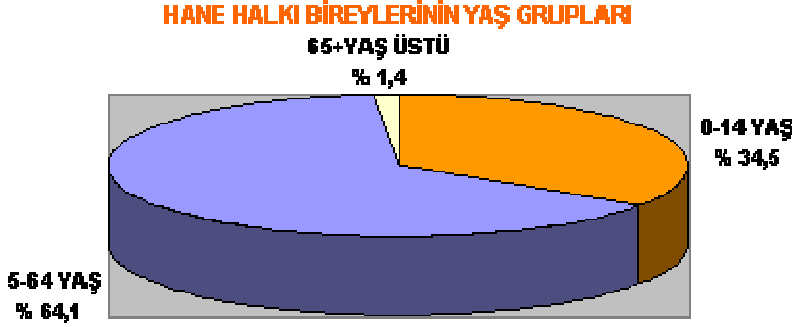
Kaynak: <http://www.dilovasi.org/> 15/02/2008

Hane başkanlarının ise % 5.5'i kadın % 94.5'i erkektir. Ataerkil aile yapısına sahip bir toplum olmamız hane başkanlığı görevini erkek bireylerin üstlenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Genç bir toplum olmamız Dilovası'nda da kendini göstermektedir. Yaş grupları dağılımı Türkiye 1990 yılı ortalaması ile paralel durumdadır. Türkiye ortalaması 0-14

yaş grubu %35, 15-65 yaş grubu % 61, 65 yaş ve üstü grup % 4 iken Dilovası'nda bu oranlar 0-14 yaş %34.5, 15-65 yaş arası %64.1, 65 yaş ve üstü %1.4 oranındadır

Şekil 2. Hane Halkı Bireylerinin Yaş Grupları

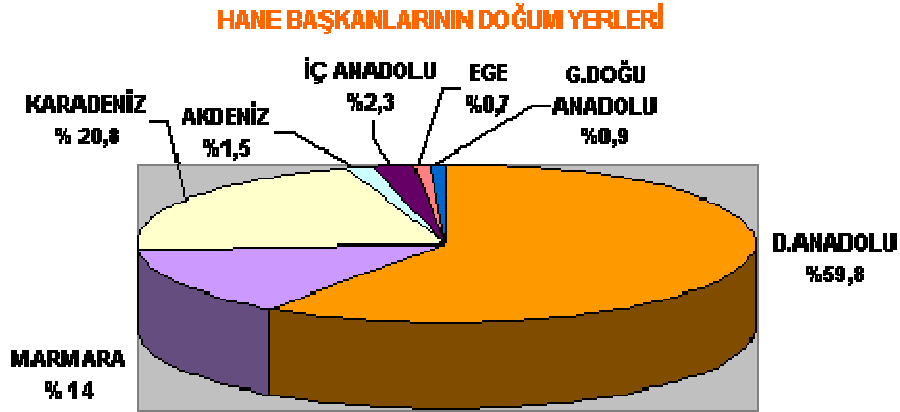

Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Hane halkı büyüklüğü Dilovası geneli için 5.5 kişidir. Beldede özellikle doğu kökenli ailelerde çocuk sayısı sekize kadar çıkmaktadır.

Hane halkı doğum yerlerine bakıldığında hane başkanlarına oranla bu bölgede doğan nüfus daha yüksektir. Göçlerin eski dönemlere ait olması (Hızlı göç dönemi 1975 - 1990 arası) aile büyüklerinin buraya yerleşip çocukların bu bölgede doğması sonucunu doğurmuştur.

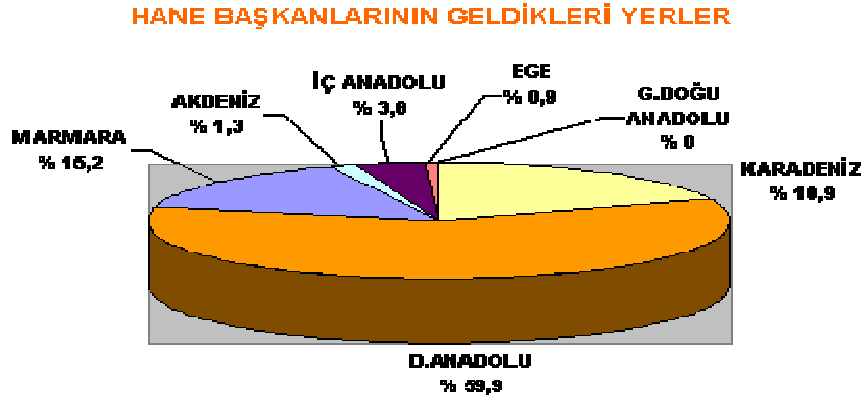
Şekil 3. Hane Başkanlarının Doğum Yerleri

Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Gelinen yer hane başkanlarının doğum yerleri ile paralellik göstermektedir. Hane başkanlarının doğum yeri geldikleri yer olarak görülmektedir. Belde de yerli halk yok denecek kadar azdır. Karadeniz Bölgesi'nden % 18.9, Marmara Bölgesi'nden % 15.2, Doğu Anadolu Bölgesi'nden % 59.9 oranında göç yaşanmıştır.

Şekil 4. Hane Başkanlarının Geldikleri Yerler

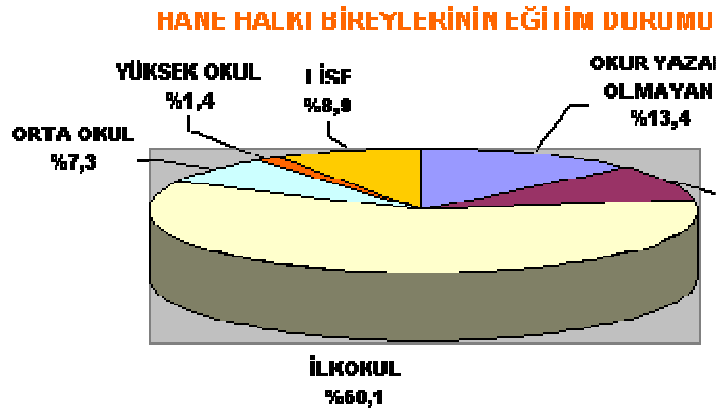
Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Bölgenin hızlı göç aldığı yıllar olarak 1975 - 1990 yılları arası olduğu görülmektedir. Bu yıllar aynı zamanda batıya yönelik göçün yoğunlaştığı ve sanayinin bu bölgede odaklandığı yıllara denk gelmektedir. 1994 öncesi beldeye yaşanan göç oranı % 86.4'tür.

Hane başkanlarının eğitim durumlarına bakıldığında doğu yerlerindeki durum ile paralellik göstermektedir. Diğer tablolarda da olduğu gibi Dilovası halkının yeterince geldiği bölgenin etkisinden kurtulamadığı görülmektedir. Hane başkanlarının % 63.5'i ilkokul mezunudur, % 10.2 'si okula gitmeden okuma yazma öğrenirken % 9 'unun okur yazarlığı bulunmamaktadır.

Hane halkı bireylerinde ise okuryazar olmayan oranındaki artış hane başkanlarının eşleri ve kısmen de kız çocuklarının okuma yazma oranının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer oranlara bakıldığında gözle görülür bir iyileşmenin (hane başkanlarına oranla) olmadığı görülmektedir. Bu oranlar Dilovası Belediyesi'nde eğitim tesislerine daha fazla önem verilmesi ve tesislerin artırılması sonucunu doğurmaktadır.

Şekil 5. Hane Halkı Bireylerinin Eğitim Durumu

Kaynak: <http://www.dilovasi.org> 15/02/2008

Hane halkı bireylerinden öğrenimine devam edenlerde ise ilkokuldan sonra lise öğrenimine devam edenlerin oranının çok düştüğü görülmektedir.

BÖLÜM 2: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Göçle ilgili araştırmalar yapılmış olmakla birlikte göç yaşamış çocukların eğitimsel sorunları ve okudukları okulların yaşadığı eğitimsel, yönetsel sorunlarla ilgili araştırmaların çok az olduğu görülmüştür.

Bayraktar (1999) “Köyden Kente Göç Olgusuna Bağlı Olarak İlköğretim Okullarında Ortaya Çıkan Sorunları” araştırdığı çalışmasında Diyarbakır ilindeki İlköğretim Okullarını incelemiştir. Bu araştırmanın sonuçlarını şu şekilde özetleyebiliriz:

- ◆ Yoğun göç ile okulların fiziksel olarak yetersiz hale geldiği,
- ◆ Göç eden ailelerin çocuklarına sağlıklı bir barınma ve evde ders çalışma ortamı sağlayamadığı,
- ◆ Göç alan bölgelerde okulların alt yapı sorunları olduğu,
- ◆ Sınıflardaki öğrenci sayılarının arttığı, buna bağlı olarak öğrencilerin pasif hale geldiği,
- ◆ Öğretmenlerin göç alan yerlerde çalışma zorluğu, sınıf kalabalıklığı gibi nedenlerden dolayı çalışmaktan rahatsız oldukları,
- ◆ Köyden kente göç alan bölgelerdeki okullarda bulunan öğrencilerde disiplin sorunu yaşandığı,
- ◆ Göç eden ailelerin çocuklarını okula isteksiz gönderdiği,
- ◆ Bu bölgelerdeki okullarda daha çok stajyer öğretmenlerin görev yaptığı,
- ◆ Yöneticilerin büyük bir bölümünün göç sonucu artan problemlere çözüm bulmakta zorlandığıdır.

Gün (2002: 9) “Çocuk Ve Göç” başlıklı araştırmasında, “İç göç Türkiye için çok önemli bir toplumsal olgudur ve yaşanan birçok problemin (çocuk ve ergenler açısından; çocuk işçiliği, çocuk suçluluğu, sokak çocukluğu ve önemli psikolojik problemler) kaynağını ve nedenini oluşturmaktadır” demektedir.

Bu araştırmada göç etmiş ergenlerin yaşam doyumunu, benlik saygısı, sosyal destek ağları ve kltrlenmeleri incelenmiştir. Araştırma sonuçları şoyledir:

- ◆ G, göç eden ergenlerin yaşam doyumunu ve benlik saygısını olumsuz etkilemiş,
- ◆ Göç edilen yere göre ergenlerin kültürlenme oranlarının farklılık gösterdiği,
- ◆ Göç edilen yer ile güç veren yer arasındaki kültürel, sosyal ve ekonomik farkların büyüklüğünün gn etkilerini değiştirdiği, fark fazlaysa dış g kadar etkili olduğudur.

Bilgili (1996) Doğudaki g olgusunun ocuk üzerine etkilerini ele alan ‘‘Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan ocuklar’’ adlı araştırmasında olayın önemi şu şekilde anlatmıştır:

‘‘Bölgede aileler çok çocuklu bir yapıya sahip olduğundan göç eden nüfusun yarısından fazlasını çocuklar teşkil etmektedir. Yoğun ve her iki tarafın da (güç veren ve alan) hazırlıksız yakalandığı bu g dalgasından en büyük ve kalıcı zararı hiç şphtesiz çocuklar görmüş ve görmeye devam etmektedir. Zira i çatışmalar ve bunun doğal sonucu olan gler çocuklara hayatlarının sonuna kadar izlerini taşıyacakları acılar tattırmaktadır. Kendilerini dış etkilerden koruyamayacak yaşta olan küçük insanlar olaydan çok boyutlu olarak etkilenmektedirler’’ (Bilgili, 1996).

Bilgili (1996)’nin bahsettiği bu etkileri şöyle özetleyebiliriz:

- ◆ G sonucu çocuklar yeni doğal ve toplumsal evre ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu yeni çevrede öncelikli sorun barınma olayıdır. Bu süreç çocuklar için iki kez evre değişimi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu çocuklar iki kez doğal ve toplumsal evre değiştirmek gibi bireysel ve toplumsal şoku da birlikte yaşamak zorunda kalmaktadırlar.
- ◆ G sonucunda aileler ilk etapta kalabalık ortamlarda yaşamaktadırlar. Yakın akraba 2 veya 3 aile aynı konutta yaşayabilmektedir. Bu aynı mekanda 20-25 kişilik nüfusun bir arada yaşaması demektir ki böyle bir ortamda hiç bir ailesel fonksiyonun yerine getirilemeyeceği ortadadır. Bu durumdan hiç kuşkusuz ki en çok etkilenen yine çocuklar olmaktadır.

◆ Göçerlerin belirli ve istikrarlı bir işe sahip olmamaları onların ekonomik açıdan sıkıntı ve sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durum çocukları da etkilemektedir. Çocuklar zorunlu olarak küçük çaplı işler yapmaktadırlar. Seyyar satıcılık, ayakkabı boyacılığı, kağıt toplama gibi işlerle aile bütçesine destek sağlamaktadırlar. Bu işleri de çocukların çok az bir kısmı bulabilmektedir. Ekonomik güçlükler, iş bulamama ve açlık tehlikesi, hırsızlık gibi yüz kızartıcı suçları artırma ortamını oluşturan başlıca faktörlerdir. Çocukların asli görevi olmayan bu çalışmalar onların temel sorumluluklarını yerine getirmelerini büyük ölçüde önlemektedir. Tüm bunların yanında dengeli beslenme ve giyinme de tam bir sorun teşkil etmektedir.

◆ Eğitim göçerlerin bir başka sorunudur. Göçerler için eğitim öncelikli sorun olarak görünmemektedir. Araştırmaya katılanların hiç biri çocukların eğitimini öncelikli sorun görmemektedir. Onlar için önemli olan ekonomik ihtiyaçlardır. Devlet güç koşullara rağmen eğitimi göçmen kamplarına taşımaktadır. Ancak eğitimden beklenen randıman alınmamaktadır. Çocuklar eğitim araç ve gereçlerinden yoksun oldukları gibi barındıkları mekânların konumu ve ailenin kalabalığı açısından da ders imkânları bulunmamaktadır. Bu yüzden eğitim açısından kendi akranlarının gerisinde kalmaktadırlar. Öyle ki kendi yaşlılarının hayran olduğu Nasreddin Hoca'yı, bir okul da üçüncü sınıf öğrencilerinden hiç biri tanıyamamıştır.

Exp'osito ve Favela (2003), ABD' de yaptıkları "Duyarlı Sesler: Göçmen Öğrencilere Değer Vermek Ve Öğretimde İdeolojik Berraklık" adlı ortak araştırmada göçmen öğrencileri öğretim sürecine katmanın onlara ve kültürlerine değer vermekten geçtiğini belirtmişlerdir. Makalede şunlar belirtilmiştir. Hakim kültürün bir parçası konumunda bulunmayan öğrenciler, birer kültür işçisi olarak rollerinin farkında olan öğretmenlere ihtiyaç duyarlar. Dahası, göçmen öğrencilerle birlikte çalışan öğretmenlerin, sahip oldukları ideoloji konusunda duyarlı ve inanç sistemlerinin karşılıklı etkileşim içerisinde buldukları aileler üzerinde ne tür bir etki bırakacağına farkında olmalıdırlar. Göçmen öğrencilerin bizim toplumumuzda gerekli akademik becerileri kazanmalarına yardımcı olmak için, öğretmenler öğrencilerine destek olmalı ve kültür uyumun ne denli nazik ve hareketli bir süreç olduğunun farkında olmalıdırlar. Bu süreç içerisinde göçmen çocuklar yeni kültür ve dil ile etkileşim içindedirler ya da bu süreç içerisinde önceden deneyim sahibi olmadıkları durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Öğretmenler kendileri ile öğrencileri arasındaki kültürel farklılıkların bilincine vardıklarında, öğrencilerinin dilsel ve kültürel malzemelerini eğitim sürecine aktif bir biçimde dahil etmenin yollarını bulacaklardır. Bunu etkin bir biçimde yapabilmek için, öğretmenler içinde buldukları baskın kültürün önyargılarını eleştirel bir biçimde ele almalı ve bunların eğitim süreci üzerindeki etkilerini incelemelidirler. Göçmen öğrencilerine gerçekten değer veren öğretmenler, onların dillerine ve kültürlerine saygı göstermek suretiyle ve bu malzemeyi etkin bir biçimde kullanarak öğrencilerin kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayabilirler. Son olarak, uygulamacıların ideolojilerini eleştirel bir biçimde keşfettikleri, adlandırdıkları ve sorguladıkları yansıtmacı bir sürece katılmalarını sağlayacak programlar yapma görevi ise öğretmen eğitimi kurumları üzerine düşen bir görevdir.

Tatlıldil (1989)'in Kayseri'de gecekondular üzerine yaptığı araştırmada da aile reislerinin çocuklarının devam ettikleri okul ile ilişkilerinin okul-aile-öğrenci etkileşimi içinde yok denecek kadar az yer tuttuğu, hane reislerinin okul yönetimi ve öğretmenlerle karşılıklı ilişkiden kaçındıkları saptanmıştır. Bu durumda gecekonduların çocuklarının okuldaki başarılarını devamlı kılacak etkin önlemler almadığı ya da bu konuda çaba harcamadığı belirtilmiştir.

İçli (1998) “Denizli iline göç eden ailelerin eğitime bakış açıları” adlı araştırmada, Denizli iline göç eden ailelerin eğitime bakış açılarını, karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, görüşülen ailelerin büyük kısmının eğitim ve mesleki düzeyleri düşük olmasına karşın eğitime önem verdikleri ve çocuklarının eğitimlerini sonuna kadar sürdürmelerini istedikleri belirtilmiştir. Nitekim ailelerin göç kararını almalarında ilk sırayı çocuklarının eğitim imkânlarından yararlanabilmesi isteği almaktadır. Özellikle kırsal kesimde eğitim olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle niteliksiz işgücü konumunda kalan kent göçmeni aileler çocuklarına sınırlı da olsa eğitim, iş, meslek fırsatları yakalayabilme konusunda bazı olanakları yakalayabilmektedirler. Ancak aileler çocuklarının okuldaki başarılarını devamlı kılacak etkin önlemler alma konusunda aynı duyarlılığı göstermemektedirler.

Bilgen (2001)'in “Göçün Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri” adlı araştırmasında şu sonuçlar elde edilmiştir. Göç edenlerde majör depresyon yaygın anksiyete bozukluğu, alkol bağımlılığı görülmektedir. Ayrıca bu araştırmaya göre göç edenlerde yorgunluk hissi

baş ağrısı, karın ağrısı baş dönmesi gibi bedensel belirtilerin daha fazla olduğu gözlenmiştir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni / Modeli

Araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz. Ancak bu tanışıklık olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım & Şimşek, 2006: 72).

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeme özelliklerinin kullanılması gerekmektedir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortamı oluşturabilmesi önemlidir (Yıldırım&Şimşek, 2006: 74).

Olgubilim araştırmaları nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım & Şimşek, 2006: 75).

Tablo 3. Nitel Araştırma Desenlerinden Olgubilim

Amaç	Kuramsal Temeller	Veri Toplama	Veri Analizi	Raporlaştırma
Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya koyma	Felsefe/ Psikoloji	Görüşmeler (Bireysel ve/veya grup katılımcı sayısı sınırlı) Gözlemler (Görüşmeye temel oluşturma amaçlı)	Deneyimlerin betimlenmesi ve açıklanması. Temaları ortaya çıkarma	Olgunun kavramlar ve temalar çerçevesinde tanımlanması, doğrudan alıntılar

Kaynak: Yıldırım ve Şimşek (2006: 79)

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Gebze İlçesi Dilovası Beldesine son beş yıl içerisinde göç etmiş olanlar arasından seçilmiş 5. ,6. , 7. ve 8. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin öğretmenleri ve okul yöneticileri oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerden 7'si erkek; 3'ü kızdır. Öğretmenlerden 5'i erkek, 5'i kadındır. Yöneticilerin ise 5'i de erkektir.

Ayrıca görüşmeye katılanların soruları içtenlikle cevaplandırmaları için isimleri belirtilmeyip kodlanarak aslı araştırmacıda saklı tutulmuştur. Görüşmelerden alıntılar yapılırken şu kodlama sistemi kullanılmıştır. ÖĞR; Öğrenci K; Kız, E; Erkek. ÖĞRT: Öğretmen, K;Kadın, E;Erkek. YÖN; Yönetici, E;Erkek. V; Veli.

3.3. Veri Toplama Aracı

Görüşme, nitel araştırmada en sık kullanılan veri toplama aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2006: 119). Araştırma sürecinde literatür incelenmiş, araştırmanın doğasına uygun ve ilgili verilere ulaşmada en uygun tekniğin görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir.

Patton 'a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır (Akt: Yıldırım & Şimşek, 2006: 120). Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız. Bu süreçte sorulan sorunlara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunmasını sağlamak görüşmecinin temel görevidir (Yıldırım & Şimşek, 2006: 120).

Öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşme formları araştırmacı tarafından hazırlanmış ve danışman öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş sorulardan oluşturulmuştur. Araştırmada yapı bakımından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Görüşme süresi toplam 1385 dakikadır.

3.4. Verilerin Analizi Ve Yorumlanması

Araştırmada veri analizi yapılırken içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım&Şimşek, 2006: 227).

Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2006: 75).

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanması, verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecidir (Yaman, 2007: 138)

Öğrenci, öğretmen ve yöneticilere görüşme formları uygulanmıştır. Görüşme sırasında alınan ses kayıtları ham veri olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme kayıtları yazıya geçirilerek incelenmiştir. Görüşmelerin yazıya geçirilmesinin ardından ilgili

literatür ve elde edilen veriler ışığında kodlar ve onları tanımlayan genel kategoriler belirlenmiştir. Kayıtlar, kodlar ve kategoriler dikkate alınarak çözümlenmiştir.

İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içerisinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım&Şimşek, 2006: 227).

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlilik için önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2006: 255)

Araştırmada kodların ve kategorilerin elde edildiği öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılarak geçerlilik sağlanmıştır.

Güvenilirlik ise, araştırma sonuçlarının tekrar edilebilirliği ile ilgilidir. Dış güvenilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenilirlik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşım ulaşmayacağına ilişkindir (Yıldırım&Şimşek, 2006: 255).

Araştırmamızda iç geçerliliği sağlamak üzere öğretim üyeleri (Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ, Yrd. Doç. Dr. Erkan YAMAN) verilerin analizini kontrol etmiş; öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşlerinden birebir alıntılar yapılmıştır. İç güvenilirliği sağlamak için veriler ses kayıt tekniğiyle toplanmış ve sonuçlarla bütünleştirilmiştir. Dış güvenilirliği sağlamak için ulaşılan yargı ve yorumlar yine öğretim üyeleri (Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ, Yrd. Doç. Dr. Erkan YAMAN) tarafından denetlenmiştir.

BÖLÜM 4: BULGULAR VE YORUM

4.1. Öğrenci Görüşlerine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular alt problemler dikkate alınarak sıralanmıştır.

4.1.1. Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre Okullarında Yaşadıkları Sorunlar

4.1.1.1. Güvenlik Sorunu

Görüşme yapılan öğrenciler, tehlikeli insanlardan dolayı kendilerini güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir.

... Burası güvenli değil, çok fazla kapkaç olayları oluyor. Korkuyorum okul yolunda. Hırsızlık ve çocuk kaçırmaya olayları da var (ÖĞR 2, E).

... Hırsızlık çok burada... Psikopat insanlar da çok. Sokaklar tehlikeli insanlarla dolu. Dışarıda rahat rahat oyun oynayamıyoruz (ÖĞR 4, E).

... Arkadaşlarla sokağa bırakmıyor annem, hep başıma bir şey geleceğinden korkuyor (ÖĞR 9, K).

... Bizim komşunun oğlunu öldürdüler, esrar içiyormuş, babam dedi... Burası hiç iyi bir yer değil (ÖĞR 6, E).

Öğrenciler; hırsızlık, gasp ve çeteleşme gibi suçlar karşısında kendilerini çaresiz hissettiklerini ve başlarına gelebilecek herhangi bir kötülüğü anne baba veya öğretmenleriyle paylaşmaktan korktuklarını belirtmişlerdir.

... Büyük çocuklar, üst sınıflardan, benim yiyeceğimi alıyor, biri sekizinci sınıfta, yaşı da çok büyük, herkes ondan korkuyor (ÖĞR 3, E).

... İki büyük çocuk yoluma çıktı, biri bana tokat vurdu, harçlığımı verdim ona, tinerciydi biri. Kimseye söylemedim, söylersen seni yakalarız dediler (ÖĞR 8, E).

... Benim sınıfta Özcan herkesi dövüyor, oyunumuza karışıyor hep (ÖĞR 7, E).

... Öğretmene söyledim, dövdü o çocuğu, sonra o da beni yolda yakaladı, dövdü, saçımdan çektii, bir daha söylersen seni öldürürüm dedi, çok korktum, söylemedim (ÖĞR 9, K).

Öğrencilerin dile getirdikleri güvenlik sorunları bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin göç sonucu yen bir yerleşim yerine gelmeleriyle kendilerini tehdit altında hissettikleri söylenebilir. Öğrencilerin güvenliklerini tehdit eden unsurlarla başa çıkma gücünü kendilerinde bulamadıkları ve korku içinde yaşadıkları yeri güvensiz olarak algıladıkları söylenebilir.

4.1.1.2. Ayrımcılığa Maruz Kalma

Görüşme yapılan öğrenciler farkı kültür ve bölgeden gelen, aynı sınıftan arkadaşları tarafından bölgesel ve kentsel ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmiştir.

... Ben burada sokağa her zaman çıkamıyorum, eve geç gitsem babam beni döver. İnsanlar çok kavga ediyor. Lazları sevmiyorum (ÖĞR 1, E).

... Bana Kürt diyorlar, annem okula geldiğinde Kürtçe konuşuyor, arkadaşlarım görüyor... Uzaklaşıyorlar benden (ÖĞR 2, E).

... Onlar Kürt, babam Kürtlerin yanına gitme, onlarla oynama, onlar bitli olur diyor (ÖĞR 8, E).

... Selda bu yıl geldi bizim sınıfa, Ağrı'lı, o da kimseyle konuşmuyor ki, ben çağırdım, ama ip oyunu bilmiyor (ÖĞR 9, K).

...Bizim takımında hep akrabalarım var, bahçede top oynarken, yoksa diğer çocuklar oyunumuza karışırlar (ÖĞR 4, E).

Öğrencilerin dile getirdiği ayrımcılığa maruz kalma ile ilgili sorunlar bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin birbirlerini etnik köken bakımından kategorize ettiği söylenebilir. Bölgesel ayrımcılık özellikle okul bahçesindeki ilişkilerde, kurulan oyun takımlarında gözlenmiştir.

4.1.1.3. Dil Sorunu

Görüşme yapılan öğrenciler, dil ve ifade konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

... İyi konuşmadığımı düşünüyorum. Öğretmenim konuşmanı düzelt diyor. Bu yüzden sesli okuma yapmak ve şiir okumak istemiyorum. Herkes gülüyor (ÖĞR 7, E).

... Okumam diğer arkadaşlarıma göre yavaş. Bu yüzden sınıfta sesli okumak istemiyorum (ÖĞR 1, E).

... Konuşmam bozukmuş. Arkadaşlarım öyle söylüyor (ÖĞR 5, K).

.... Ben Rizeliyim. Babam inşaatta çalışıyor, konuşmam bozukmuş, gülüyorlar bana (ÖĞR 4, E).

... Etkinliklere katılmak istemiyorum. Konuşmamla dalga geçiyorlar. Dersleri anlıyorum, kendimi ifade etmekte zorlanıyorum. Soruların cevaplarını bilsem bile parmak kaldırmıyorum bu yüzden (ÖĞR 9, K).

... Sınıfta şarkı söylemek ya da şiir okumak gibi etkinliklere katılmak istemiyorum. Çünkü herkes bana gülüyor. Konuşma tarzımla alay ediyorlar. Bu yüzden hiçbir etkinliğe katılmıyorum (ÖĞR 2, E).

Görüşmeye katılan bazı öğrenciler, ailelerinin evde Türkçe konuşmadıklarını, annelerinin Türkçe bilmediklerini ve evde derslerine yardımcı olabilecek kimsenin olmadığını belirtmişlerdir.

... Evde Kürtçe konuşuluyor. Annem Türkçe bilmiyor. Evde derslerime yardımcı olabilecek kimse yok (ÖĞR 1, E).

... Annem okuma yazma bilmiyor. Evde genelde Kürtçe konuşuyoruz (ÖĞR 7, E).

... Ders çalışırken bana kimse yardımcı olmuyor. Annem iyi Türkçe bilmiyor. Babam inşaatta çalışıyor. Eve ayda iki kere gelebiliyor (ÖĞR 6, E).

... Derslerde biraz zorlanıyorum. Evimizde bana ait oda olmadığı için ders çalışmıyorum. Bir de annem okuma yazma bilmediği için evde bana destek olacak kimse yok (ÖĞR 9, K).

Öğrencilerin ifade ettikleri dil sorunları bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin kullandıkları dili yetersiz buldukları, şive ve anlatım bozuklukları nedeniyle alaya

maruz kaldıkları ve bunların sonucunda kendilerini eğitim öğretim etkinliklerinden soyutladıkları söylenebilir. Ayrıca ailelerinin de dil sorunu yaşadığı ve çocuklarına derslerinde yardımcı olamadıkları gözlenmiştir.

Bu durum öğrencilerde kendini yetersiz hissetme ve suçluluk duygusuna neden olabileceğinden öğrencilerin başarısı düşebilmektedir. Evde başka bir dil kullanılması çocukta dil gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir.

4.1.1.4. Okulda Yaşanan Uyum Sorunları

Araştırmaya katılan öğrenciler okula alışmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Okula geç başlayan öğrencilerin okula uyum sağlamaları zaman almaktadır. Görüşme yapılan öğrencilerden birinin 15 yaşında 4. sınıf öğrencisi olması, diğerinin de 11 yaşında 1. sınıf öğrencisi olması dikkat çekicidir.

... Ben okula geç başladım. Yaşım diğer sınıf arkadaşlarımdan büyük. 15 yaşındayım 4. sınıfa gidiyorum bu yüzden okulda kendimi rahat hissedemiyorum. Diğerlerinden farklıyım, sınıfa alışamadım. Zaten boyumda uzun bundan sonra nasıl okuyayım ki... Okumak bizden geçmiş artık hocam (ÖĞR 6, E).

... Okula ilk geldiğimde alışmak zor oldu. Kendimi yabancı hissettim. Herkes bana bakıyordu sanki. İlk zamanlar hiç arkadaşım yoktu (ÖĞR 9, K).

...Herkes kurdele takıyordu bizim sınıfta, benim yoktu, biz köyde kitapları çantaya koymazdık, okula yakındı evimiz, burada çanta istedi öğretmen, babam almadı (ÖĞR 5, K).

.... Okulu sevmiyorum, okula hiç gelmek istemiyorum, arkadaşım yok okulda, biz buraya geleli bir yıl oldu daha (ÖĞR 2, E).

...Yakan top oynayamadım, beni oynatmadılar arkadaşlarım, kenarda oturdum, çok üzüldüm (ÖĞR 4, E).

Uyum zorluğu yaşayan öğrenciler tekrar köyüne dönmek istemektedir. Bu da öğrencinin yaşadığı ortam tarafından kabul edilmediğini ve kendisinin de ortamı beğenmediğini, çünkü ortama uyum sağlayamadığının göstermektedir.

... Şuan imkân olsa köyümüze dönmek isterdim. Çünkü orası daha güzel, oyun oynadığımız yerler var. Arkadaşlarım var orada. Babamın işi yok, diyor bir daha gitmem, anam da gidelim diyor (ÖĞR 7, E).

... Köyde okulun bahçesinde oynuyorduk, gece de saklambaç, burada hiç oyun oynamıyoruz (ÖĞR 6, E).

...Babam beni köydeyken hiç dövmedi, ama buraya geldikten sonra dövdü birkaç kez (ÖĞR 1, E).

Köylerine dönmek isteyen öğrencilerin yanı sıra, bazı öğrenciler buradaki eğitim imkânlarının köydeki imkânlardan daha iyi olduğunu ve buranın eğitimleri için daha iyi olacağını düşünmektedirler.

... Aslında buraya gelmek okul hayatıma iyi etkilerde bulundu. Köyde öğretmen yoktu. Olsa da bütün sınıflar beraber okuyordu. Tek öğretmen olurdu. Ama burada birçok öğretmen var. O yüzden burayı seviyorum burada daha fazla bilgi edindim. Artık buraya alıştım. Arkadaşlarım var kendimi yalnız hissetmiyorum (ÖĞR 5, K).

... Buraya gelince okulların birden fazla katlı olduklarını gördüm. Bu beni çok etkiledi. Buradaki okullarda her türlü imkân var. Ama bizim geldiğimiz yerdeki okulumuzda ise sadece tek bir sınıf var (ÖĞR 10, K).

... Burada birçok öğretmen var, bilgisayar var. Köyden daha iyi bence... Bende okuyup öğretmen olmak isterdim (ÖĞR 2, K).

Öğrencilerin ifade ettikleri uyum sorunları bir bütün olarak ele alındığında, yeni gelen öğrencilerin kendilerini farklı hissettikleri, arkadaşlarıyla iletişimde zorlandıkları için geldikleri yere uyum sağlamakta zorlandıkları ve mutsuz oldukları söylenebilir. Öğrencilerin bazıları buraya alışmak zorda olsa gelecekleri ve eğitimleri için buranın daha avantajlı olduğunu düşünmektedirler.

4.1.1.5. İletişim Sorunları

Görüşme yapılan öğrenciler, yaşadıkları iletişim sorunlarını şöyle dile getirmişlerdir:

... Sınıftaki sorunlarımı, öğretmenime rahatça anlatamıyorum. Genelde çekiniyorum, utanıyorum. Öğretmen yanlış anlar diye düşünüyorum. Ben başka bir şey anlatmaya çalışıyorum öğretmen beni yanlış anlıyor (ÖĞR 2, E).

... İlk zamanlar öğretmen beni anlamaz diye konuşmak istemiyordum (ÖĞR 9, K).

... Benim arkadaşım bana kaynıyordu, öğretmene söyledim, kızdı. Karıştıyordu demeliymişim (ÖĞR 6, E).

... Okula ilk geldiğimde alışmak zor oldu. Öğretmenler ilk başlarda beni yanlış anlıyorlardı (ÖĞR 7, E).

... İlk geldiğimde dersleri anlamıyordum. Öğretmenin anlattıklarının bazılarını da anlamıyordum. Sormaya utanıyordum (ÖĞR 1, E).

Öğrencilerin ifade ettiği iletişim sorunları bir bütün olarak ele alındığında, göçle gelen öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim kurmakta zorluk yaşadıkları, yanlış anlaşılmaktan korku duydukları ve iletişim kurmaktan çekindikleri söylenebilir.

4.1.2. Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre, Okul Arkadaşlarıyla İlişkilerinde Yaşadıkları Sorunlar

4.1.2.1. Çocukta Dışlanmışlık Hissi

Görüşme yapılan öğrenciler yaşadıkları dışlanmışlık hissini şu şekilde dile getirmişlerdir:

... Mesela bir arkadaşım teneffüste beni itmişti. Kavga ettik. Sonra öğretmen geldi. Arkadaşım suçu bana attı. Ben doğrusunu anlatmaya çalıştım ama öğretmen bana kızdı (ÖĞR 2, E).

... Arkadaşlarım beni yanlış anlıyor. Geçen arkadaşımın defteri çalınmış. Benden şüphelendi. Kendimi kötü hissettim, almadım dedim. İnanmadı, çok üzüldüm (ÖĞR 1, E).

... 11 yaşındayım 1. sınıfa gidiyorum, sınıfta kendimi çok farklı hissediyorum. Bazı çocuklar bana sen sınıfta mı kaldın diyorlar. Ben sınıfta kalmadım okula yeni başladım, nüfus cüzdanım yoktu. Üstelik ilk dönem okumayı öğrendim.

Geçen bizim sınıftan bir çocuğun annesi beni azarladı. Bana “pis, tembel, benim çocuğuma yaklaşma sakın, sınıfta kalmışsın bitli” dedi. Ben çok üzüldüm. Ben bitli değilim üstelik tembel de değilim. Sınıfa alışamadım, sevmiyorum sınıfı (ÖĞR 7, E).

... Bizim bir akraba var, yaşı benden küçük, boyu da kısa. O ortaokula gidiyor, ben beşinci sınıftayım. Okulda onunla ip oynayamıyoruz, onun arkadaşları beni istemiyorlar. Mahallede oynuyoruz ama (ÖĞR 5, K).

Öğrencilerin ifadeleri bir bütün olarak ele alındığında, göçle gelen öğrencilerin kendilerini ifade edememekten, yaşlarından ve fiziksel özelliklerinden dolayı akran gurubu ile ilişkilerinde dışlanmışlık hissi yaşadıkları izlenimi elde edilmiştir.

4.1.2.2. Alaya Maruz Kalma

Öğrenciler, arkadaşlarının kendileriyle dalga geçtiğini ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir.

... Arkadaşlarım ilk geldiğim de bana lakap taktılar. Konuşmamla dalga geçtiler. Bu duruma çok üzüldüm. Konuşmama gülecekler diye sınıfta konuşmak istemiyorum. Bazen öğretmenin sorduğu soruların cevabını biliyorum ama parmak kaldırmıyorum. Çünkü tenefüste dalga geçiyorlar (ÖĞR 9, K).

... Ben buraya ilk geldiğim de lastik ayakkabı giyyordum. Arkadaşlarım benimle dalga geçti. Benimle alay edenlerden bazıları köyden arkadaşlarımdı. Onlar bizden 2 yıl önce geldiler buraya. Hâlbuki köyde iken onlar da lastik ayakkabı giyyorlardı. Buraya gelince bizimle ilk dalga geçende onlar oldu (ÖĞR 1, E).

... Bazı arkadaşların şakaları çok ağır, herkes birbirine lakap takıyor. Benim konuşma tarzımla hep dalga geçiyorlar. Bir de yaşım büyük boyum uzun diye alay ediyorlar (ÖĞR 7, E).

... Okulda lakap takanlar ve dalga geçenler çok... Çok rahatsız oluyorum (ÖĞR 10, K).

... Bana boyumdan dolayı lakap takıyorlar. Boyum uzun olduğu için deve diyorlar... Bazen okula gelmek bile istemiyorum bu yüzden (ÖĞR 9, K).

... Köyde okula çok az gittim. Bana abla denmesini istemiyorum. Bana abla demezlerse onlarla oyun oynarken utanmam. Benden büyük çocuklar beni alaya alıyorlar (ÖĞR 5, K).

Öğrencilerin alaya maruz kalma ile ilgili ifadeleri bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin kılık kıyafetleri, fiziksel özellikleri ve konuşmaları ile ilgili olarak alaya maruz kaldıkları söylenebilir.

4.1.2.3. Öğrenciler Arası Şiddet

Araştırmaya katılan öğrenciler akranlarının kavgacı olduğunu, küfür ettiğini ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir.

... Arkadaşlardan bazıları kabadayı, bana sataştıkları oluyor. Onlar sataşınca bende kavga ediyorum. Bazıları çete gibi, birkaç kişi bir araya gelip haraç kesiyorlar. Herkes kendi köylüsünü tutuyor (ÖĞR 1, E).

... Köydeki arkadaşlarımı daha çok seviyordum. Köyümüzde rahatça oynayabiliyorduk. Buradaki çocuklar çok küfrediyorlar. Çok kavgacılar. Kavga etmek için sürekli sataşıyorlar. Ben aslında kavgayı sevmem ama beni çok kızdırdıklarında bende kavga ediyorum (ÖĞR 8, E).

... Kendini bir şey zanneden kavgacı çeteler çok. Okulun düzenini bozuyorlar, hiç sebep yokken bize karışıyorlar (ÖĞR 4, E).

... Burada büyükler de kavgacı çocuklarda... Herkes sorununu döverek çözmeye çalışıyor. Ben kavga etmeyi sevmiyorum. Ama gelip kavga çıkarıyorlar zorla (ÖĞR 3, E).

... Esra arkasını dönüyor, konuşuyor iki de bir, ben arkadaşım ile oynuyordum, Esra mızıkçılık yaptı, geldi beni itti, ben de onu ittim, sonra kavga çıktı (ÖĞR 6, E).

... Birdirbir oynuyorduk, Şengül'ün kolu yaraymış, yanlışlıkla tuttum, kızdı, saçımı çekti, ben de vurdum, biliyordun sen dedi (ÖĞR 2, E).

Öğrencilerin ifade ettikleri şiddet ile ilgili sorunlar bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin kavgaya ve küfre eğilimli oldukları ve aralarındaki sorunlarını kavgaya ederek çözmeye çalıştıkları söylenebilir.

4.1.3. Göçmen Öğrencilerin Görüşlerine Göre, Ailelerinde Yaşadıkları Sorunlar

4.1.3.1. Ailelerin Eğitime Bakış Açısı

Kız öğrenciler babalarının kendilerini okutmak istemediğini belirtmiştir.

... Babam beni okutmak istemiyor. Nedenini sorduğumda boyun uzadı kızım, büyüdün artık diyor. Ama ben okumak istiyorum. Babama bunu anlatamıyorum. Ablalarım da okumadı. Onlar şimdi çorap atölyesinde çalışıyor. Ara sıra bende gidiyorum atölyeye (ÖĞR 10, K).

... Ben okula geç başladım, okulumu seviyorum ama derslerime pek çalışmıyorum, annem kızlar okuyunca ne olacak diyor. Bulaşıkları yıkıyorum, kardeşime bakıyorum, annem hep hasta, yemek yapıyor akşama. Ben bilmiyorum yemek yapmasını (ÖĞR 9, K).

...Babam okula gitmesin dedi, sonra abim gönderdi. Sınıfta herkes bana abla diyor (ÖĞR 5, K).

Öğrenciler ailelerinin kendilerini maddi zorluklar nedeniyle okutmak istemediğini belirtmişlerdir.

... Abim ve ablalarım okumadılar. Onlar işte çalışıyorlar. Annem paramız yok diyor. Ben küçük çocuk olduğum için şuan okula gidiyorum... Ama liseye gider miyim bilmiyorum (ÖĞR 2, E).

İki öğrenci okumayı çok sevdiklerini ve ailelerinin de kendilerini okutmak istediklerini söylemiştir.

... Ben kitap okumayı çok seviyorum, evin en küçük çocuğuyum. Ailem de beni okutmak istiyor. Annem doktor olmamı çok istiyor. Babam diğerlerini okutamadım seni okutacağım diyor (ÖĞR 4, E).

... Ben okumak istiyorum ailem de okumamı istiyor (ÖĞR 8, E).

Ailelerin eğitime bakış açısı ile ilgili öğrenci görüşleri bir bütün olarak ele alındığında, ailelerin genelinin çocukları okutmayı düşünmedikleri söylenebilir. Görüşme yapılan öğrencilerden iki tanesi ailelerinin kendilerini okutmak istediği belirtmiştir.

4.1.3.2. Aile İçi Şiddet

Öğrencilerin aile içi şiddetle ilgili görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

... Dövüyor annemi, dışarı çıkmasına izin vermiyor babam. Annem dövüyor beni. Oyun oynadığım zaman arkadaşlarımla. Anneme yardım etmediğim zaman. Ablamı kızdırdığımda ablam dövüyor. Ablam benden su istiyor, ben getirmeyince dövüyor. Abam anneme küfrediyor ben de kızınca beni dövüyor. Evdeki en akıllı çocuk benle küçük bebek kardeşim (ÖĞR 1, E).

... Selpak satmaya gidiyorum, kaçıyorum evden, eve geç geliyorum, babam dövüyor. Annemi de dövüyor. Annem de eve geç geldiğinde dövüyor (ÖĞR 2, E).

... Yaramazlık yaptığımda dövüyor ablam. Onu kızdıracak bir şey yaptığımda dövüyor. Annem saçını kestiğinde babam dövüyor (ÖĞR 9, K).

... Dışarı çıktığımda, oyun oynuyorum, üstümü kirletiyorum, annem de dövüyor (ÖĞR 5, K).

... Genelde pek dövmüyorlar ama çok yaramazlık yaparsam bazen dövüyorlar (ÖĞR 4, E).

Öğrencilerin aile içi şiddet ile ilgili görüşleri bir bütün olarak ele alındığında, ailelerin fiziksel şiddet uyguladığı ve öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilendikleri söylenebilir.

4.1.3.3. Eğitim Harcamalarının Kısıtlanması

Araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenlerin, çocuklardan istedikleri dersle ilgili materyalleri, ailenin maddi olarak temin etmediğini belirtmiştir.

...Babam güzel yazı defteri almadı, ağladım... Öğretmen de gene deftersiz gelmeme kızdı (ÖĞR 2, E).

.... Şeyma'nın kurdeleleri var, kırmızı, beyaz, tokaları da, annemden istedim, bana kızdı, babam da her şey istiyorsun dedi (ÖĞR 10, K).

... Öğretmen bana pastel boya alacaksın dedi. Babama söyledim. Varsa parası kendisi alsın dedi. Arkadaşlarımın çoğunun var (ÖĞR 5, K).

Öğrencilerin görüşlerine göre, ailelerin öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını ikinci plana attıkları ve öğrencilerin kendilerini değersiz hissettikleri söylenebilir. Çocuk için birinci sırada önem arz eden beyaz bir kurdele anne ve baba için herhangi bir sıralamaya tabii değildir.

4.1.3.4. Çocukların Küçük Yaşta Çalıştırılmaları

Araştırmaya katılan öğrenciler maddi sıkıntılardan dolayı çalıştıklarını belirtmişlerdir.

.... (Çorap atölyesinde çalışıyor). Hayır, ben istemiyorum çalışmak. Ama eve para gerek (ÖĞR 1, E).

... Buraya geldiğimizden beri babamla uzun süreli bir işe giremedi. İş bulmak için İstanbul'a gidiyor. Orada inşaat işçiliği yapıyor. Bazen 1 ay eve gelmiyor. Sürekli çalışıyor (ÖĞR 2, E).

... Okul çıkışında ağabeyim ve ben çalışıyoruz. Bazen ekmeğe alacak para bulamıyoruz. Annem bize un ve su ile ev ekmeği yapıyor. Babam eve ayda 2 kez geliyor. Sürekli çalışıyor. Kitap kalem alamıyoruz. Annem paramız yok diyor (ÖĞR 7, E).

Öğrencilerin görüşlerine göre, ailelerin maddi sıkıntı içinde oldukları ve çocuklarını küçük yaşta çalıştırdıkları söylenebilir.

4.1.3.5. Yetersiz Oyun Alanları

Araştırmaya katılan öğrenciler yetersiz oyun alanları ile ilgili şunları belirtmişlerdir:

...Sokağa çıkmama izin vermiyor, misafir geldiğinde, babamın bir arkadaşı, onun kızı var Saliha, onunla öbür odada evcilik oynuyoruz, konuşuyoruz, ama iki de bir annem geliyor bakıyor, bir şey kırdınız mı diye soruyor (ÖĞR 5, K).

... Evde de okulda da top oynayamıyoruz, evde bir yerler kırılır diye korkuyoruz, okulda da büyük çocuklar topumuzu alıyorlar, oyunumuza karışıyorlar (ÖĞR 3, E).

... Yazın annemgil kapıda oturlarsa biz de sokakta oynuyoruz. Saklambaç oynamayız, göz önünde olmamız gerekiyor (ÖĞR 6, E).

... Burada oyun oynayabileceğimiz yerler yok.. şu aşağıda belediyenin orada bir park var ama orada da serseriler ve tinerciler oluyor, gidemiyoruz (ÖĞR 8, E).

Öğrencilerin yetersiz oyun alanları ile ilgili ifadeleri bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin oyun oynayabileceği alanların bulunmadığı söylenebilir.

4.1.3.6. Yetersiz Beslenme

Araştırmaya katılan öğrencilerin beslenme ile ilgili görüşleri şöyledir:

... Benim beslenmeme annem yemeğimi koyuyor. Pilav koydu, domateste. Yanımdaki sıra arkadaşım güldü. Öğretmene söyledi. O da güldü (ÖĞR 7, E).

... Ben okula beslenme getirmiyorum, annem koymuyor, para da vermiyor (ÖĞR 6, E).

Çocukların beslenme çantasına akşamdan kalma yemekler konması veya kahvaltı yapmadan okula gelmeleri, cep harçlığı alamamaları okulda aç kalmalarına neden olmaktadır.

4.2. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen görüşmelerinden elde edilen bulgular, belirlenen alt problemler dikkate alınarak sıralanmıştır.

4.2.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin Okullarında Yaşadıkları Sorunlar

4.2.1.1. Dil Sorunu

Araştırmaya katılan öğretmenler göçle gelen öğrencilerin dil sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

... Göç eden öğrencilerimden bazıları Türkçe konuşmasını okulda öğreniyorlar. Okulda yavaş yavaş söküyorlar. Konuşmalarında bazen Kürtçe kelimeleri Türkçe ile karıştırarak telaffuz ediyorlar. Türkçe ses sistemine yabancı öğrencilere bizde Türkçe okuma yazma öğretmeye çalışıyoruz. Bu okulda çalışmak zor derken bunu kastediyorum. Çocuğa herhangi bir sesi çıkar dediğimde eğer Kürtçe olmayan bir ses ise çıkaramıyor. Bundan dolayı okumaya çok geç geçiyorlar. Aileler de Kürtçe konuşuluyor ama sınıfta konuşmuyorlar (ÖĞRT 4, E).

... Öğrenci ile konuşurken öğrenci birçok kelimenin anlamını bilmiyor. Sürekli kelimenin anlamını soruyorlar. Soranlarda diğerlerine göre biraz daha dışa açık olanlar. İçeride kapalı öğrenciler hiç sormuyorlar. Dolayısıyla derste pasifleşiyorlar ve başarıları düşüyor (ÖĞRT 2, E).

... Yeni göç etmiş olan öğrenciler çok daha fazla dil sorunu yaşıyorlar. Çünkü aileleri de dil sorunu yaşıyor. Çocuk Türkçesini aile içinde geliştiremiyor. Evde destek göremeyen öğrencinin okumayı öğrenmesi uzun zaman alıyor. Öğrense bile kelime hazinesi zayıf olduğu için derslerde yine sorunlar yaşıyor. Başarısı düşüyor (ÖĞRT 3, K).

Görüşme yapılan öğretmenlerin ifade etikleri dil sorunları bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin dil sorunu yaşadıkları, bu nedenle okumayı geç öğrendikleri ve başarılarının düştüğü söylenebilir.

4.2.1.2. İletişim Zorlukları

Öğretmenler, öğrencilerin yaşadığı iletişim sorunlarını şöyle ifade etmişlerdir:

... Çocuk geldi yanıma, kocaman çocuk, zaten iki yıl da geç başladı, benden izin isterken, tuvalete gideceğim, diyor. Gidebilir miyim yok, sonradan meğersem Kürtçe de soru eki olmadığını öğrendim (ÖĞRT 5, E).

.... Çocuk evde kaba bir dile alışkın, aynı dili okulda da kullanıyor, her gün aldığı eğitimin önemli bir kısmı aile içi ve arkadaşlar arası iletişimde kazanıyor, buradaki eksikliği ise okulda her gün tamamlamaya çalışmak zor oluyor elbette (ÖĞRT 8, K).

Öğrencilerin dil ve iletişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar onları içe kapanık yapıyor:

... Öğrencilerimden birisi Diyarbakır'dan geldi. Çocukla biz sanki ayrı dilden konuşuyoruz. O kadar ki yani çocuk beni anlamıyor (ÖĞRT 6, E).

... Göçle gelmiş bir öğrencim var. Kendini tam ifade edemiyor. Konuşurken cümleler yarım kalıyor. Biraz da şiveli konuşuyor. Bu öğrenci hiçbir etkinliğe katılmak istemiyor. Örneğin şiir okumak, şarkı söylemek ya da drama etkinliklerine vs. katılmıyor. Aslında dersleri dinleyen ve çalışan bir öğrenci... kendisiyle iletişim kurmak için hep yaklaşıyorum ama çok içine kapanık. Eleştirilmekten korkan bir tavır var adeta (ÖĞRT 7,K).

... Duygu ve düşüncelerini anlatmaktan çekiniyorlar. İfade yönünden zayıflar. Ailede baskı altında kaldıklarından dolayı kendilerini ifade edemediklerini düşünüyorum. Bu öğrencilerden bazılarının matematik zekâsı çok iyi. İfadeye yönelik derslerde gösteremedikleri başarıyı matematik dersinde gösteriyorlar (ÖĞRT 9, E).

Öğretmenlerin ifade ettikleri iletişim zorlukları bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin dil konusunda yaşadıkları sıkıntılara bağlı olarak iletişim sorunları yaşadıkları, öğretmenlerini anlamakta güçlük çektikleri, iletişim sorunlarının öğrencileri içine kapanık yaptığı söylenebilir.

4.2.2. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin Okul Arkadaşlarıyla İlişkilerinde Yaşadıkları Sorunlar

4.2.2.1. Uyum Sorunları

Araştırmaya katılan öğretmenler göçle gelen öğrencilerin uyum sorunu yaşadıklarını belirtmiştir.

... Öğrencilerden bazıları burada ciddi kültürel uyum sorunları yaşıyor. Çevreye alışamıyorlar. Kimseye güvenemiyorlar. Burayı benimsemekte güçlük yaşıyorlar (ÖĞRT 9, E).

... Doğudan göçle gelen öğrenciler geldikleri yerlerdeki öğretmenlerini, okullarını daha çok seviyorlardı. Oradaki öğretmenlerle daha kolay iletişim

kurabildiğini düşünüyorum. Örneğin öğrenci ailesindeki herhangi bir sorunu rahatlıkla öğretmenine anlatabiliyordu. Ama öğrenci büyük şehre göç edince güven duygusu sorunu yaşadığı için burada içine kapanık yaşıyor (ÖĞRT 10, K).

... Ödevini yapmıyor, defteri kalem eksik geliyor sınıfa, daha sorumsuz davranışlar sergileyebiliyor öğrenci, okula uyum sağlayamıyor (ÖĞRT 1, K).

... Göç eden öğrencilerden bazıları çok içine kapanık oluyor. Bir öğrencim var mesela, baba ölmüş, annenin psikolojik rahatsızlıkları var. Annesi köyde kalmış, öğrenci burada üvey ablasının yanında kalıyor. Bu öğrencinin psikolojik yardım alması gerektiğini düşünüyorum. Haddinden fazla içine kapanık bir öğrenci (ÖĞRT 3, K).

... Öğrencinin yaşadığı sıkıntılar ne zaman ve ne sebeple göç ettiğine göre de değişebiliyor. Yeni gelmiş öğrenciler diğerlerine göre daha sıkıntılılar. Birkaç yıl geçtikten sonra çevreye uyum sağlamaya başlıyorlar. Terör nedeniyle göç etmiş olanlar daha tedirginler... Göç hassas olan bazı öğrencilerde derin izler de bırakabiliyor (ÖĞRT 4, E).

Öğretmenlerin ifade ettikleri uyum sorunları bir bütün olarak ele alındığında, göçle gelen öğrencilerin uyum sorunları yaşadıkları ve bu sorunu yaşayan öğrencilerin psikolojik sorunlar yaşadıkları, içe kapanık yada saldırgan davranışlar gösterdikleri söylenebilir.

4.2.2.2. Dışlanma Ve Etiketlenme

Araştırmaya katılan öğretmenler, göçmen öğrenciler dışlanma ve etiketlenme gibi davranışlara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

... Çünkü çocuk Kürt olmanın verdiği ezikliğinin farkında, kendi aralarında bile olsa sınıf içerisinde kimse Kürtçe konuşmuyor. Öğrencilerin bir kısmı Karadenizli onlar mesela doğululara doğrudan Kürt damgası vuruyorlar. Çocuk mahallede Kürt diye etiketlenmenin endişesini yaşıyor (ÖĞRT 5, E).

... Birbirleriyle alay etme dalga geçme, birbirlerinin kültürünü, giyim tarzını beğenmeme gibi davranışlar oluyor öğrenciler arasında..bundan dolayı göçle gelen öğrenciler incinebiliyorlar (ÖĞRT 8, K).

... Türkiye' nin farklı yerlerinden gelen ailelerin gelenek, görenek ve yaşantılarının farklı olması Dilovası'nda bir kültür çatışması oluşturuyor. Bu da çocukları olumsuz etkiliyor (ÖĞRT 7, K).

Öğretmenlerin görüşlerine göre öğrenciler farklı kültürel özelliklerinden dolayı dışlanma ve etiketlenme davranışlarına maruz kaldıkları bu davranışlardan dolayı öğrencilerin incindiği söylenebilir.

4.2.2.3. Şiddet İçerikli Oyunlar

Araştırmaya katılan öğretmenler öğrencilerin şiddet içerikli oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir.

... Mesela ben sınıfa az geç girsem mutlaka kavga etmiş oluyorlar. Teneffüste öğrenciler oyun oynarken, oyunları şiddet içerikli... Ben bu çocukların, şiddeti içselleştirdiğini fark ediyorum. Öğrencilerde kişilik karmaşası var. Çocuk sürekli kendisine güçlü olanı baz alıyor. Okuma yazma bilmeyen çocuk TV de amerikan güreşçilerinin hepsinin adını ve özelliklerini biliyor, onların davranışlarını taklit etmeye çalışıyor (ÖĞRT 4, E).

... Öğrenciler şiddeti normal görüyor. Şakalaşmaları bile şiddet içerikli... Sınıfın kapısı sık sık kırılıyor. Dolapların kilitleri bozuluyor. Öğrencilerden bazıları okul eşyalarını hor kullanıyorlar (ÖĞRT 6, E).

... Öğrenciler kendi memleketinden gelenlerle arkadaşlık ediyorlar. Ayrıca farklı kültürden gelenler birbirlerini hor görebiliyor. Bu durum da çatışmaların doğmasına sebep oluyor. Aslında hiç de kavgacı karakterli olmayan bir öğrenciyi kışkırtıcı davranışlardan dolayı kavga ederken görebiliyorsunuz (ÖĞRT 9, E).

... Öğrencileri teneffüste oynadıkları oyunları gözlemliyorum bazen, yakalamaca oynuyorlar, sonra birbirlerini yakalayıp dövüyorlar. Her

teneffüsten sonra sınıfa çıktığımda kavga etmiş çocukları barıştırıyorum (ÖĞRT 7, K).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, göçle gelen öğrenciler birbirleriyle şiddet içerikli oyunlar oynadıkları, okula ve birbirlerine zarar verdikleri söylenebilir.

4.2.3. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Göçmen Öğrencilerin, Aileleriyle Yaşadıkları Sorunlar

4.2.3.1. Aile İçi Şiddet

Görüşme yapılan öğretmenler öğrencilerin aileleriyle yaşadıkları sorunlardan birini şiddete maruz kalma olarak belirtmişlerdir.

... Dayak yiyen çocuk pısrık oluyor, korkak oluyor. Veli toplantısında sınıfta dayak yiyen çocukları söylüyorum, öğrenme güçlüğü çektiklerinden bahsediyorum. Toplantıda siz çocuğunuzu dövüyorsunuz diyorum hayır dövmüyoruz diyorlar. Ama çocuğa sormaya gerek kalmıyor dayak çocuğun bütün davranışlarına yansıyor. Veliler çocuk mu söyledi diye çıkışıyorlar. Bu sefer çocuk değil davranışları söyledi diyorum. Veli şaşırıyor nasıl bildi diye, toplantıda zararın neresinden dönülse kardır, çocuklarınızı dövmeyin diyorum (ÖĞRT 4, E).

... Veli toplantılarımda aile içi şiddeti ön plana çıkarıyorum. Evde dayak yiyen çocuğun okuldaki davranışları hakkında bilgi veriyorum. Dayakla eğitim olmayacağını anlatıyorum. Toplantıya gelen velilerin çoğu bayan 1-2 kişi erkek, velilere mesajlarımı tam ilettiğimi düşünüyorum. Karşılığında bir davranış göremesem bile bilinçlenme oluyor farkındalık duygusu oluşturuyor. Veliye söylenen en ufak bir kelime bile kafasını dank ettirebiliyor. Çünkü veli, bunu hiçbir yerde görmüyor duymuyor. Yani çocuğun nasıl yetiştirileceği ile bilgiler verilmiyor anlatılmıyor. Toplantılarda veli eğitiliyor (ÖĞRT 8, K).

... Öğrencilerim dayakla yaşıyor. Dayağın onlar için bir anlamı kalmamış, dayağımı yiyeyim olsun bitsin gideyim diyor. Dayak olmayan bir eğitim, bu çocukların istedikleri bu değil. İstedikleri şeylerle ödüllendirilebilirse belki olabilir (ÖĞRT 5, E).

... Öğrenciler ailede yaptıkları yaramazlık sonrasında dayak yedikleri için okulda da yaptıkları yanlış davranışlar sonrasında dayak beklentisine giriyor. Öğretmen dayak atmayınca şaşırıyor ve niye dövmediniz diye söyleniyorlar (ÖĞRT 3, K).

.... Çocuğun dayak yediği belli oluyor, sürekli kavga ediyor, derslerinde başarısız, ailesiyle görüştüğümde durumunu, siz dövmüyorsunuz, bunlar sizden korkmuyorlar diyorlar (ÖĞRT 6, E).

... Velinin biri bana, siz nasıl öğretmensiniz, hiç dövmüyorsunuz, bu çocuklar sizinle dalga geçiyorlar, geliyorlar evde sizi anlatıyorlar demişti (ÖĞRT 10, K).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, öğrencilerin aileleri tarafından şiddete maruz kaldıkları ve şiddete maruz kalan öğrencilerin davranış gelişiminin olumsuz etkilendiği söylenebilir.

4.2.3.2. Ailelerin Eğitime Bakışı

Öğretmenler ailelerin eğitime bakış açısını şöyle ifade etmişlerdir:

... Memleketteki alışkanlıklarını burada da devam ettirmek istiyorlar, eğitim seviyesi düşük ailelerde çocuk sayısı çok fazla. Bu ailelerin maddi durumları da genellikle iyi değil. Sonuç olarak eğitime yapılan harcamalar düşüyor (ÖĞRT 2, E).

... Öğrenciler iki artı bir odalı evlerde yedi sekiz kardeş bir arada bir odada yaşıyorlar. Öğrencilerin odaları yok, ders çalışacakları uygun ortamları yok. Aile dersleri konusunda öğrenciye yardımcı olmuyor. Çok ilgisizler, çocuklar kendi başlarına büyüyor (ÖĞRT 1, K).

... Veliler okula geliyorlar, aynı soruları soruyorlar. Çözüm yanlısı değil. Genelde anneler geliyor toplantıya. Bu bölgede sorunun kaynağı baba. Anneler pasif, babalar gelse yanımıza, sorunlar daha kolay çözülür diye düşünüyorum. Kız öğrenciler babalarının kendilerini okuldan alacağı korkusu yaşıyorlar (ÖĞRT 3, K).

... Veli toplantılarına anne geliyor. Annelerin bazıları iyi Türkçe bilmiyor. Söylenenlerin bir kısmını anlamıyor. Ayrıca toplantıda kararlar alıyoruz o anda, peki tamam diyorlar ama kararlar uygulanmıyor. Çünkü anne kabul etse de babayı ikna edemediğimiz için başladığımız noktaya geri dönüyoruz (ÖĞRT 7, K).

... Öğrenci okulda öğrendiği kazandığı bilgiyi, davranışı ailede göremediği aile tarafından desteklenmediği için çocuk o davranışı kazanmıyor. Aileler anne baba olarak çocuğa ortam hazırlamadığı için çocuklar öğrendiklerini gerçekleştiremiyorlar. Temizlik, tuvalet, el yıkama alışkanlığı... Hayatı boyu yapması gereken davranışlar... Veli toplantısında bütün bunları tek tek anlatıyorum (ÖĞRT 8, K).

Bir öğretmen, göçle gelen ailelerde ciddi kültürel adaptasyon sorunu olduğunu ve ailelerin çocuklarını kontrol edemediklerini belirtmiştir.

... Çocuklar orada kapalı bir ortamda yetiştikleri için burada aileler çocukları kontrol demiyorlar. Çocuklar burada çok değişik ortamlara giriyorlar. Bazı insanların oyuncağı olabiliyorlar, kandırılabilirler. Dilovası'ndaki tinerci çocuklar mesela... Bununla birlikte iyi imkânlarla yaşayan yaşlılarını görüyorlar. Bu imkânlara bir anda kavuşma arzusu yaşıyorlar. Hırsızlık, uyuşturucu gibi suç içerikli fiillere meyilli hale gelebiliyorlar (ÖĞRT 5 ,E).

Öğretmenler velilerin eğitime karşı ilgisiz olduklarını, veli toplantılarına katılımlarının az olduğunu belirtmişlerdir.

...Veli toplantısına 12- 15 veli geliyor. Veliler önce ekmek sonra eğitim diyorlar. Hatta bir veli toplantıma hiçbir veli katılmadığı için tutanağı okul idaresi doldurdu. Okula gelen diğer velilerim de okulda yardım dağıtılacağı düşüncesinden dolayı geliyor “ÖĞRT 4, E).

... Sınıf mevcudu 48, öğrencilerini takip eden ilgilenen veli sayım ise 8 dir. 3.sınıf okutuyorum. Gelenlerin velileri duyarlı aile, sorunlu çocuğun velisi gelmiyor. Diğer velilerle sokakta karşılaşıyorum. İyi desem iyi deyip gidiyor. Kötü desem kötü deyip gidiyor. Evde dahi çocuğunu takip eden ilgilenen veli sayısı çok az. Veli toplantısına 10-15 veli geliyor (ÖĞRT 9, K).

... Toplantı yapıyoruz, çoğu gelmiyor, gelen de okulda yardım dağıtılacağını düşünerek geliyor, çocuğuyla, elli kişilik sınıfımda, çocuğuyla gerçekten ilgilenen üç beş velim var, diğerlerinin gezme amaçlı okula geldiğini düşünüyorum (ÖĞRT 6, E).

Öğretmenlerin, ailelerin eğitime bakış açısı ile ilgili ifadeleri bir bütün olarak ele alındığında, ailelerde çocuk sayısının fazla olması ve maddi zorlukların ailelerin eğitimi ikinci plana atmasına neden olduğu söylenebilir. Ailelerin çocuklarına karşı ilgisiz oldukları ve veli toplantılarına katılımlarının yeterli olmadığı gözlenmiştir. Ayrıca aileler çocuklarını kontrol edememekte ve iyi yönlendirmemektedirler.

4.2.3.3. Çalışan Çocuklar

Öğretmenler ailelerin, öğrencileri maddi katkı sağlamak amacıyla çalıştırdıklarını belirtmiştir.

... Öğrenciler mendil satıyor. Aileler çocuklarını eve katkıda bulunması adına çalıştırıyorlar. Bu da çocukların eğitimlerini olumsuz etkiliyor (ÖĞRT 4, E).

... Aileler çocuklarını para için çalıştırıyorlar. Kız öğrenciler çorap atölyelerinde çalışıyor. Erkek öğrenciler ise çok çeşitli işlerde çalışıyor. Böylece aileye katkı sağladıklarını düşünüyorlar. Okul dışı zamanlarda çalıştıkları için evde ders çalışmıyorlar. Ayrıca okuldayken de pek verimli olamıyorlar (ÖĞRT 5, E).

... Bence bölgenin en büyük sorunu işsizlik ve eğitimsizliktir. Aileler maddi açıdan zorluk çekiyor. Çocuklara ticari meta olarak bakıyorlar. Aileler çocuklarını çalışmaya zorluyor. Akşam para getirmesi için çocuk sokağa salmıyor (ÖĞRT 3, K).

... Öğrencilerin en önemli sorunu çalışmaya zorlanmaları. Sokakta mendil satan ve çalışanlar... Çocukları hep görüyorum. Okulda hep ezik olarak dolaşıyorlar, çocuk okuldayken bile kendilerini derslere veremiyor, çünkü aklı başka yerde. Öğrencilerde bilinçlendirme yönlendirme yok. Okula sorunlarla geliyor çocuklar (ÖĞRT 7, K).

... Anadolu' da evin geçimi erkeğe aittir. Köy yerinde erkek dururken kadının çalışması ayıp sayılır. Göç eden aile reisi yine aynı şekilde evini geçindirmek için iş arar ama hayatı boyunca toprak dışında başka bir işle ilgilenmediği için vasıfsızdır. Dolayısıyla sigortalı iyi bir işe giremez. Baba zamanla çevresinden etkilenerken karısını ev temizliğine, kızlarını tekstil atölyesine, erkek çocuklarını ise lahmacuncuya veya sokakta mendil satmaya gönderiyor. Aile bireyleri kazançlarını babaya veriyor. Baba çalışmadan evi geçindiriyor. Bütün aile çalışırken baba kahvede zaman geçiriyor (ÖĞRT 2, E).

... Öğrenci okul saatleri dışında çalıştığı için okulda konsantrasyon eksikliği oluyor. derslere kendini veremiyor. Yorgun geliyor çoğu zaman. bazılarının maddi durumu gerçekten kötü. Bir öğrencim vardı mesela ekmek alamadıkları için annesinin evde un ve suyla ekmek yaptığını söylemişti (ÖĞRT 10, K).

Öğretmenlerin dile getirdikleri çalışan çocuklar sorunu bir bütün olarak ele alındığında, ailelerin çocuklarını maddi kazanç elde etmek amacıyla bir işte çalıştırdıkları ve çalışan öğrencilerin okul hayatının olumsuz etkilendiği söylenebilir.

4.2.3.4. Öğrencilerde Görülen Sağlık Sorunları

Öğretmenler öğrencilerin yaşadığı sağlık sorunlarını şöyle ifade etmişlerdir:

... Göç etmiş aileler, çocuklarının sağlıklarına önem vermiyorlar, öğrencilerin gelişimi bence yetersiz fiziki yetersizlikleri var. İyi beslenemiyorlar okula aç geliyorlar. Bu durum dersteki dikkat ve ilgilerini etkiliyor. Aynı zamanda ailelerin çocuklarının sağlığına da önem verdiğini düşünmüyorum (ÖĞRT 6, E).

... Dilovası'nda hava kirliliği çok var. Fabrikalardan çıkan zehirli gazlar özellikle çocukların sağlığını olumsuz etkiliyor. Birkaç öğrencim kanser riskiyle baş başa ciğerlerinde leke tespit edildi. Zaten ailelerde iyi bakamıyor çocuklara. Buradaki çocukların iyi beslenemediklerini düşünüyorum (ÖĞRT 9, E).

Öğretmenlerin dile getirdiği sağlık sorunları bir bütün olarak ele alındığında, öğrencilerin yeterli ve dengeli beslenemediği, hava kirliliğinden olumsuz etkilendikleri

söylenbilir. Dilovası'ndaki fabrikalar her geçen gün insan sağlığını tehdit etmeye devam etmektedir. Şüphesiz bu durumdan en fazla etkilenen de yine çocuklar olmaktadır.

4.2.4. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre, Mesleksel Olarak Yaşadıkları Sorunlar

4.2.4.1. İş Doyumunun Düşmesi

İş doyumunun düşmesi ile ilgili öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

... Öğrenciler derslere karşı çok ilgisiz. Zaten bir kısmının defteri kalemi dahi yok. Ailede destek vermiyor öğrenciye. Okuması için yönlendirmiyor. Öğrencilerde istek göremeyince ben de belli bir süre sonra isteksizleşiyorum. Bazen okula gelmek bile istemiyorum (ÖĞRT 8, K).

... Bazen ümidimi kaybettiğim oluyor. Sonra kendimi toparlamaya çalışıyorum. Birkaç öğrencide gördüğüm gelişme ve ilerlemeler bana umut ışığı oluyor (ÖĞRT 3, K).

... Burada, merkezde çalışan öğretmenlerden daha çok yorulduğumu düşünüyorum. Birçok arkadaş tayin isteyip gidiyor. Burada kiralar ucuz, maddi durumum biraz daha düzelse ben de gitmeyi düşünüyorum (ÖĞRT 2, E).

... Buradaki velilerle iletişim çok zor, öğrencilerin motivasyonu düşük, şartlar dezavantajlı..bu yüzden bazen insan cidden bun alıyor. Bakıyorum öğretmenlerin bir kısmında yorulmuşluk, bıkkınlık var (ÖĞRT 4, E).

Öğretmenlerin görüşlerinden, göç bölgesinden çalışmanın öğretmenlerin iş doyumunu olumsuz etkilediği, öğretmenlerde yorgunluk ve bıkkınlık oluşturduğu söylenebilir.

4.2.4.2. Sınıf Yönetiminde Yaşanan Güçlükler

Araştırmaya katılan öğretmenler sınıf yönetiminde yaşana güçlükleri şöyle ifade etmişlerdir:

... Burada sınıflar kalabalık, 55- 60 kişi. Zaten öğrencilerin ilgi ve isteği de az. Ailelerinde onlara örnek olacak kimse yok. Dolayısıyla ders işlerken öğrenciyi etkinliklere katmakta güçlükler yaşıyoruz. Çoğunun aklında okuyup ta ne olacağız fikri var (ÖĞRT 7, K).

... Ben burada çalışan bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre sınıf yönetimi konusunda daha çok zorlandıklarını düşünüyorum. Bunun sebebi de öğrencilerin ailelerindeki bazı gelenek ve bakış açısından kaynaklandığını düşünüyorum. Bu öğrenciler genelde kırsal bölgelerden ve çoğu da doğudan göç etmiş ailelerden gelmektedir. Bu aileler ataerkil yapıya sahip olduklarından erkeklere verilen önem ve değer çok daha fazladır. Bayanlar ise ikinci sınıf konumundadır ve sözleri dinlenmez. Bu bakış açısına sahip bir ailede büyümüş çocuk bayan öğretmenleri dinlememekte ve ciddiye almamaktadır. Bu durum da sınıf yönetiminde ve öğretmen-öğrenci ilişkisinde sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır (ÖĞRT 5, E).

... Özellikle nöbetlerde çok zorlanıyorum. Çocuklar kavga ediyorlar, araya girmeye çalışıyorum, çok saygısız davranıyorlar (ÖĞRT 10, K).

Görüşme yapılan öğretmenlerin görüşlerine göre, öğrencilerin derslere ilgisiz olmasından dolayı öğretmenlerin sınıf yönetiminde güçlükler yaşadığı söylenebilir. Öğrencilerin kültürel bakış açılarından dolayı bayan öğretmenlerin sınıf yönetiminde zorlandıkları söylenebilir. Çünkü göçle gelen aileler kırsal kesimlerden gelmektedir. Bu ailelerde kadına ve kız çocuklarına değer verilmemektedir. Bu bakış açısıyla büyüyen çocukların bayan öğretmenleri ciddiye almadıkları söylenebilir.

4.2.4.3. Eğitim - Öğretim Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Araştırmaya katılan öğretmenler, eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir:

... Elimizde bir program var. Ama karşımızdaki öğrenci grubu heterojen bir yapıya sahip, kültürleri ve seviyeleri birbirinden çok farklı... Ortak bir dil bulmakta zorlandığım oluyor (ÖĞRT 6, E).

... Öğrencilerin seviye farkları çok fazla...4. sınıf okutuyorum ama toplamayı çıkarmayı sıfırdan anlatmak zorunda kalıyorum. Temel eksiği çok fazla var. Çocukların hazır bulunuşluk düzeyleri çok geri (ÖĞRT 7, K).

... Öğrencilerin kendini ifade düzeyleri çok sınırlı. Şimdiki programda etkinlikler hep kendini ifadeye dayalı..dolayısıyla sınıf içi etkinliklerde çok zorlanıyorlar (ÖĞRT 2, E).

... Bence buradaki ailelerde bir kişinin sözü geçiyor (o da genelde baba oluyor). Çocuğuyla konuşma, onu dinleme ve fikirlerine saygı gösterme yok. Bu durum da tek tip birey yetişmesine neden oluyor. Derste bakıyorum herkes birbirinin aynı resmi yapıyor. Üretkenlik yok, kendini ifade yok (ÖĞRT 1, K).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin dile getirdikleri eğitim öğretim sürecinde yaşanan sorunlar bir bütün olarak ele alındığında, öğretmenlerin çok kültürlü ortamda eğitim verme ve sınıflarda seviye farklarının çok fazla olması gibi konularda sıkıntılar yaşadıkları söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin kendini ifade düzeylerinin düşük olmasının ve üretken olmamalarının başarılarını düşürdüğü söylenebilir.

4.3. Yönetici Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

4.3.1. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Velilerle ve Öğretmenlerle Yaşadıkları Sorunlar

4.3.1.1. Velilerin Eğitim Düzeyinin Düşük Olması

Araştırma bulgularına göre yöneticilerin büyük çoğunluğu, velilerin genelinin eğitim seviyesini düşük olduğunu ya da eğitimini tamamlayamamış bireyler olduğunu belirtmiştir.

... Bulduğumuz bölgede velilerin eğitim düzeyi yok denecek kadar azdır. Töre ve geleneklerini kıramıyorlar. Bu durumda velilerle iletişimimiz zor bir hal alıyor. Onlara bir şeyler anlatırken zorlanıyoruz. Eğitimsiz oldukları için eğitime bakış açıları da dar. Aileler çocuklarına karşı ilgisiz. Velilerin eğitim düzeyleri düşük olduğu için çocukların önlerinde örnek olabilecek kimse yok (YÖN 1, E).

... Çocuklar burada biraz yabani kalıyor göçten dolayı. Ailelerin eğitim düzeyi düşük olduğu için çocukların hiç görüşünü almıyorlar. Ev değiştirirken ya da memleketlerinden buraya gelirken çocuğa fikri sorulmuyor. Çocuğun bundan etkilenip etkilenmeyeceği düşünülüyor. Halbuki öğrenci bu durumdan çok

ciddi etkileniyor. Bizdeki çocukların büyük bir kısmı doğudan ve Karadeniz'den göçle gelmiş çocuklar. Buradaki velilerin %85 i eğitimini tamamlayamamıştır (YÖN 2, E).

... Veliler eğitimin gerekli olduğuna inanmıyorlar. Bunun sebeplerinden biri eğitim düzeyinin düşük olması. Veli toplantılarına genelde anneler katılıyor. Babalar genelde sabahtan akşama kadar çalışıyorlar bu yüzden okula gelmiyorlar. Veli toplantılarına gelme işi anneye düşüyor. Anneler ilk zamanlar okula gelmiyorlar. Bunun sebeplerinden biri, bayanlar genelde köyden geldiği için erkeklerle konuşmuyorlar. Dolayısıyla veli ile iletişim kuramıyoruz. Sonrada çevreye alışıyorlar yavaş yavaş gelmeye başlıyorlar. Ama annelerin çoğu okuma yazma bilmiyor hatta aralarında Türkçe konuşamayanlar dahi var. Böylece diyalog eksikliği oluyor. Veli ile diyalog kuramıyoruz (YÖN 3, E).

Yöneticiyle makamında görüşme yaptığım sırada, Türkçesi zor anlaşılan, orta yaşlarda, erkek bir veli içeri girdi. Velilerin eğitim düzeyi ile ilgili fikir oluşturması için aralarında geçen konuşmayı da burada almayı uygun buldum.

... Çocuk bu kağıdı akşam getirdi bana verdi hocam bi yere götürecekmışiz herhalde... Bir rahatsızlığı mı var çocuğun? Neden yani buraya götüreceğim? (Tepkili, vurgulu) (V, E).

... Hayır rahatsızlığı falan var diye göndermedik biz bunu... Öğretmeni kimdi çocuğun? Şimdi eğitim öğretim ortamını o takip ediyor, çocuğun dersine o giriyor. Sizin çocuğunuzda bir eksiklik bulmuştur yani algılamada, eğitim öğretim anlamında (YÖN 2, E).

... Şimdi hocam bunun annesi 8 ay önce bir ameliyat geçirdi, büyük bir ameliyat geçirdi. Çocuk buna üzüldü, içine attı ondan olmuştur yani (V, E).

... Bakın bu sizin çocuğunuza damga vurmak gibi bir şey değil, teşekkür etmeniz lazım şu anlamda, öğretmen sizin çocuğunuzla ilgileniyor bire bir. Bir eksiklik görmüş ki, böyle bir araştırma yapmak için, yani bundan bir ücret alınmıyor, bir damga, bir etiket vurulmuyor. Orada profesyoneller var. Rehberlik araştırma merkezi dediğimiz bir yer, çocuklarımızın psikolojik sorunları ile ilgili araştırma yapılıyor. Eğer öğrenme ile ilgili bir problemleri

varsa çocuklara test yapıyorlar, soru soruyorlar. Bir problemi varsa tespit ediyorlar. Bizimde eğitim öğretimde çocuğunuza daha olumlu yaklaşabilmek için sorunları gidermek için problem varsa eğer bu problemlere ilişkin verilere ihtiyacımız var. Sizden bu yüzden götürmenizi istiyoruz (YÖN 2, E).

... Ya bu çocuk dediğim gibi annesinden dolayı üzüntü içinde (V, E)...

... Bakın siz bu çocuğu götürüp götürmemekte serbestsiniz (YÖN 2, E).

... ya götüreceğim yarın sabah bakalım....nasıl olacak (V, E).

... Yenge hanıma da açıkladım bunu sabah. Bazı velilerimiz bunu yanlış anlıyor. Bunun zekâ geriliğiyle bir alakası yok. Bazı çocuklar çok ufak bir sebepten dolayı, bizim bilemediğimiz bir sebepten dolayı sınıfta öğrenmede problem yaşıyor. Öğretmen çok iyi bir öğretmen ki bunu tespit etmiş, böyle bir form doldurmuş, randevu almış ki randevu almak ta çok problem çünkü Gebze de 128 tane okul var. Ben sizin yerinizde olsam sabah ilk iş götürürüm. Orada size ufak tefek sorular soracaktır. Sana bana anlatmadığı problemler olabilir çocuğun. Benim çocuğum da olsa bende götürürüm, tereddütsüz götürürüm. Bunun bir sakıncası yok yani. Orada bu işin uzmanları vardır bu konuda eğitim alan uzmanlar vardır... Emin olun bunun faydasını görürsünüz yani (YÖN 2, E).

... Ben kendim de beş altı sene doktorların yanında çalıştım hocam. Çocuk doktorlarının yanında (V, E)...

... Bunlar bi defa doktor değil, bunlar eğitim uzmanı rehberlik araştırma konusunda uzman olan kişiler. Yani çocuğunuzun bir sakatlığından filan göndermiyoruz yanlış anlamayın (YÖN 2, E).

...Bir yıldır işsizim hocam, iş peşindeyim bakalım, bu arada hanım ameliyat oldu, annemde siroz çıktı... Baya sıkıntı içine girdik. Çocuklar etkilendi tabi evde sıkıntıyı stresi de görünce (V, E).

... Şimdi burada velilerimizin sıkıntıları var genelde. bizim elimizden geldiği kadar sıkıntıları çocuklara yansıtmamamız gerek. Çünkü onlar bizim kadar olgun değiller. Elinizden geldiği kadar yansıtılmaya çalışırsanız, onlar bizim

miraslarımız evlatlarımız. Bak bende doğuluyum, bizde kalabalık evde büyüdük, gelenekler gereği çocuklar pek dıştan sevilmezdi. Sevgi yoksunu büyüdük yani, ama ben bunun yokluğunu çektiğim için kendi çocuklarımı öyle büyütmemeye gayret ediyorum. Bir yerde dur demek lazım. Sıkıntılarınızı çocuklara pek belli etmeyin, onlara sevgi gösterin (YÖN 2, E).

... Sıkıntılar ister istemez yansıyor çocuklara neyse... Yarın götüreyim o zaman ben sabah öylemi hocam (V, E)?

... Tabi saatini yazmıştır öğretmen. Orada ilgilenirler zaten (YÖN 2, E).

... Peki hocam yarın götüreyim sağolasın (V, E).

Yöneticilerin görüşlerine göre, velilerin eğitim düzeyinin düşük olduğu ve eğitimi tamamlayamamış bireyler olduğu söylenebilir. Veli toplantılarına babalar çalıştığı için genelde anneler gelmektedir. Bayanlar köyden geldikleri için erkeklerle konuşmaya çekinebiliyorlar. Bununla birlikte bir kısmının okuma yazma bilmemesinin hatta Türkçe konuşamamasının diyalog sorunlarının oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

4.3.1.2. Velilerin Çevreye Uyum Problemleri

Araştırma bulgularına göre yöneticilerin büyük çoğunluğu, velilerin genelinin çevreye uyum sağlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir. Gerekli uyumun sağlanabilmesi için birkaç nesil bu bölgede yaşamaları gerekmektedir.

... Buraya göç ile gelen insanlar buraya uyum göstermiyor. Geldikleri yerdeki alışkanlıklarını aynen devam ettiriyorlar. Bazı gelenek ve göreneklerini halen devam ettiriyorlar. Törelerinden kopamıyorlar. Örneğin Berdel gibi töreler halen uygulanıyor. Hatta bir öğrencimi berdel karşılığı 7. sınıfta okuldan alıp evlendirmeye kalktılar. (YÖN 4, E)

... Köylerinden buraya gelen insanlar buraya her şeyleriyle göçüyor (gelenek-görenek, tuvalet kültürü, hayvanları vb.) aynen oradaki gibi yaşamaya çalışıyorlar. Bu da insanlar arasında çatışmaya neden oluyor. Ayrıca bu durum çocukları da olumsuz etkiliyor. Onlarda okul kurallarına uymakta direniyorlar (YÖN 1, E).

... Değişik kültürlerden ailelerin bir arada yaşaması sorun oluşturabiliyor. Her şehirde bir şehir kültürü vardır. Ne bileyim bi Kayserililerin bir yaşam tarzı vardır. Ya da her şehrin kendine ait bir yaşam biçimi vardır. Burada her taraftan insanlar olduğu için burada şehir kültürü olmamasının dezavantajlarını görüyoruz. Yani yazılı olmayan kuralların olmaması insanları etkiliyor (YÖN 2, E).

Yöneticilerin dile getirdiği uyum problemleri bir bütün olarak ele alındığında, velilerin eski alışkanlıklarını sürdürdükleri, değişime direndikleri ve çocukların da bu alışkanlıkları okula taşıdığı bu nedenle okulda disiplin ve düzen sorunları ortaya çıktığı söylenebilir.

4.3.1.3. Ailelerin Çocukları Maddi Bir Araç Olarak Görmesi

Araştırmaya katılan yöneticiler, velilerin maddi kazanç elde etmek amacıyla çocuklarını bir işte çalıştırdıklarını belirtmişlerdir.

... Aileler ekonomik olarak çok zayıflar. Buraya iş bulma ümidiyle gelmişler ama işsizlik oranı da oldukça yüksek. Eğitime bakış açıları dar, öğrencilerin geleceğini düşünmüyorlar. Kısa vadeli hesaplar peşindeler. Bu amaçla kız çocuklarını genelde çorapçıda çalıştırıyorlar. Üstelik az bir para karşılığı... Erkek çocuklarda genelde mendil satıyor. Farklı işlerde çalışanlarda var.(YÖN 1, E).

... Doğu insanı biraz tembel olur. evde oturmayı sever, çocuklarını ekonomik sömürge olarak kullanmayı sever. Kız çocukları çorapçıda çalışıyor. Devamsızlık nedeni de çorapçıda çalışmak. Ferdi olarak bir şey yapılamıyor. Okul saatleri dışında da çalışmaya gidiyorlar. Okul biter bitmez çorap atölyesine gidiyor çocuk. Bu çocuklardan ne beklenebilir ki... Sabah erkenden kalk okula gel sonra akşamın bi saatine kadar atölyede çalış... Bu insanların geçim kaygısı var bu yüzden çocuklarını çalıştırıyorlar. Dolayısıyla eğitim ikinci plana kayıyor (YÖN 2, E).

Yöneticiler çalışan çocukların okula yorgun geldiklerini ve devamsızlık yaptıklarını belirtmişlerdir.

...Burada öğrenciler aileleri tarafından çalıştırılmaktadır. Ben dışarıda mendil satarken görüyorum öğrenciyi. Beni görünce utanıyor. Dışarıda çalışan öğrencilerimizin devamsızlık sorunu çok olmaktadır (YÖN 3, E).

Yöneticilerin görüşlerine göre, öğrencilerin aileleri tarafından bir işte çalıştırıldığı ve çalışan öğrencilerin bu nedenle devamsızlık yaptığı ve okuldaki veriminin düştüğü söylenebilir.

4.3.1.4. Öğretmenlerin Sık Tayin İstemeleri

Yöneticiler, öğretmenlerin bu bölgedeki okullarda kalmak istemediklerini belirtmişlerdir.

... Öğretmenler burada çalışmak istemiyorlar. Buradaki bazı dezavantajlar onları yıldırıyor. Kendilerini bu okulda geçici olarak görüyorlar. Bu düşüncenin verimi azalttığını düşünüyorum. (YÖN 1, E).

... Öğretmenler burayı sürgün yeri gibi görüyorlar. Buraya sürgün edildiklerini düşünüyorlar. Burası zaten sorunları olan bir yer. Öğretmenler de böyle düşünüp bize yardımcı olmayınca sorunlar büyüyor (YÖN 2, E).

Yöneticilerin görüşlerine göre; öğretmenlerin çoğu okul çevresinde ikamet etmek istememektedir. Yaklaşık 50 dk uzaklıkta merkezde ikamet etmeyi tercih etmektedirler.

... Öğretmenlerin bu bölgede ikamet etmemesi sorunları arttırıyor. Burada ikamet eden öğretmenlerin veli ile diyalogları daha iyi. Bu öğretmenleri veli psikolojik olarak kabul ediyor, dışarıdan geleni kabul etmiyor (YÖN 3, E).

Yöneticilerin dile getirdiği öğretmenlerin sık tayin istemesi ile ilgili görüşler bir bütün olarak ele alındığında, öğretmenlerin bu okullarda kalmak istemedikleri, kendilerini burada geçici gördüklerini bu nedenle öğretmenlerin performanslarının düştüğü söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin Dilovası'nda ikamet etmemelerinin, öğretmenlerin veli ve öğrenci ile etkileşimini olumsuz olarak etkilediğinden sorunların çözümünü daha da çıkmaza soktuğu söylenebilir.

4.3.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Yöneticilerin Yönetim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

4.3.2.1. Nakil Öğrencilerin Çok Olması

... Nakil öğrencilerin çok olması işlerimizi yavaşlatıyor. Burada sürekli bir hareketlilik var. Bazen evrak işlerinde karışıklıklar çıkıyor. Göçle gelmiş çok öğrenci var (YÖN 2, E).

... Bazı çocukların nüfus cüzdanları yok. Köyden yeni gelmişler. Nüfus cüzdanları çıkınca kayıt yapabiliyoruz. Yaşı büyük ama okula yazılmamış daha önce..mecburen birinci sınıftan başlıyor. Bazı öğrenciler de köyde okula gitmiş ama ara vermiş vb. nakil öğrenci çok fazla var. Nakil öğrencilerin fazla olması işleri yavaşlatabiliyor (YÖN 3, E).

Yöneticilerin görüşlerine göre, okullarındaki nakil öğrencinin çok fazla olduğu bu durumun ek bir yük getirdiği söylenebilir.

4.3.2.2. Disiplin Sorunları

Yöneticiler, göç eden öğrencilerin disiplin ve okul kuralları ile ilgili sorunları olduğunu belirtmiştir.

...Öğrenciler anne babalarından gördükleri gelenekleri okulda ve sınıfa devam ettiriyorlar. Sınıfta kendi hemşerisini tutuyorlar. Çeteleşme ve gruplaşmalar meydana geliyor. Okulda kavgalar oluyor. Disiplin sorunları başlıyor (YÖN 5, E).

...Çocuklar kırsal kesimden geldiği için elektrik su tasarrufu bilmiyorlar. Mesela lavabolara sabun koyduk kaç kere ama koyduktan iki saat sonra bakıyoruz hepsi bitmiş. Sınıfların kapısı sık sık kırılıyor. Yapan usta bile şaşırıyor, ben böyle şey görmedim diyor (YÖN 1, E).

Yöneticilerin görüşlerine göre, öğrencilerin okul kurallarına uymakta zorlandıkları söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada göç olgusuna bağlı olarak ilköğretim okullarında yaşanan sorunlar nitel desenli olarak araştırılmıştır. Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, çözümlenmelerden ortaya çıkan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Nitel araştırmanın doğası gereği genelleme yapılmamakla birlikte göç etmiş öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve bu öğrencilerin okudukları okulların öğretmen ve yöneticilerinin yaşadıkları sorunlar; öğrenci, öğretmen ve yöneticilerle görüşmeler yapılarak ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmamızın bulgularında öğrencilerin yaşadıkları yerleri güvenli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler hırsızlık, gasp ve çeteleşme gibi suçlar karşısında kendilerini çaresiz hissetmektedirler.

Korku ortamı, kişilerin gücünü esas alarak, güçlünün güçsüzü korkuttuğu, ezdiği bir yaşam tarzı oluşturmaktadır. Huzur ortamında ise gerçeğe saygı, hakkaniyet, kişisel bütünlük, hizmet ve sevgi gibi insan ilişkilerine yön veren temel değerler vardır; herkesin bu temel değerlere uyduğu bir yaşam tarzı hâkimdir (Cüceloğlu, 2004).

Öğrenciler bir korku ortamında yaşamaktadırlar. Yaşadıkları yerin güvenli olmadığını savunmaktadırlar. Öğrenciler kendilerini güvende hissetmedikleri için çeteleşme ve kavga etme eğilimi göstermektedirler ve kendilerini bir guruba ait hissetme ihtiyacı duymaktadırlar. Okulda şiddetle karşı karşıya gelen çocuk yalnız başına kendini savunamayınca kendini en yakın gördüğü guruba dahil olmaktadır. Bu guruplarda yer alan öğrencilerin derslere ilgisi azalmakta, okulda disiplin sorunları oluşmaya başlamaktadır.

Araştırma bulgularına göre göçle gelen öğrenciler ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Öğrenciler farkı kültür ve bölgeden gelen, aynı sınıftan arkadaşları tarafından ötekileştirilmekte, bölgesel ve kentsel ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Öğrenciler birbirlerini aşağılamak için birbirlerinin etnik kökeni ile dalga geçmektedirler. Bölgesel ayrımlıklar okul bahçesindeki ilişkilerde, kurulan oyun takımlarında gözlenmektedir.

Araştırma bulgularına göre görüşme yapılan öğrenciler dil ve ifade konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, güzel konuşamadıklarını bu yüzden kendileriyle dalga geçildiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler etkinliklere katılmak istememektedirler. Geldikleri yörenin şivesini ilk yıllarda değiştirmekte zorlanan çocuklar sınıf ortamında alay konusu olmaktadır. Çocuğun kendini yetersiz hissetmesi, kendine suçluluk duygusu yüklenmesine neden olmaktadır. Bu durum öğrenci başarısında engel teşkil etmektedir.

Öğrenciler dil sorunu yaşadıkları için kendilerini ifade etmekte zorlanmaktadır. Kendini iyi ifade edemeyen öğrenciler ise çevreleriyle iletişim sorunları yaşamaktadır. Bu sorunlar öğrencilerin kendilerini sosyal hayattan ve derslerden soyutlamalarına neden olabilmektedir.

Görüşmeye katılan bazı öğrenciler, ailelerinin evde Türkçe konuşmadıklarını, annelerinin Türkçe bilmediklerini ve evde derslerine yardımcı olabilecek kimsenin olmadığını belirtmişlerdir. Evde başka bir dil kullanılması çocukta dil gelişimini olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin Türkçeyi yeterince iyi anlamamasına ve konuşamamasına neden olmaktadır.

Aile ile okul başarısı arasındaki bağlantıyı çok etkileyen bir faktör de ailelerin, çocukların ders çalışmasına, ev ödevlerini hazırlamasına yardım edip etmemeleri, sordukları sorulara cevap verip vermemeleridir. Burada eğitim ve kültür düzeyi düşük işçi ailelerinin çocuklarına hemen hiç yardım edememeleri ile anne-babası memur, öğretmen ve öğretim üyesi olanların çocuklarının okul çalışmalarına yardım etmeleri, okul başarıları bakımından çocuklar arasında büyük farklar yaratmaktadırlar(Ergün, 2000)

Araştırmaya katılan öğrenciler okula alışmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Okula geç başlayan öğrencilerin okula uyum sağlamaları zaman almaktadır. Görüşme yapılan öğrencilerin içinde 15 yaşında 4. sınıf öğrencisi ve 11 yaşında 1. sınıf öğrencisi bulunmaktadır. Göç nedeniyle öğrencilerin eğitimleri yarıda kalmaktadır.

Uyum zorluğu yaşayan öğrenciler tekrar köyüne dönmek istemektedir. Bu da öğrencinin yaşadığı ortam tarafından kabul edilmediğini ve kendisinin de ortamı beğenmediği, çünkü ortama uyum sağlayamadığını göstermektedir. Köylerine dönmek

isteyen öğrencilerin yanı sıra, bazı öğrenciler buradaki eğitim imkânlarının köydeki imkânlardan daha iyi olduğunu ve buranın eğitimleri için daha iyi olacağını düşünmektedirler.

Igoa'ya göre, öğretmenler göçle gelmiş öğrencilere, kendilerini güvende ve kabul edilmiş hissedecekleri sıcak ve özverili bir sınıf ortamı sunmak zorundadırlar. Bu kültür etkileşimi sürecinde çocuğun kültürel, akademik ve psikolojik tüm boyutları sınıf ile bütünleştirilmelidir (Igoa, 1996).

Araştırma bulgularına göre, göçle gelen öğrenciler akran gurupları içinde dışlanmışlık ve öteki olma durumu yaşamaktadır. Bu durum kendi bulunduğu hali sevmeme ve özgüven kırıklığına yol açmaktadır. Oyunlardaki ürkek duruş, öğrencinin, daha önce o oyunu iyi oynayan ve iyi bilen öğrenciler tarafından oyuna alınmamasına neden olduğu ve öğrenciyi yalnızlığa ittiği söylenebilir.

Göçle gelen öğrenciler arkadaşları tarafından alaya alındıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler kılık kıyafetlerinden, fiziksel özelliklerinden ve konuşma tarzlarından dolayı alaya maruz kalmaktadırlar. Arkadaşları tarafından kabul edilmeyen çocuk okuldaki sosyal yaşamında öğrenme ve uyum problemleri yaşamaktadır. Görüşme yapılan öğrenciler, kendi düşüncesine başkalarının güleceğine ve 'aptal' yerine konulacağına inanmaktadır. Öğrenci, kendilerini sınıfta rahat hissetmemekte, strese girmekte ve görüşlerini rahatça dile getirememekte, öğrenmekte güçlük çekmektedir. Dersleri iyi anlayamayan öğrencinin başarısı düşebilmekte ve kendine güveni azalabilmektedir.

Öğrenciler akranlarının kavgacı olduğunu, küfür ettiğini ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirtmişlerdir. Şiddet ile ilgili bulgulardan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin kavgaya ve küfre eğilimli oldukları ve aralarındaki sorunlarını kavga ederek çözmeye çalıştıkları söylenebilir.

Ailelerin eğitime bakış açısı ile ilgili bulgular değerlendirildiğinde ailelerin genelinin çocuklarını okutmayı düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Aileler için eğitim ikinci planda kalmaktadır. Ailelerin birçoğu öncelikli ihtiyaçları olan barınma ve beslenme ihtiyaçlarını zor karşılamaktadırlar.

Öğrenciler aile içi şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Küçük yaşta şiddete maruz kalan öğrenciler şiddeti içselleştirmektedirler, dolayısıyla dayak yer kurtulurum anlayışıyla hareket etmektedirler.

Öğretmenin, çocuklardan istedikleri dersle ilgili materyalleri, aile maddi olarak temin etmemektedir. Aileler, maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocukların öncelikli eğitim hakkını geri plana itmektedir. Çocuklarla yapılan görüşmelerde aile ile öğretmen arasında kaldıkları ortaya çıkmıştır. Ailenin sosyoekonomik şartları aile hayatının ruh sağlığını etkilediği gibi çocuğun kişiliğini de etkiler.

Arzularına doyum bulamayan veya somut olarak açlığa ve kötü hayat şartlarına mahkûm olan çocuklarda yoğun bir endişe görülür. Bu kişiliğinde derin izler bırakır ve çocukta sürekli bir güvensizlik hâli oluşturur (Kağıtçıbaşı, 1988).

Çocuklar aileleri tarafından istemedikleri halde sağlıklı ortamlarda küçük yaşta çalıştırılmaktadır. Çalışan öğrenciler okula yorgun gelmektedirler. Bu durum öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir.

Uyarıcı bakımından sınırlı ve sağlıklı bir çevrede çalışan çocuk, tekdüze, rutin işleri uzun saatler boyunca yapmak durumunda kaldığından kazanacağı yaşantılar da sınırlı kalmaktadır. Sonuçta tüm öğrenmelerin temelini teşkil eden anadilini etkili olarak kullanma, okuduğunu anlama, sayısal işlemlerde yeterlik uzamsal yetenek (mekânda-konum) vb. yeterlikler bakımından sınırlı kalan çocuğun gelecekteki öğrenmelerinde başarısız olma olasılığı yüksek olmaktadır (Senemoğlu, 2001).

Öğrenciler çevrelerinde oynayabilecekleri oyun alanları olmadığını belirtmişlerdir. Oyun alanlarının olmaması öğrencilerin sosyalleşmesini olumsuz etkilemektedir.

Öğrenciler okula aç gelmektedirler, yeterli ve dengeli beslenememektedirler. Bu durum öğrencilerin hem sağlık sorunu yaşamasını hem de öğrenme güçlüğü yaşamasına neden olmaktadır.

Öğretmenler göçle gelen öğrencilerin dil sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Göçle gelen öğrenciler öğretmenlerinin söylediklerini anlamamaktadır. Dolayısıyla derslerde anlatılanları da tam olarak anlamaktadırlar. Dil konusunda yaşanan güçlükler öğrencilerin okuma yazma öğrenmesini geciktirmektedir. Bu durum öğrencinin diğer

derslerden de geri kalmasına neden olmaktadır. Geri kalan öğrencinin kendine olan güveni de azalmaktadır. Öğrencilerin kelime hazinelerinin zayıf olması da dersleri anlamamalarına ve başarılarının düşmesine neden olmaktadır.

Öğrencilerin Türkçe'yi geç öğreniyor olması, konuşma kalıplarının farklılığı öğretmenleriyle iletişim kurmalarını zorlaştırmaktadır. Dil konusunda yaşanan güçlükler öğrencileri içine kapanık yapmaktadır. Öğrenciler sorunlarına öğretmenleriyle paylaşmaya çekinmektedir. Öğrencilerde üretkenlik ve kendini ifade olmadığı için öğrenciler başarısız olmaktadır.

Öğretmenler göçle gelen öğrencilerin okula uyum sağlamakta zorlandıklarını belirtmiştir. Öğretmenler buraya uyum sağlayamayan öğrencilerin çeşitli psikolojik sıkıntılar yaşadıklarını belirtmiştir. İçeride kapanıklık ya da saldırganlık, çocuklarda görülen uyum sorunlarına örnektir. Öğrencilerin yaşadığı bu uyum sorunu da başarılarını düşürmektedir.

Öğretmenler, öğrencilerin farklı kültürel özelliklerinden dolayı dışlanma ve etiketlenme davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğrencileri olumsuz etkilemektedir ve incinmelerine neden olmaktadır.

Öğretmenler, öğrencilerin birbirleriyle şiddet içerikli oyunlar oynadıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler arasında genelde kendi memleketinden olan arkadaşlarıyla çeteleşmeye varabilen gruplaşmalar görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenler, öğrencilerin ailelerinde de şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddete maruz kalan öğrenciler korkak ve sinik davranışlar göstermektedir. Ayrıca öğrenme güçlüğü çekmektedirler.

Öğretmenlere göre, veliler çocuklarının eğitimine karşı çok ilgisiz bir tavır içindedirler. Veli toplantılarına katılan veli sayısı çok az olmaktadır. Katılan velilerin ise hemen hemen hepsi bayandır. Göç eden ailelerde son kararı genelde babalar vermektedir. Dolayısıyla veli toplantılarına annelerin katılması sorunların çözümüne katkı sağlamamaktadır. Sorunlar öğretmen ile anne arasında konuşulmakta, çözüm üzerine yollar aranmakta ama işin içerisinde baba olmadığı için çözüme yönelik alınan kararlar uygulanamamaktadır. Görüşmeye katılan bazı öğretmenler, göç eden ailelerde

annelerin Türkçeyi iyi bilmemesinden dolayı velileriyle iletişim sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler, göçle gelen kız öğrencilerinden bazılarının ilköğretim sonrasında ve hatta ilköğretim 5. sınıftan sonra babaları tarafından okuldan alınacağı endişesi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aileler kız çocuklarını okutmak istememektedirler. Göç edip geldikleri yerlerdeki sosyal kültürlerini burada da yaşamak istemektedirler.

Öğretmenler, öğrencilerin de ifade ettiği gibi, öğrencilerinin aile bütçesine katkı sağlaması amacıyla küçük yaşta çalıştırıldıklarını belirtmişlerdir. Çocukların çalıştıkları işler genelde sağlıksız, güvenli olmayan, sigortasız işlerdir. Çalışan çocuklar okula yorgun gelmekte ve çok fazla devamsızlık yapmaktadırlar. Bu nedenle derslerdeki başarıları düşmektedir.

Öğretmenler, öğrencilerin sık sık sağlık sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aileler, öğrencilerin sağlık sorunlarına karşı ilgisizdirler. Ayrıca Dilovası'ndaki fabrikaların ciddi boyutlarda hava kirliliği oluşturması, öğrencilerin sağlıklarını tehdit etmektedir. Öğrencilerin sağlık sorunlarının nedenlerinden biri de yetersiz ve sağlıksız beslenmedir.

Göç bölgesinde çalışan öğretmenlerin yaşanan sorunlardan dolayı iş doyumunu düşmekte ve öğretmenlerin isteksiz oldukları görülmektedir. Göç bölgesinde çalışan öğretmen, sorunların çözümünde okul yönetimince destek ve sahiplenme görmediğini düşünmektedir. Bu düşünceden dolayı öğretmenler bir an önce tayin isteyip gitmektedir. Burada kalan öğretmenlerin, gitmeme sebepleri ise Dilovası'nda kiralara ucuz olması gibi ekonomik nedenlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğrencilerin derslere ilgisiz olmasından dolayı sınıf yönetiminde zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bayan öğretmenler sınıf yönetiminde daha fazla zorlanmaktadır. Çünkü göçle gelen aileler kırsal kesimlerden gelmektedir. Bu ailelerde kadına ve kız çocuklarına değer verilmemektedir. Bu bakış açısıyla büyüyen çocuk bayan öğretmenleri ciddiye almamaktadır.

Görüşme yapılan öğretmenler, çok kültürlü ortamda eğitim verme ve sınıflarda seviye farklarının çok fazla olması gibi konularda sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yeni programda yer alan etkinlikler öğrencilerin kendini ifade ve katılımını gerektiren

etkinliklerdir. Bu nedenle öğrencilerin kendini ifade düzeylerinin düşük olması ve üretken olmamaları başarılarını düşüren bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yöneticiler, velilerin eğitim düzeyinin düşük olduğu ve eğitimini tamamlayamamış bireyler olduğunu belirtmişlerdir. Veli toplantılarına babalar çalıştığı için genelde anneler gelmektedir. Bayanlar köyden geldikleri için erkeklerle konuşmaya çekinebiliyorlar. Bununla birlikte bir kısmının okuma yazma bilmemesi hatta Türkçe konuşamaması diyalog sorunlarının oluşmasına neden olmaktadır. Velilerin eğitim düzeyi düşük olduğundan öğrencilerin ailelerinde onlara örnek olabilecek bireyler bulunmamaktadır. Bu durum öğrencilerin derslere ilgisini azaltan bir etken olmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticiler, velilerin eski alışkanlıklarını sürdürdüklerini ve çevreye uyum sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Göçle gelen aileler değişime direnmektedir. Çocuklar da ailelerinden olumsuz etkilenmekte ve ailelerindeki alışkanlıkları okula taşımaktadırlar. Bu nedenle okulda disiplin ve düzen sorunları ortaya çıkmaktadır.

Yöneticilerin görüşlerine göre, öğrenciler aileleri tarafından bir işte çalıştırılmaktadır. Çalışan çocuklar okula devamsızlık yapmaktadır. Çalışan çocuklar okuldan soğumakta ve okuldaki verimleri düşmektedir.

Araştırmaya katılan yöneticiler, öğretmenlerin bu bölgedeki okullarda kalmak istemediklerini belirtmiştir. Öğretmenler kendilerini burada geçici görmektedirler bu nedenle öğretmenlerin performansları düşmektedir.

Araştırmaya katılan yöneticiler, okullarına nakil gelen öğrenci sayısının çok fazla olduğunu bu durumun idari işleri yavaşlattığını belirtmişlerdir.

Öneriler

Dilovası beldesindeki ilköğretim okullarındaki öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşlerine göre ortaya çıkan sorunların belirlenmesine çalışıldığı bu araştırmanın bulgularına göre sorunların çözümüne yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- ◆ Öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissedebilmeleri için güvenlik sorununa çözüm getirilmeli, bunun yanında öğrencilerin rahatça oyun oynayabileceği alanlar ve kendilerini geliştirebilecekleri sosyal tesisler, kütüphane v.b yapılmalıdır.
- ◆ Öğrencilerin sosyalleşmesinde aileden kaynaklanan dezavantajlar, güvenilir resmi ve özel aracı kurumlarla desteklenerek ortadan kaldırılmalıdır.
- ◆ Göç bölgesinde bulunan okullarda rehber öğretmenler göçle gelen ve risk altında bulunan öğrencilerin gelişimlerini düzenli ve yakından takip etmelidir. Çeteleşme ve suça yönelimi olan çocuklar tespit edilip yönlendirilmelidir. Bu çocukların çevreye uyumlarında okul yönetimi destekleyici bir tavır içinde olmalıdır.
- ◆ Öğretmenler için sosyal merkezler açılmalı ve şartlar daha cazip hale getirilmelidir.
- ◆ Öğretmenlere kültür okuryazarlığı konusunda seminer verilmelidir.
- ◆ Kız çocuklarının/kadınların eğitim almaları ve meslek edinmeleri sağlanmalıdır. Bu bölgedeki kadınların çoğu köylerden göç ettiği için okuma yazma bilmemektedir. Bu yüzden okuma-yazma kursları açılıp katılım özendirilmelidir.
- ◆ Göç genel bir sorun olmakla birlikte, göç eden ailelerin çocuklarının diğerlerine göre daha fazla ilgiye ihtiyaçları olduğu için sınıf mevcutları gözden geçirilerek daha uygun hale getirilmelidir.
- ◆ Göç den öğrencilerin dil konusunda yaşadıkları zorlukları azaltmak ve ortadan kaldırmak amacıyla bu öğrencilere yönelik Türkçe kursları açılmalı, öğrencilerin kendini ifade ve iletişim konularında yaşadıkları sıkıntıları azaltmak için severek katılacakları sosyal etkinlikler düzenlenmelidir.
- ◆ Küçük yaşta çalıştırılan çocukların çalıştırılmamaları için gerekli yasal önlemler alınmalıdır. Çalışan çocukların okula devamsızlık yapmaları ve okuldan ayrılmaları önlenmelidir.
- ◆ Göç bölgesinde bulunan okullarda baş gösteren disiplin sorunlarının çözümünde aileyle temasa geçilmeli ve gerekirse rehberlik araştırma merkezinden yardım alarak işbirliği içinde sorunlar çözülmelidir.

◆ Bu bölgede çalışan öğretmenler, sınıfta sıcak bir ortam oluşturmali, öğrencilerin kültürel farklılıklarını bir zenginlik olarak görmelidir. Etkinliklerle öğrencilere okulu sevdirmeli ve uyum sürecinde destek olmalıdır.

◆ Dilovası'nda örgün eğitim çağında, temel eğitime gönderilemeyen ya da temel eğitimi tamamlamadan okuldan ayrılan çocuklarının tespiti yapılarak çocuklarını ve özellikle kızlarını okula göndermeyen ailelerle görüşülmeli ve aileleri ikna edici önlemler alınmalıdır.

Bunların dışında göç eden ailelerin eğitime bakışı nitel yada nicel veriler kullanılarak daha ayrıntılı araştırılabilir.

Göç eden öğrencilerle göç etmemiş öğrencilerin başarı düzeyleri arasındaki fark nicel olarak araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- AKKAYAN, Taylan (1979), *Göç ve Değişme*, İ.Ü Edebiyat Fakültesi Yay. No:573
İstanbul.
- ANABRİTANİCA Genel Kültür Ansiklopedisi, (1986), *Göç Maddesi*, Cilt 9, İstanbul.
- ARENDR, Hannah (2003), *Şiddet Üzerine*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ATALAY, İbrahim (1994), *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Basımevi,
4.Baskı, İzmir.
- ASLAN, Cahit (2001), “Göç-Eğitim-Batman ve Çocuk: Doğu ve Güneydoğu
Anadolu’da Göçün Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerindeki Etkisi”,
<http://egitim.cu.edu.tr/egitimson/wp.asp?84>, 10.01.2008
- BAL, Hüseyin (1999), *Kent Sosyolojisi*, Turhan Kitabevi, Ankara
- BALCIOĞLU, İbrahim (2005), “Suç, Göç ve Çocuklar”,
http://www.kriminoloji.com/Suc_Goc_Cocuklar.Balcioğlu.htm 05.02.2008
- BAŞTAYMAZ, Tahir (2001), “Çocuk Hakları, Çalışan Çocuklar ve Eğitim Sorunları”,
Milli Eğitim Dergisi, sayı 151.
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/bastaymaz.htm>, 10.10.2007.
- BAUMAN, Zygmunt (1997), *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları*, Ayrıntı Yayınları,
İstanbul.
- BAYHAN, Vehbi (1995), *Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma, İnönü
Üniversitesi Uygulaması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- BAYRAKTAR, Emin Bülent (1999), *Köyden Kente Göç Olgusuna Bağlı Olarak
Diyarbakır İl Merkezindeki İlköğretim Okullarında Ortaya Çıkan Sorunlara
İlişkin Öğretmen Alguları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül
Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- BEAUD, Stephane ve Gerard Noiriel, (2003), "Göçmenlerin Bütünleşmesini Düşünmek", *Toplumbilim – Göç Sosyolojisi Özel Sayısı*, sayı:17.
- BERRY, J.W. ve SAM, D.L. (1995), *Acculturative stres among young immigrants in Norway*. Scandinavian Journal of Psychology, 36.
- BİLGİN, İbrahim (2001), *Göçün Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- BİLGİLİ, Ahmet. (1996), *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit (2004), *Ailede Ve Okulda Eğitim Sorunları*, 2. Baskı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3222, İstanbul.
- BİRİNCİ, Necat (2003), "Cumhuriyetin 80. Yılında Milli Eğitim Üzerine Bir Bakış"
<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi44/birinci.htm> 01.02.2008
- CÜCELOĞLU, D. (2004), *İletişim Donanımları; Keşkesiz Bir Yaşam İçin İletişim*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- DÖNMEZER, S (1964), "Çocukluk ve Gençlik Suçluluğunda Boş Zamanların Rolü", *İstanbul Halk Sağlığı Eğitim Komitesi Sağlık Haftası Semineri*, 7-14 Nisan.
- EMİN, M. E. (1989), *Kentsel Bütünleşme Üzerinde Köy Kent Farklılaşması ve Aile Kurumuna Etkileri (Sivas Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Anabilim Dalı.
- ERDER, Sema (2001), *İstanbul'a Bir Kent Kondu Ümraniye*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ERGÜN, Mustafa (2000), "Eğitim Sosyolojisi", <http://egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm>, 10.10.2007.
- ERDOĞMUŞ, Zeki (1985), "Türkiye'de Sanayileşme ve Kentleşmenin Birlikte Etkilediği Bazı Sosyal Problemler", *Kentleşme-Sanayileşme Etkileşimi, Dünya Şehircilik Günü Etkinlikleri*, Eskişehir.

- ERSOY, Melih (1985), *Göç ve Kentsel Bütünleşme*, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yay, Ankara.
- EXPÓSITO, S & Alejandra Favela (2003), “Reflective Voices: Valuing Immigrant Students and Teaching with Ideological Clarity”, *The Urban Review*, Vol. 35, No. 1, s. 73-91.
- GEZGİN, M Fikret (1994), *İşgücü Göçü ve Avusturya’daki Türk İşçileri*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- GÖKÇE Birsen, Feride Acar, Ayşe Ayata, Aytül Kasapoğlu, İnan Özer, Hamza Uygun (1993), *Gecekonduarda Ailelerarası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü*, Ankara.
- GÜN, Zübeyit (2002), *Çocuk ve Göç*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÜN, Zübeyit (2000), *Kültürler Arası Gelişimsel Psikoloji*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Semineri, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- GÜNDÜZ Mustafa, Nalan Yetim (1997), *Toplum ve Göç* BBDİE ve Sosyoloji Derneği Yay. Ankara.
- <http://www.dilovasi.org/anket/anket.html> 15/02/2008
- HASTÜRK, Oytun (2007), “Göç; Çocuk Ergende Ruhsal Hastalıklar”,
<http://www.bursapsikiyatri.com/makale.php?id=229> 27.03.2008
- HERGENHAHN, B.R (1988), *AnIntroduction to Theories of Learning*, Prentice-Hall.Inc, New Jersey.
- IGOA, C. (1995), *The Inner World of the Immigrant Child*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- IŞIK Oğuz ve M. Melih Pınarcıoğlu, (2001), *Nöbetleşe Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- İÇLİ, Gönül (1998), “Denizli İline Göç Eden Ailelerin Eğitime Bakış Açılıarı”, 4. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyum Bildirileri*, Denizli.

- KAĞITÇIBAŞI, Ç (1998), *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*, Yapı Kredi Yay. İstanbul.
- KARPAT, Kemal. H. (2003), *Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm*, Çev., A. Sönmez, İmge Kitabevi, Ankara.
- KARTAL, Kemal (1978), *Kentleşme ve İnsan*, TODAİE Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, R. (1995), *Anakent ve İlçe Belediyeleri Arasında Görev Bölüşümü*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, R. (2000), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- KILIÇBAY, Mehmet Ali (2000), *Şehirler ve Kentler*, İmge Yay, Ankara.
- KILIÇKAYA, Nilgün (1988), *Yurt Dışı Deneyimi Geçiren Ve Geçirmeyen Lise Öğrencilerinin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- KIRAY, M. (1982), “Sosyo Ekonomik Hayatın Değişen Düzeni: Kendiliğinden Dört Köyün Monografik Karşılaştırılması”, *Toplum Bilim Yazıları*, Sayı 56, s. 2, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara.
- KIRAY, Mübeccel, (1999), *Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- KINGSLEY, D (1940), The Sociology of Parent – Youth Conflict, *American Sociolology Review*, 5:525-533.
- KUZUOĞLU, N (1980), “Okul ve Çocuk Suçluluğu”, *Pedagoji Dergisi*, Sayı:1.
- KÖKNEL Özcan, (1989), *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, Altın Kitaplar, İstanbul.
- LESLİE-LARSON-GORMAN (1986), *Introductory Sociology*, (3rd Edition), New York.
- MAİLONEN, I (1998), Long Term Outcome of Migration in Childhood and Adolescents. *International Journal of Circumpolar Healt* 180-187.

- OKTİK, Nurgül (1997), *Köyün Çekiciliği-Kentin İticiliği, Toplum ve Göç*, DİE ve Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara.
- OZANKAYA, Özer (1971), *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür*, AÜ SBF Yay. Ankara.
- OZANKAYA, Özer, Yusuf Ziya (1999), *İçgöçün Tanımı Ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar*, Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.
- UKUŞLU, Hüseyin (2004), *Kentleşme Ve Sağlık Hizmetleri Sunumu: Gebze Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- ÜNAL, Hafize Özçeşmeci (1999), *Ailesi Göç Etmiş Tutuklu Çocukların Uyumsal Davranış Özelliklerinin İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- ÜNER, Sunday (1986), *Nüfus Bilim Sözlüğü*, Ankara.
- SAM D.L. (1991), *Acculturation of immigrant: A Psychological Survey Among Young Immigrant in Norway*. Bergen University Press, Bergen.
- SENCER, Y. (1970), *Türkiye’de Kentleşme, Bir Toplumsal Ve Kültürel Değişme Süreci*. Yayın No: 345, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara.
- SENEMOĞLU, Nuray (2001), “Çocuk Hakları Çalışan Çocuklar Ve Eğitim Sorunları” *Milli Eğitim Dergisi* Sayı:151
- SEZAL, İhsan (1992), *Şehirleşme*, İstanbul.
- SARI, Derya (2003), “Okul Yönetimi ve Halkla İlişkiler”,
<http://www.cengizdogan.com/Kopyas%C4%B1%20koseyazilari-DERYA.htm>
10.01.2008
- TATLIDİL, Ercan (1989), *Kentleşme ve Gecekondu*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- TEZCAN, Mahmut (1997), *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

- TUFAN, Beril (1987), *Türkiye'ye Dönen İkinci Kusak Göçmen İşçi Çocuklarının Psiko-Sosyal Durumları*, D.P.T. Sosyal Planlama Başkanlığı, Planlama Dairesi Yayınları, Ankara.
- TÜFEKÇİ, S. (1999), *Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler (İstanbul Örneği)*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Isparta.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2006), *Hane Halkı İşgücü Anketi Sonuçları*, Ankara.
- TÜMERTEKİN Erol, Nazmiye ÖZGÜÇ (1998), *Beşeri Coğrafya*, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- YAMAN, Erkan (2007), *Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetimi Sorunu Olarak Öğretim Elemanının Kaldığı İnfomal Cezalar: Nitel Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- YARSUVAT, D (1980), *Toplumsal Gelişim Sürecinde Çocuk Sululuğuna Kriminolojik Açıdan Bakış*, Akbank Yayınları.
- YASA, İbrahim (1970), "Gecekondu Ailesi: Geçiş Halinde Bir Aile Tipolojisi", *AÜSBF Dergisi*, Sayı 25, s. 9-18, Ankara.
- YAVUZER, H (1980), "0-12 Yaş Çocukların Psikososyal Gelişmesi", *Pedagoji Dergisi*, Sayı 1, s. 42-43.
- YILDIRIM, Ali, Hasan Şimşek (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara.
- YILMAZ, Bediz (2003), "Göç ve Kentsel Yoksulluğun İstanbul Tarlabası Mahallesi Örneğinde İncelenmesinde İlk Adımlar, İlk Sorular", *Toplumbilim*, sayı:17,
- YÖRÜKAN Ayda, Turhan YÖRÜKAN, (1966), *Şehirleşme, Gecekondu ve Konut Politikası*, İmar ve İskan Bakanlığı Merkez Gen. Müd. Sos. Araş. Dairesi. 2. Baskı. Ankara.

EKLER

Ek - 1. GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Sorusu:

Göç yaşamış öğrencilerin eğitimsel sorunları ve okudukları okulların eğitimsel ve yönetsel sorunları nelerdir?

Okul Tarih ve Saat Görüşmeci: Betül NAR

GİRİŞ

Merhaba, benim adım Betül NAR ve Sakarya Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü Yüksek Lisans Tez öğrencisiyim. Göçün eğitime etkileri üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konu ile ilgili konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, göç olgusunu eğitimde oluşturduğu sıkıntı ve sorunları yönetici, öğrenci ve öğretmen gözüyle ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, göç alan bölgelerde bulunan eğitim kurumlarının sorunlarının ayrıştırılmasında ve bu bölgelere yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesinde katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin bu konu ile ilgili düşünce ve beklentilerinizi öğrenmek istiyorum.

Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğüm kişilerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım. Teşekkür ederim.

Öğretmen Görüşme Formu

1. Nerede oturuyorsunuz? Niçin?
2. Kaç yıldır Gebze 'de çalışmaktasınız? Kaç yıl daha aynı okulda kalmayı düşünüyorsunuz? Niçin?
3. Bu bölgeyle ilgili düşünceleriniz nelerdir?
4. Gebze'nin eğitim şartları ve imkânları hakkında ne düşünüyorsunuz?
5. Gebze'de yaşanan öncelikli sorunlar sizce nedir? Bu sorunların ana nedeni ne olabilir?
6. Öğrencileriniz ve aileleriyle iletişim kurmakta sorun yaşıyor musunuz? Sizce nedenleri nedir?
7. Sizce öğrencilerin yaşadığı sorunlar neler?
8. Velilerden okul ve okullaşmaya karşı ilgi görüyor musunuz? Niçin?
9. Velilerin okula gelme sıklığı nedir? Velilerinizi tanıyor musunuz?
10. Velilerle genellikle hangi konuyla ilgili görüşüyorsunuz?
11. Velilerle sosyo-kültürel açıdan uyum sağlamada sorun yaşıyor musunuz?
12. Okul-sınıf ve öğrenci üçgeninde velilerin katkısı ne düzeydedir?
13. Öğrencilerin ve çevrenin okulla ilgili beklentileri nelerdir? Bununla ilgili neler yapılıyor?
14. Bölgenin şu anki durumu ve geleceği için eğitim açısından sizce neler yapılabilir?
15. Velileri bilgilendirme adına neler yapıyorsunuz?

Öğrenci Görüşme Formu

1. Doğum yeriniz? Nerelisiniz?
2. Kaç yaşında Gebze'ye yerleştiniz? Gelme nedeniniz nedir?
3. İlk geldiğinizde yaşadığınız sorunlar nelerdi? (arkadaş, aile, çevre...)
4. Göç okul hayatınızı nasıl etkiledi? Ne gibi konularda problem yaşadınız (sınıf, arkadaş, öğretmen...).
5. Okula ilk geldiğinizde yaşadığınız sorunlar nelerdi? Sorunlar karşısında aklınıza ilk gelen şey neydi?
6. Ailede kimler çalışıyor? Sizde katkıda bulunmak için çalışıyor musunuz? Geldiğiniz yerde de herhangi bir işte çalışıyor muydunuz?
7. Göç evinizde ailenizde neleri değiştirdi? Eski yaşamınızda neleri geri isterdiniz?
8. Geldiğiniz yerdeki arkadaş çevrenizle, şimdiki arkadaş çevreniz arasındaki farklar neler? Uyum konusunda sorunlar yaşadınız mı?
9. Okul içindeki sosyal faaliyetlerde görev alıyor musunuz? Almıyorsanız nedeni nedir?
10. Göç hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizin gibi göç yaşamış arkadaşlarınızın ne gibi sorunlar yaşadığını düşünüyorsunuz?
11. Sizce eğitim açısından göç etmenin önemi nedir?
12. Tekrar geri gönderseler eski yaşadığınız yere dönmek ister misiniz? Niçin?
13. Göç ettiğiniz yerde bulamayıp burada bulduğunuz özellikler-nitelikler- nelerdir?
14. Aileniz eğitiminizin devamı için destek oluyor mu? Olmuyorsa neden?
15. Okula devam etmesi gereken fakat göç nedeniyle okula devam etmeyen kardeşiniz var mı? Neden okula gelmiyor?
16. Göç etmek okul başarınızı hangi yönden etkiledi?

Yönetici Görüşme Formu

1. Gebze de kaç yıldır çalışmaktasınız?
2. Bulduğunuz bölgede yaşanan güçlükler nelerdir?
3. Okulunuzun eğitim koşulları hakkında düşünceleriniz nedir?
4. Sizce yaşanan problemlerin nedeni nedir? Okul olarak neler yapılmaktadır?
5. Başka şehirlerden okulunuza kayıt yaptıran öğrenci sayısı genel olarak nedir? Bu öğrencilerin okulla ilgili yaşadığı güçlükler nelerdir? Neler yapılmaktadır?
6. Göç yaşamış ailelerle ilgili yaşadığınız güçlükler nelerdir? Bunlarla ilgili neler yapılmaktadır?
7. Okuluza kayıt yaptıran öğrencilerin devam-devamsızlık durumu nedir? Süreklilikleri ne durumdadır?
8. Okul çevresinin okullaşmaya bakışı nedir? Gönderilen öğrencilerin başarı profili nedir?
9. Okulun gelecekteki durumu hakkında ne düşünüyorsunuz? İleride neler yapılabilir?
10. Göç yaşamış ailelerden beklentileriniz nedir? Aileler bunlarla ilgili neler yapmaktadır?
11. Göç durumunu yaşamış öğrencilerinizde Veli-Öğretmen-Öğrenci bağına sağlayabiliyor musunuz? İlişkiyi oluşturmanızı engelleyen nedenler nedir?

Ek - 2. Betimsel Kayıt

(.)	= bir açıklama esnasında çok kısa duraklama
..	= kısa duraklama
...	= bir miktar duraklama
(ara)	= uzun bir ara
mhm	= ara doldurma, saptama işaretli, şüphe
(.)	= sesin azalması
(-)	= azalan ses
(')	= sesin yükselmesi
(?)	= sorun, şüphe
(s)	= sıkıntı
(d)	= doğrulama
emin	= güçlü vurgu
<i>emin</i>	= reddetme
(gülme)	= sözel olmayan mimikler, tepkiler, sonlandırma veya konuşma esnasındaki nitelendirme veya bitirme eğilimleri; yeni nitelendirme veya+
(bitirme)	=
(hızlı)	=
&	= çok hızlı kapatma
(..), (...)	= anlaşılmazlık
(öyle mi?)	= doğru bir şekilde anlaşılmıyor, tahmini sözcükler
A:	= tam onu kastetmiyorum tam da öyle söylüyorum
B:	= aynı anda/eş zamanlı konuşma; benzeri bir işaretle başlama

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B08.4.MEM.4.41.00.09.510

KONU : Araştırma İzni

18183 03.06.2008

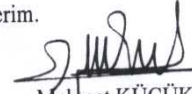
VALİLİK MAKAMINA
KOCAELİ

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.

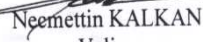
Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Öğrencisi Betül NAR'ın "Göç Yaşamış Öğrencilerin Eğitimsel Sorunları ve Okudukları Okulların Eğitimsel, Yönetimsel Sorunları Nelerdir?" konulu tez çalışmasına esas olmak üzere ilimiz Gebze ilçesi ilköğretim okullarında anket uygulama talebi ilgili Üniversitenin 14.04.2008 tarih ve 611 sayılı yazıları ile bildirilmektedir.

Adı geçenin, söz konusu anketi ilimiz Gebze ilçesi ilköğretim okullarında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde tasviplerinize arz ederim.

Mehmet KÜÇÜK
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
2./03/2008

Necmettin KALKAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.

Ömerağa Mah. Ankara Cad
Valilik Binası Kat:2 KOCAELİ
Tel: 331 33 03 Tel: 331 58 98
Tel: 321 17 47 Fax: 321 15 54
www.kocaeli.meb.gov.tr www.kocaeli-meb.gov.tr
kocaelimem@meb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Betül NAR, 1982 yılında Mersin’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini K.Maraş’ta tamamladı. 2000 yılında Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde lisans eğitimine başladı. Yatay geçişle 2001 yılında Çukurova üniversitesine geçiş yaptı ve Sınıf öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2005 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak görev yapmaktadır.